

รายงานการวิจัยฉบับความก้าวหน้า

แผนงานวิจัย เรื่อง

การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

Promoting the Prevention of Corruption and Misconduct in Local
Government Organizations in Mae Chai District, Phayao Province, According to
the Principles of Buddhist Innovation.

โดย

ร.ต.ต.ดร.สมยศ ปัญญา มาก

พระครูโสภณปริยัติสุธี รศ.ดร.

พระมหาศิวกร ปญญาวิชโร, ดร.

พระมหากิตติพงษ์ กิตติญาโณ, ดร.

จ.ส.อ.ดร.นิยม ยากรณ์

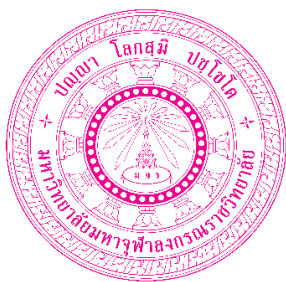
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

MCU RS 800767145

รายงานการวิจัยฉบับความก้าวหน้า

แผนงานวิจัยเรื่อง

การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

Promoting the Prevention of Corruption and Misconduct in Local
Government Organizations in Mae Chai District, Phayao Province,
According to the Principles of Buddhist Innovation.

โดย

ร.ต.ต.ดร.สมยศ ปัญญา มาก

พระเมธีวชิรคุณ รศ.ดร.

พระมหาศิวกร ปญญาวิโร, ดร.

พระมหากิตติพงษ์กิตติญาโณ, ดร.

จ.ส.อ.ดร.นิยม ยากรณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

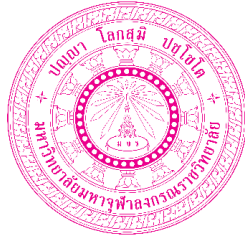
พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

MCU RS 800767145

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Progress Research Report

Research Program

Promoting the Prevention of Corruption and Misconduct in Local Government Organizations in Mae Chai District, Phayao Province, According to the Principles of Buddhist Innovation.

By

Pol.Sub.Lt. Dr.Somyot Panyamak

Phra Methee Wachirakhun, Assoc. Pro., Dr.

Phramahasiwagorn panyavachiro, Dr.

PhramahaKittipong Paotajai, Dr.

S.M.1 Dr. Niyom yakorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

B.E.2567

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phayao Campus

MCU RS 800767145

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของการวิจัย.....	๑
๑.๒ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริม.....	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่น.....	๑๑
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น.....	๓๙
๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย.....	๔๗
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม.....	๕๔
๒.๖ บริบทเรื่องที่วิจัย.....	๗๑
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๘๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๘๐
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย.....	๘๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๘๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๗
๔.๑ สภาพปัญหาการทุจริต และประพัตติมิชอบขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.....	๘๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๒ กระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ.....	๙๖
๔.๓ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ.....	๑๐๙
๔.๕ องค์ความรู้.....	๑๑๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๒๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๒๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๒๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๒๘
บรรณานุกรม.....	๑๓๐
ภาคผนวก.....	๑๓๕
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	๑๓๖
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่วิจัย.....	๑๔๒
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	๑๔๔
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	๑๔๘
ภาคผนวก จ ประมวลภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย.....	๑๕๓
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๕๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แสดงแผนที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.....	๗๓
๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๙
๔.๑ แสดงสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤตินิยมชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.....	๙๙
๔.๒ แสดงสรุปกระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบตามหลักพุทธนวัตกรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.....	๑๐๔
๔.๓ แสดงการส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม.....	๑๐๘
๔.๔ แสดงสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๑๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงเขตการปกครองย่อย ๖ ตำบล ๖๖ หมู่บ้าน ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.....	๓๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การทุจริตเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทั่วโลกแสดงความกังวล อันเนื่องมาจากเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนยากต่อการจัดการ และเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน เป็นที่ยอมรับกันว่าการทุจริตนั้นมีความเป็นสากลเพราะมีการทุจริตเกิดขึ้นในทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา การทุจริตเกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งในองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือองค์กรเพื่อการกุศล ในปัจจุบันการกล่าวหา และการฟ้องร้องคดีการทุจริตยังมีบทบาทสำคัญในด้านการเมืองมากกว่าช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลในหลายประเทศมีผลการปฏิบัติงานที่ไม่โปร่งใสเท่าที่ควร องค์กรระดับโลกหลายองค์กรเสื่อมเสียชื่อเสียง เนื่องมาจากเหตุผลด้านความโปร่งใส สื่อมวลชนทั่วทั้งโลกต่างเฝ้ารอที่จะได้นำเสนอข่าวฮือฮา และการประพุดติผิดจริยธรรมด้านการทุจริต โดยเฉพาะบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งระดับสูงต่างถูกเฝ้าจับจ้องว่าจะถูกสอบสวนเมื่อใด อาจกล่าวได้ว่าการทุจริตเป็นหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่จะขัดขวางการพัฒนาประเทศให้เป็นรัฐสมัยใหม่ ซึ่งต่างเป็นที่ทราบกันดีว่าการทุจริตควรเป็นประเด็นแรก ๆ ที่ควรให้ความสำคัญในวาระของการพัฒนาประเทศของประเทศ^๑

ปัญหาการทุจริตมีมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน การทุจริต และการประพุดติมิชอบเป็นการปฏิบัติเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควร ที่มีชอบ เพื่อตนเอง และพวกพ้อง การทุจริตจึงเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เป็นการประพุดติชั่ว รับสินบน การคดโกง ไม่สุจริต ไม่ซื่อตรง และไม่ซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่วนมากที่พบเห็นจะอยู่ในรูปแบบการทุจริต เจริญนโยบาย ผลประโยชน์ทับซ้อน ในปัจจุบัน “การทุจริต” เป็นปัญหาที่ทุกคนในโลกให้การยอมรับว่าเป็นปัญหาร้ายแรงเป็นอันดับต้นๆ ซึ่งสาเหตุมาจากความโลภเข้ามาครอบครองจิตใจ ความอยากร่ำรวยอยากมีฐานะที่ทุกคนในสังคมยอมรับ เพราะผลประโยชน์ที่ได้รับมีค่ามากมาย จึงเกิดการทุจริตขึ้นโดยการกระทำโดยมิชอบของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐ และแวดวงทางการเมืองจะมีให้เห็นบ่อยที่สุด จนทำให้ทรัพย์สิน หรือทรัพยากรธรรมชาติเสียหายไป การติดสินบนก็เป็นการทุจริตเช่นกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นแทบทุกประเทศในโลกใบนี้ โดยในต่างประเทศจะพบเห็นบ่อยที่สุดรวมทั้งประเทศที่เจริญแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศที่ด้อยพัฒนา ในเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการตามหน้าที่ของตนเองโดยมี

^๑ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การป้องกันการทุจริต. (นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด สาขา ๔, ๒๕๖๒). หน้า ๒๒.

ผลประโยชน์ส่วนตัวเข้าไปแอบแฝง หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานของรัฐ หรือใช้อำนาจหน้าที่แสวงผลประโยชน์สำหรับตัวเอง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปรากฏการณ์ที่มีการกระจายแพร่หลาย และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม และการเมืองโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะผลจากชีวิตประจำวันจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับครอบครัว ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ ขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับการให้ของกำนัล และความเป็นไปในทางประวัติศาสตร์^๒

ปัญหาทุจริตในสังคมไทยปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมาย กลไกในการตรวจสอบจนถึงการนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี และพิพากษาลงโทษ ซึ่งเป็นปัญหาที่สะสมเรื้อรังมานาน จนส่งผลกระทบต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ทั้งยังมีผลกระทบต่อสายของลักษณะและความเชื่อมั่นประชาคมโลกเป็นอย่างมาก การทุจริตเป็นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่นที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเอง คำว่า “มิชอบ” หมายถึง ไม่เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา มติคณะรัฐมนตรีตามแบบธรรมเนียมตามแบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือตามทำนองคลองธรรม การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติต่อหน้าที่ ที่ตนมิได้มีดำรงตำแหน่ง หรือกระทำหน้าที่นั้นๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบธรรมด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือพวกพ้อง การทุจริตต่อตำแหน่งและหน้าที่ที่มีความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงตามกฎหมายว่าด้วย การบริหารงานบุคคลของข้าราชการ แต่ละประเภท รวมถึงลูกจ้างของส่วนราชการด้วย ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นมาตรการในการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของการคอร์รัปชันเป็นพฤติกรรมที่มีมานานพร้อมกับชีวิตมนุษย์ และเปลี่ยนแปลงรูปที่มีความสลับซับซ้อนตามบริบทเศรษฐกิจสังคม และการเมือง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในโครงสร้าง หรือกลุ่มที่อยู่ภายใต้อำนาจ ต่างก็ได้รับประโยชน์ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งในโครงสร้างนั้น เพียงแต่ว่าฝ่ายใดจะควบคุม และใช้อำนาจบังคับได้เหนือกว่าเท่านั้น ทำให้บุคคลในสังคมเกิดความเคยชิน และยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้นด้วย^๓

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับตั้งแต่ส่วนกลางจนถึงส่วนท้องถิ่น เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๐ รัฐบาลไทยได้มีการกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการทุจริตในระดับท้องถิ่นในประเทศไทย โดยเน้นไปที่การทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไปในทุกระดับของระบบการบริหารราชการในประเทศนี้ โดยเฉพาะเมื่อมองในมุมของระบบการบริหารท้องถิ่น (Local Governance) หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีลักษณะเป็นหน่วยงานใกล้ชิดกับ

^๒ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, และคณะ. การคอร์รัปชันในระบบราชการไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๑). หน้า ๑๖๘.

^๓ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ดัชนีคอร์รัปชันของไทย : การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้. (รายงานผลการวิจัย). (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช., ๒๕๕๔) หน้า ๑๔๒.

ประชาชนมากที่สุดในระบบการปกครอง และในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มีการกระจายอำนาจการปกครองไปยังระดับท้องถิ่นอย่างมากขึ้น โดยการสร้างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ และมีผลต่อชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่นในประเทศไทยมักจะมีลักษณะที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยเฉพาะในระบบที่เรียกว่า "ระบบอุปถัมภ์" ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจหรือการมีอิทธิพลโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น การใช้ความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือความสัมพันธ์ทางเพื่อนสนิท เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือในการประกอบกิจการทางการเมืองหรือการดำเนินงานที่ระดับท้องถิ่น ระบบนี้มักจะเชื่อมโยงกับประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมไทยอย่างไม่แน่นอน นอกจากนี้ การทุจริตคอร์รัปชันในระบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหลายรูปแบบ เช่น การใช้เงินประจำตำแหน่ง หรืองบประมาณในการสนับสนุนบุคคลอื่นโดยไม่ชอบธรรม การมีบุญคุณต่อกันเพื่อเปรียบเสมือนการแลกเปลี่ยนอำนาจ หรือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการช่วยเหลือในการตัดสินใจ หรือการดำเนินงานที่มีผลต่อประชาชนในพื้นที่ ประเพณีเช่นนี้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในระดับท้องถิ่นที่มีการเลือกตั้งเข้ามานั้นมักจะมีผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นให้การสนับสนุน หรืออาจเป็นตัวผู้มีอำนาจ นั้นเข้าครอบงำให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนเฉพาะบุคคลนั้นอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เพราะการเป็นพรรคพวกเดียวกัน แสดงให้เห็นชัดว่า ในสภาพที่ปราศจากการควบคุมโดยพลังนอกระบบราชการเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การทุจริตคอร์รัปชัน แพร่ขยายอย่างกว้างขวาง^๔

จากที่มำดังกล่าวข้างต้น การทุจริตคอร์รัปชันในระดับท้องถิ่นในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะและมีความซับซ้อน มีการใช้อำนาจและความสัมพันธ์ส่วนตัวในการเลือกตั้ง การบริหารงาน หรือการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และประเพณีเช่นนี้มีการสืบทอดมาตลอดเวลาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เป็นภาพที่แทรกแซงการปกครอง และการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทย

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการท้องถิ่นในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยไม่แตกต่าง ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นด้วยหลายวิธี ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้อำนาจของตนเพื่อรับเงินทอง หรือสิ่งของต่าง ๆ ในรูปแบบของที่ต้องการ โดยไม่สนใจผลกระทบต่อประชาชนหรือการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว โดยการกระทำที่ไม่ชอบธรรมและไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจมีการเลือกโอกาส หรือการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม เช่น การให้สิทธิพิเศษหรือการสนับสนุนแก่บุคคลหรือกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยไม่พิจารณาสิ่งสำคัญอื่น ๆ เช่น คุณสมบัติ หรือความสามารถ การใช้อำนาจในการตัดสินใจหรือการแต่งตั้งตำแหน่ง หรือการจัดการทรัพยากรสาธารณะอาจเกิดการละเมิดความธรรมชาติ หรือการเลือกตั้งบุคคลในตำแหน่งอำนาจอาจขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือการตระหนักของการสนับสนุนทางการเมือง และในบางครั้งอาจเกิดการซ้อนเร้น หรือการแย่งความเป็นธรรมในกระบวนการการสำรวจและพิจารณาการใช้ทรัพยากรหรือการ

^๔ Clark, L. and Michael, S. *Corruption: Causes, Consequence and Control*. (London: Frances Pinter, 1983). p. 163.

ตัดสินใจ เช่น การกำหนดเงื่อนไข หรือกฎระเบียบอย่างไม่เป็นธรรมที่สนับสนุนความสัมพันธ์ส่วนตัว ปัญหาเหล่านี้ทำให้ต้องมีการป้องกันโดยการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพุทธนวัตกรรมการเสนอให้ทุกคนในองค์กรปฏิบัติตามค่านิยมทางพระพุทธศาสนา และต้องสร้างวงจรที่เปิดรับข้อมูล และการรายงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติให้เป็นที่รู้จัก และเปิดเผยแก่สาธารณชน เพื่อให้การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร เสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับชาติต่อไปในอนาคตต่อไป

๑.๒ ปัญหาการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ กระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ ส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๓.๒ เพื่อศึกษากระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ

๑.๓.๓ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งการศึกษาการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบคลุมสภาพ และกระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น หลักพุทธนวัตกรรมการ ตลอดจนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่/องค์กร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) เทศบาลตำบลแม่ใจ ๒) เทศบาลตำบลบ้านเหล่า ๓) เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา ๔) เทศบาลตำบลป่าแฝก ๕) เทศบาลตำบลเจริญราษฎร์ ๖) เทศบาลตำบลศรีถ้อย และ๗) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก เป็นพื้นที่ในการศึกษา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๒ คน ดังนี้

- ๑) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูปหรือคน
- ๒) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางรัฐศาสตร์ จำนวน ๓ คน
- ๓) ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๒ คน
- ๔) ผู้นำท้องที่ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน ๑๒ คน
- ๕) เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน ๒ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ – กันยายน ๒๕๖๗

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม
- ๒) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ๓) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๔) หลักพุทธธรรม
- ๕) บริบทเรื่องที่วิจัย
- ๖) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๗) กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๕ คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การส่งเสริม หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่มุ่งเน้นในการสนับสนุนหรือสร้างความสนใจให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การส่งเสริมอาจใช้หลายวิธี เช่น โฆษณา การส่งเสริมการเผยแพร่ผลงาน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความรู้สึกบวกหรือความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย และส่งผลต่อการสร้างความรู้สึกรู้สึก ความคิด หรือพฤติกรรมที่พบเห็นในสังคมตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

การส่งเสริมมักจะเป็นส่วนสำคัญในกลยุทธ์ขององค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในการแข่งขันได้ดีขึ้น

๑.๕.๑ การทุจริต และประพฤตินิชอบ หมายถึง การหาประโยชน์ที่มิควรได้ให้แก่ตนเอง และพวกพ้องที่เป็นตัวเงิน หรือทรัพย์สิน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในลักษณะกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการกระทำการทุจริตและประพฤตินิชอบ

๑.๕.๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการบริหารจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ในการวิจัยนี้ใช้หน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๖ เทศบาลตำบล และ ๑ องค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๕.๓ กระบวนการ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีขั้นตอน ซึ่งวางไว้อย่างเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนดังกล่าวช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์และเป้าหมายได้ โดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด

๑.๕.๔ หลักพุทธนวัตกรรม หมายถึง การนำเอาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีรูปแบบใหม่ๆ มีคำสอนใหม่ๆ ตามที่เห็นว่าจะทันสมัยขึ้น เพื่อให้เข้ากับโลกยุคใหม่ เพื่อให้อยู่กับสังคมสมัยใหม่ได้ ประกอบด้วย

๑) หลักhiri-โอดตปปะ หมายถึง ธรรมะที่คอยควบคุมจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ปกป้องการทำความชั่ว หิริ คือ ความละอายต่อบาป ไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ ไม่ว่าจะมิผู้รู้เห็นหรือไม่ก็ตาม ส่วนโอดตปปะ คือ ความกลัวต่อบาป กลัวผลของกรรมชั่ว กลัวว่าเมื่อทำชั่วลงไปจะทำของตนตกต่ำ แม้จะมีโอกาสโกงกินก็จะไม่ทำ ไม่ใช่เพราะกลัวถูกจับได้ แต่เสื่อมที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

(๑) หิริ หมายถึง ความละอายใจต่อบาปที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง รู้ว่าบาป คือความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ซึ่งเกิดจากการทำความชั่ว ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ของตนเอง ไม่กล้าคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่วใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ไม่กล้าทำความชั่ว เพราะมีความละอายใจต่อบาป ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง จึงคิดดี พูดดี ทำดีเสมอ เพราะมีคุณธรรม ประจำใจ คือมีหิริ ความละอายต่อบาปคุ้มครองจิตใจ จึงเป็นคนดี มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ไม่มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจ

(๒) โอดตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวโทษ กลัวความทุกข์ ที่จะเกิดขึ้น จากการทำความชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจ ตัวอย่างเช่น ถ้าทำผิดกฎหมายก็จะได้รับโทษปรับหรือจำคุก หรือประหารชีวิต ตามความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษไว้ ถ้าทำผิดศีลธรรม ก็จะถูกลงโทษ

เตียนว่าเป็นคนขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดศีลขาดธรรมประจำใจ ถ้าทำผิดจารีตประเพณี ก็จะทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ถูกประณาม หยามเหยียด เป็นต้น

๒) หลักฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง ธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความสามัคคีอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน และชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคมกับคนอื่น ต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้องรู้จักข่มจิตของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิต และในบางครั้งต้องบริจาคสมบัติของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือนร้อน ฆราวาสธรรม

(๑) สัจจะ หมายถึง ความจริง, ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง

(๒) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน, การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว, รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

(๓) ขันติ หมายถึง ความอดทน, ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

(๔) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ, สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

๑.๕.๕ เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสาร ร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าหมาย และวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพ สิทธิเชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ในการวิจัยครั้งนี้ เครือข่ายประกอบด้วย ได้แก่ ๑) เทศบาลตำบลแม่ใจ ๒) เทศบาลตำบลบ้านเหล่า ๓) เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา ๔) เทศบาลตำบลป่าแฝก ๕) เทศบาลตำบลเจริญราษฎร์ ๖) เทศบาลตำบลศรีถ้อย และ๗) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงกระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๖.๓ ได้ทราบถึงการส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรมการ

๑.๖.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และทุกพื้นที่ในประเทศไทย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศนวัตกรรม” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากตำรา เอกสารต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริม
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- ๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย
- ๒.๕ หลักพุทธธรรม
- ๒.๖ บริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริม

การส่งเสริมเป็นแนวคิด หรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนหรือกระตุ้นให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่ต่างหันมาสนใจและมีความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในรูปแบบที่ดีขึ้นหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การส่งเสริมสุขภาพเพื่อกระตุ้นให้คนมีพฤติกรรมออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมการอ่านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หรือการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อลดการใช้พลังงานที่มีอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การส่งเสริมมักจะใช้วิธีการหลายวิธี เช่น การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำสิ่งต่างๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน การสร้างสถานที่ที่เป็นมิตรสาธารณะ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม หรือการสร้างกลุ่มสนับสนุนและการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้คนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลและสร้างความเข้าใจต่อกัน โดยการส่งเสริมมักมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น การป้องกันโรคเพื่อสุขภาพที่ดีของประชากร การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หรือการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อช่วยลดการเผาไหม้เชื้อเพลิงทั้งธรรมชาติและไม่ธรรมชาติ เป็นต้น การส่งเสริมสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและสังคมในระยะยาวได้โดยเฉพาะ เนื่องจากส่งเสริมมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกๆ ด้านของชีวิตคนได้โดยรวม

๒.๒.๑ ความหมายของการส่งเสริม

การส่งเสริม (Extension) เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา (Education Advantages) และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลผู้พึงได้รับการความช่วยเหลือในการเรียนรู้ หรือผู้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ^๑

การส่งเสริม (Extension) หมายถึง การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไปสู่ประชาชนในชนบท โดยความรู้ที่นำออกไปนั้น ประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และจริยธรรมควบคู่กันไป^๒

เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate goal) ของการส่งเสริมก็คือ “การพัฒนาคน” (Development of people) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองตนเองของประชาชน อันเป็นผลให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนดัชนี (index) หรือวิธีการ (means) ในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการ หรือกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคคล หรือกลุ่มคนมีพฤติกรรม หรือการกระทำบางอย่างที่ดีขึ้น โดยการส่งเสริมมักเน้นไปที่การเพิ่มความตั้งใจ การกระตุ้นให้ผู้คนมีความสนใจและมีการทำตามกติกาหรือแนวทางที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การส่งเสริมการอ่าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพเพื่อกระตุ้นให้คนมีพฤติกรรมการออกกำลังกายสม่ำเสมอ หรือการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อลดการใช้พลังงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การส่งเสริมมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นระบบและยั่งยืนได้โดยการสนับสนุนและกระตุ้นพฤติกรรมที่ดีในทุกๆ ด้านของชีวิตคน

^๑ พจน์ บุญเรือง. เอกสารประกอบคำบรรยาย.อ้างโดย มนตรี เฉียบแหลม. ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้นำที่มีต่อการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบล. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) (สาขาส่งเสริมการเกษตร.บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๒)

^๒ วรทัศน์ อินทร์คัมพร. การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. (เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖). หน้า ๑๐๑.

๒.๒.๒ การส่งเสริมเป็นกระบวนการทางการศึกษา (An Education Process)

ความก้าวหน้าของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถด้านจิตใจ และร่างกายอันอาจจะเป็นตัวถ่วง หรือตัวกระตุ้นก็ได้ ประธานาธิบดีลินคอล์น ได้กล่าวสุนทรพจน์อันมีข้อความตอนหนึ่งว่า “all men are created equal” กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีความคล้ายคลึงกันโดยพื้นฐานมาตั้งแต่กำเนิดแล้ว ไม่ว่าจะเป็ใครมาจากไหน จะมีจิตใจ และร่างกายเหมือนกันหมด (heart and body are the same) แต่เขาเหล่านั้นได้รับการอบรมมาไม่เท่ากัน บางคนอาจร่ำรวยมหาศาลในขณะที่อีกคนหนึ่งยากจนอย่างน่าสงสาร บางคนมีความก้าวหน้าทั้งในด้านสังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่อีกหลายคนยังล้าหลังอยู่ สิ่งเหล่านี้สืบเนื่องมาจากความแตกต่างในสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอบรมมา ดังนั้น จึงเกิดมีประเทศด้อยพัฒนา และประเทศที่พัฒนาแล้ว ชนบทแตกต่างกับในเมือง อย่างไรก็ตาม แต่ละคนสามารถแข่งขันในความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดี

Adams (1982) ได้ให้ความหมายการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ดังนี้

Formal Education (การศึกษาในระบบ) หมายถึง การเรียนการสอนในสถานศึกษาตามระบบและตามระยะเวลาที่กำหนด บางครั้งอาจเรียกว่า In – school Education ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนในชั้นประถม มัธยม วิทยาลัยและเทคโนโลยี หรือในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

Non – formal Education (การศึกษานอกระบบ) หมายถึง การสอนนอกระบบปกติ แต่จัดขึ้นอย่างมีระบบเฉพาะคนที่มีความสนใจเฉพาะทาง การสอนแบบนี้ต้องใช้วิธีการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ เช่น เทคโนโลยีใหม่ และเป็นการสอนจัดให้ตามความเหมาะสม เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น

Informal Education (การศึกษาตามอัธยาศัย) หมายถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Process) ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้สะสมไว้ในทุกด้าน เช่น ทักษะ (Skill) ทศนคติ (Attitude) การหยั่งรู้ (Insight) โดยจากประสบการณ์การสัมผัส และการพบปะกับ สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การศึกษา แบบนี้ยังไม่มีหลักสูตรที่ตายตัว ไม่ยึดกับสถานที่เรียน จะเน้นการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่^๓

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมเป็นกระบวนการทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่วางแผนและดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และสร้างความเข้าใจในนักเรียนหรือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเรียนรู้ทางวิชาการ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ การเรียนรู้ทางสังคม ทักษะการแก้ปัญหา หรือทักษะชีวิตอื่น ๆ ซึ่งการส่งเสริมเหล่านี้มีจุดประสงค์ในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนา

^๓ Adams, Harold P and Frank G. Dicky. **Basic Principle of Supervision**. (New York: American Book, 2008). P.119.

บุคลิกภาพในระยะยาวของบุคคลที่เรียนรู้โดยต่อเนื่องในที่นี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การเปิดโอกาสให้เข้าถึงการเรียนรู้ที่หลากหลาย หรือการสนับสนุนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของผู้เรียนในแต่ละชุมชน

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในทุกสังคมและองค์กรเพราะมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่น ความสัมพันธ์ และประสิทธิภาพในการทำงาน แนวคิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤตินิยมมีจุดประสงค์ในการสร้างความตระหนักรู้ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความซื่อสัตย์และเป็นศูนย์กลาง อันประกอบด้วย การทุจริต ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เชื่อถือได้หรือไม่ซื่อสัตย์ เช่น การปลอมแปลงข้อมูล การประพฤตินิยมทางการเงิน หรือการละเมิดกฎหมาย เป็นต้น และประพฤตินิยมชอบ เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง เช่น การละเมิดนโยบายองค์กร การก่อกวนสันติภาพในที่ทำงาน หรือการพูดจาที่ไม่สุภาพ เป็นต้น รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ มาตรา ๗๘ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชน และชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน^๔ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

“ทุจริต” เป็นคำที่มีความหมายกว้างไม่อาจให้ความหมายเฉพาะเจาะจงลงไปได้ ดังนั้นจึงมีนักกฎหมายหลายท่านทั้งในประเทศไทย และในต่างประเทศให้คำนิยามความหมายของการทุจริต หรือการคอร์รัปชัน ไว้แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ สังคิต พิริยะรังสรรค์ ได้กล่าวไว้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันสืบเนื่องมาจาก ความสัมพันธ์ส่วนตัว และการเป็นพรรคพวกเดียวกัน เป็นลักษณะอุปถัมภ์ อาจจะเป็นเครือญาติหรือพรรคพวก นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมาย หรือนักวิชาการต่างประเทศที่นิยามว่า ทุจริต คอร์รัปชันไว้แตกต่างกันไป กล่าวคือ Senturia (1931) ได้ให้คำนิยามคำว่า “คอร์รัปชัน” ไว้ว่า เป็นการใช้อำนาจในหน้าที่สาธารณะโดยมิชอบเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งมีนักวิชาการอีก

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๔), พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๖๖) กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟ พรินท์, 2566) หน้า ๑๖๔.

หลายคนให้ความเห็นว่า “คอร์รัปชัน” กับคำว่า “การให้สินบน” มีความหมายเหมือนกัน จะเห็นได้ว่า คอร์รัปชันจึงไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในวงราชการ แต่รวมถึงภาคเอกชนด้วย^๕

สำหรับ Heidenheimer (1970)^๖ ได้แยกแนวความคิดเกี่ยวกับนิยามของ Corruption ได้แก่ (1) ตำแหน่งหน้าที่สาธารณะ (Public Office Centered Definition) (2) ด้านเศรษฐกิจ (Market Centered Definition) Jacob Van Klaveren Demand and Supply (3) ผลประโยชน์ของสาธารณะส่วน McMullan (1961)^๗ ได้เขียนไว้ในหนังสือ A Theory of Corruption “ถ้าเจ้าหน้าที่รัฐได้รับเงิน หรือวัตถุสิ่งของมีค่า เพื่อให้ทำประโยชน์ที่ตนมีหน้าที่ให้ปฏิบัติ หรือเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลที่ไม่เหมาะสมถือว่า เจ้าหน้าที่รัฐ “คอร์รัปชัน”

Black Law Dictionary, (1979) คอร์รัปชันยังมีความหมายตามการตีความอีกหลายมุมมอง เช่น มุมมองด้านกฎหมาย (Legal definition) คอร์รัปชัน หมายถึง "การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการกระทำที่เลว และฉ้อโกงโดยเจตนาที่จะเสี่ยงกฎหมาย รวมทั้งเป็นการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่งหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น”^๘

สังคิต พิริยะรังสรรค์ (๒๕๔๙)^๙ เป็นนักวิชาการไทยที่ได้รวบรวมความหมายของการคอร์รัปชัน ในมุมมองที่หลากหลาย เข้าด้วยกัน และยังมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบันโดยได้ขยายมุมมองของผลประโยชน์สาธารณะไปสู่ประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อนด้วย เขาให้ความหมายของการคอร์รัปชัน หมายถึง “กระบวนการที่บุคคลสาธารณะมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง ครอบครัว วงศาคณาญาติ พวกพ้อง และคนใกล้ชิดโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ กฎหมาย อำนาจที่ได้รับมอบหมาย สถานะในระบบราชการ หรืออิทธิพลในทางส่วนตัวเป็นเครื่องมือการกระทำดังกล่าวอาจจะผิดกฎหมาย หรือไม่ผิดกฎหมายอาจนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเงินทอง หรือสิ่งตอบแทน หรือไม่มีก็ได้ แต่การกระทำดังกล่าวขัดกับหลักคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคลสาธารณะขัดกับมาตรฐานความคาดหวังของสาธารณชนที่มีต่อบุคคล

^๕ สังคิต พิริยะรังสรรค์, ผาสุก พงษ์ไพจิตร. **ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย**. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๖). หน้า ๘๖.

^๖ Heidenheimer, A.J. (Political Corruption: Readings in Comparative Analysis. (New York: Holt. 1970). P.121.

^๗ McMullan, M. A Theory of Corruption. *Sociological Review*, (1961). 9(2), 181-201.

^๘ Black law dictionary. **The most general term that can be employed to denote a right, claim, title, or legal share in something**. (New York: West publishing company, 1979). P. 50.

^๙ สังคิต พิริยะรังสรรค์, **ทฤษฎีคอร์รัปชัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙). หน้า ๖๓-๗๕.

สาธารณะ ชัดกับผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก และชัดกับหลักการแห่งการมีผลประโยชน์ทับซ้อน”

จากการให้ความหมายของนักวิชาการข้างต้นเมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับบริบทของระบบราชการส่วนท้องถิ่นไทยซึ่งเป็นหน่วยงานสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการศึกษาหลักการ และวิธีการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาการคอร์รัปชัน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน ดังนั้นการตีความหมายคอร์รัปชันในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีมุมมองที่แตกต่างกันด้วย ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ปรากฏการณ์บางอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งอาจเห็นว่าเป็นปัญหาการคอร์รัปชันที่สำคัญ บางแห่งอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญ ส่งผลให้กระบวนการจัดการกับปัญหาการคอร์รัปชันมีความแตกต่างกันไปด้วย ตามการตีความหมายและระดับของการให้ความสำคัญกับปัญหาการคอร์รัปชันในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นการให้ความหมายในงานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องใช้ความหมายของการคอร์รัปชันแบบกว้าง เพื่อให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายนั้นด้วย นิยามของสังสิต พิริยะรังสรรค์ ซึ่งเป็นการให้นิยามแบบกว้างและรวมมุมมองที่หลากหลายจึงเหมาะสมนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แนวคิดในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบอาจรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมที่เน้นความโปร่งใส การสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการตัดสินใจที่ถูกต้อง การสร้างระบบการตรวจสอบและสุจริตในองค์กร เช่น การกำหนดมาตรฐานการกระทำที่ถูกต้องและการตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรฐานนั้นๆ และการสร้างความรับผิดชอบและการประสานงานระหว่างบุคลากรในองค์กรทุกฝ่าย เพื่อให้การทำงานเกิดขึ้นอย่างเชื่อถือได้และมีความโปร่งใสในทุกขั้นตอน

๒.๒.๒ ประเภทของการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์ หรือไม่เป็นธรรมต่อกฎหมาย หรือการละเมิดความไว้วางใจและความรับผิดชอบในสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างฝ่าย ประเภทของการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ เช่น การปกปิดข้อมูลที่สำคัญ, การขายสินค้าหรือบริการที่มีข้อบกพร่องโดยไม่แจ้งให้ลูกค้าทราบ, การใช้ความเชื่อมั่นของลูกค้าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว, การละเมิดสิทธิในการเป็นธรรม, หรือการทุจริตทางการเงิน เป็นต้น การทุจริตคอร์รัปชันมักจะมีผลกระทบที่รุนแรงต่อองค์กร และประชาสัมพันธ์ของมันกับสังคมโดยรวม

สมพร แสงชัย (๒๕๒๘)^{๑๐} ได้แบ่งการทุจริตคอร์รัปชันฉ้อราษฎร์บังหลวงไว้ ๓ ประเภท ได้แก่ การฉ้อราษฎร์บังหลวงสีขาว การฉ้อราษฎร์บังหลวงสีเทา และการฉ้อราษฎร์บังหลวงสีดำ โดยมียุทธศาสตร์ดังนี้

๑) การฉ้อราษฎร์บังหลวงสีขาว เป็นการกระทำโดยอ้างอิงวัฒนธรรมไทยที่ถูกนำมาใช้ในราชการไทยในลักษณะเป็นการแสดงน้ำใจ เช่น การให้ของกำนัล หรือของขวัญโดยเจ้าพนักงานนั้นมิได้เรียกร้อง ซึ่งอาจจะเข้าลักษณะการตอบแทน หรือสมนาคุณ ซึ่งในส่วนนี้กลับมีมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดว่าของขวัญที่ให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐต้องไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาทเป็นลักษณะการรับรองว่าสามารถกระทำได้ โดยมีได้ระบุว่า ผู้ใดให้ของขวัญแก่เจ้าพนักงานของรัฐเป็นการกระทำที่ ผิดกฎหมาย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๔) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๑๘ ตอนพิเศษ ๑๐๔ง ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๔) ลักษณะเช่นนี้ เป็นการกระทำที่ประชาชนยอมรับได้เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ และดูเหมือนกับจะสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่โอบอ้อมอารีแก่ผู้คนในสังคมเดียวกัน

๒) ฉ้อราษฎร์บังหลวงสีเทา เป็นการกระทำที่สังคมบางส่วนเห็นว่าเป็นการกระทำผิด แต่ประชาชนทั่วไปยังสองจิตสองใจอยู่ กล่าวคือ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้แก่ตน และครอบครัว หรือพวกพ้อง แต่เนื่องจากประชาชนที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะสมยอมกับการใช้อำนาจหน้าที่ โดยมิชอบเหล่านี้ โดยนักวิชาการบางท่านเรียกกิจการเหล่านี้ว่า เป็นการค้าสินค้าทางการเมือง (สิทธิพันธ์ พุทธทูน, ๒๕๔๖)^{๑๑} เพราะว่าผู้ให้ทรัพย์สินจะได้รับประโยชน์จากพนักงานของรัฐในรูปของการให้บริการตามหน้าที่ หรือการพิจารณาอนุญาต อนุมัติเป็นกรณีพิเศษ เช่น การพิจารณากำหนดพิกัดสินค้าขาเข้า หรือขาออกของกรมศุลกากร การพิจารณาตรวจรับพัสดุหรือการก่อสร้างของหน่วยราชการ, การพิจารณาคำร้องต่าง ๆ ของพนักงานของรัฐ และการให้ทรัพย์สิน เงิน หรือการให้บริการนี้อาจอยู่ในรูปของการให้ค่านายหน้า หรือค่าคอมมิชชั่น การให้เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยากแก่การเอาโทษกับผู้กระทำผิด และทำให้ดูเหมือนประชาชนยอมรับสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ หรือหาประโยชน์ใส่ตน โดยไม่มีหลักฐานซึ่งควรจะต้องได้รับผลประโยชน์ และเป็นเรื่องปกติ

๓) ฉ้อราษฎร์บังหลวงสีดำ เป็นการกระทำที่ทุกฝ่ายในสังคมเห็นว่าเป็นการกระทำผิด และสมควรได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ หรือตำแหน่ง หรือหาประโยชน์ให้แก่ตน และครอบครัว หรือพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงกฎหมาย ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่ง

^{๑๐} สมพร แสงชัย. การฉ้อราษฎร์บังหลวง : ทฤษฎีและความเป็นจริง. รัฐศาสตร์สาร, ๒๕๒๘: ๑๑ (มิถุนายน-ธันวาคม). หน้า ๔๕-๕๗.

^{๑๑} สิทธิพันธ์ พุทธทูน. ทฤษฎีคอร์รัปชัน. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖). หน้า ๗๘.

หน้าที่ของตน (วาราสีที พริเลศ, ๒๕๔๐)^{๑๒} เช่น การเรียกรับทรัพย์สิน หรือเงิน จากประชาชนทั่วไปที่เขาไม่ประสงค์จะให้ ซึ่งในส่วนนี้จะต่างไปจากประเภทที่สอง เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง หรือทางการปกครองเรียกรับทรัพย์สินโดยอาศัยอำนาจจากตำแหน่งของตน ได้แก่ เรียกรับเงินจากผู้เข้าสอบบรรจุเป็นพนักงานของรัฐ, เรียกเงินจากข้าราชการเพื่อย้ายไปรับราชการอีกที่หนึ่ง, หรือไม่มีการเรียกรับทรัพย์สิน แต่เป็นการเลือกปฏิบัติ เช่น เลือกรับแต่ญาติของตนเป็นพนักงานของรัฐในการสอบคัดเลือกเป็นพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเป็นการใช้อำนาจที่ตนเป็นพนักงานของรัฐเพื่อฉวยโอกาสในทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บภาษีให้ญาติพี่น้องตนเองน้อยกว่าราคาประเมินจริง เป็นต้น

๒.๒.๓ สาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชันสามารถเกิดขึ้นจากเหตุผลเหล่านี้โดยการผสมผสานกันหรือโดยอิสระจากกันก็ได้ และมักส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งในด้านการเงินและภาพลักษณ์ขององค์กรในระยะยาว สาเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันได้ ๒ ประการคือ

๑) สาเหตุเกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคลของผู้กระทำเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นจากภายในของผู้กระทำเอง โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคิต พิริยะรังสรรค์, นวลน้อย ตรีรัตน์ และศักรินทร์ นิยมศิลป์ (๒๕๔๑)^{๑๓} กล่าวถึงสาเหตุที่เกิดคอร์รัปชันนี้ว่า ทางด้านตัวผู้กระทำเองจะต้องไตร่ตรอง หรือใคร่ครวญถึงองค์ประกอบต่างๆ ๔ ประการคือ โอกาส สิ่งจูงใจ การเสี่ยงภัย และความซื่อสัตย์

(๑) โอกาส โดยสัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคนจะต้องมีความกลัว และความระแวงนานาประการ การกระทำใดก็ตามปกติจะไม่กระทำจนกว่าจะมั่นใจ หรือเชื่อใจว่ามีช่องว่างที่จะกระทำได้ในกรณีคอร์รัปชันก็เช่นเดียวกัน ตามปกติจะไม่กระทำการคอร์รัปชันจนกว่าจะมีช่องโอกาสที่ตนเชื่อว่า เมื่อกระทำลงไปแล้วจะไม่ถูกจับได้

(๒) สิ่งจูงใจ เมื่อมีโอกาสแล้วก็ต้องพิจารณาต่อไปว่ามีสิ่งจูงใจหรือไม่อย่างไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดของผลประโยชน์ที่จะได้รับ หรือขนาดของผลประโยชน์ที่จะสูญเสียไป เมื่อกระทำการคอร์รัปชัน

(๓) การเสี่ยงภัย ต้องพิจารณาอีกต่อไปว่า หากกระทำไปแล้วผลที่ได้รับจะคุ้มค่าหรือไม่ หากกรณีถูกตรวจพบถูกจับได้

^{๑๒} วาราสีที พริเลศ. การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีสัมฤทธิ์ผลของโครงการประชาสัมพันธ์ป.ป.ส.สัญจร. (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๐). หน้า ๙๖.

^{๑๓} ผาสุก พงษ์ไพจิตร, และคณะ, การคอร์รัปชันในระบบราชการไทย. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑) หน้า ๙๗-๙๙.

(๔) ความซื่อสัตย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญถึงแม้จะมีโอกาสที่ย่อมจะไม่พึงปรารถนา กระทำการคอร์รัปชันเป็นแน่ และความซื่อสัตย์เป็นตัวสกัดกั้นกิเลสมิให้ปรารถนาผลประโยชน์อื่น ๆ ที่มีขอบ

๒) จากสภาพแวดล้อมภายนอก หรือสิ่งแวดล้อม สาเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันที่มาจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคิต พิริยะรังสรรค์, นवलน้อย ตรีรัตน์และ ศักรินทร์ นิยมศิลป์ (๒๕๔๑)^{๑๔} อธิบายว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมูลเหตุภายใน ทั้งเรื่อง โอกาส สิ่งจูงใจ และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสรุปได้ ๘ ประการ ดังนี้

(๑) มูลเหตุจากด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ ซึ่งนักวิชาการจำนวนมากมีความเห็นว่า การคอร์รัปชันนี้สืบเนื่องมาจากรายได้ไม่ได้สัดส่วนกับค่าครองชีพ รายได้จึงเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน

(๒) มูลเหตุจากด้านการเมือง ได้ทำการวิจัย และชี้ให้เห็นว่าการเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งของการคอร์รัปชัน ดังนี้

ก. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ ทำให้เกิดนักการเมือง และนักการเมืองหลายคนใช้อำนาจในทางแสวงหาประโยชน์ก่อให้เกิดการทุจริตในวงราชการอย่างกว้างขวาง

ข. ระบบพรรคการเมืองทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันแสวงหาผลประโยชน์กลายเป็นการหากินแบบเป็นกลุ่ม

ค. มีการประมุขตัวนักการเมืองพรรคอื่นที่ทำตัวดี หรือเป็นนักพูดจนมีคำพูดเปรียบเทียบกับครั้งหนึ่งว่า ถ้ามีเงินก็คงซื้อนักการเมืองได้เกือบทั้งสภา และสามารถเป็นรัฐบาลได้ตลอดกาล

ง. การไม่มีเงินช่วยเหลือสนับสนุนการเลือกตั้ง ทำให้นักการเมืองที่ซื่อสัตย์สุจริตต้องเลือกที่จะกลายเป็นคนยากจนหรือทิ้งเวทีการเมืองไป แต่นักการเมืองที่ไม่สุจริตก็ใช้วิธีคอร์รัปชัน

(๓) มูลเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคม การพิจารณามูลเหตุของการคอร์รัปชันต้องมีการนำธรรมเนียมของสังคมมาพิจารณาด้วย เช่น มีการเปรียบเทียบ ว่า ในแอฟริกามีการคอร์รัปชันมากกว่าเดนมาร์กก็เพราะชาวแอฟริกาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เห็นการคอร์รัปชันเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างหนึ่ง ไม่ถือว่าการคอร์รัปชันเป็นสิ่งชั่วร้าย

(๔) มูลเหตุจากการบริหารงานของรัฐที่ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพหมายถึง การปกครองบังคับบัญชาที่หละหลวม ผู้ใต้ปกครอง และผู้บังคับบัญชาไม่สุจริต การไม่กวดขันควบคุมทางระเบียบวินัยเกือบจะเป็นประเพณีนิยมของบ้านเมือง

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

(๕) มูลเหตุจากกฎหมาย หรือระเบียบมีช่องว่าง หรือมีข้อบกพร่องซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของกฎหมายคือ การคอร์รัปชันมิได้เป็นอาชญากรรมที่เห็นได้โจ่งแจ้ง ประกอบกับการหาพยานหลักฐานทำได้ยาก อีกประการหนึ่งคือ ถ้ากฎหมายออกมาตรงกันข้ามกับความพอใจของคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือทำให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นได้เปรียบก็เป็นที่มาของคอร์รัปชันเช่นกัน

(๖) มูลเหตุจากการมีตำแหน่งหน้าที่ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำผิด ถ้าปราศจากอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ราชการแล้ว การคอร์รัปชันจะเกิดขึ้นได้ยาก ส่วนราชการใดจะมีการคอร์รัปชันหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำ และความยึดมั่นในหลักจริยธรรม หลายกรณีเกิดขึ้นเพราะผู้นำอ่อนแอ

(๗) มูลเหตุจากการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์โดยสุธิอากาศฤกษ์อ้างในกมล สกลเดชา (๒๕๒๕)^{๑๕} ได้สันนิษฐานไว้ว่าการตกอยู่ในภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริตมีทางเป็นไปได้ที่ผู้ผู้นั้นจะต้องทำทุจริตด้วย

(๘) มูลเหตุอื่นๆ ของการคอร์รัปชัน เช่น อิทธิพลของภรรยา กรณีนี้ อุทัย หิรัญโต (๒๕๑๙)^{๑๖} กล่าวไว้ว่า ภรรยามีอิทธิพลอย่างสำคัญในการก่อให้เกิดการคอร์รัปชันเนื่องจากภรรยาเป็นตัวละครสำคัญที่ไปสนับสนุน และส่งเสริมด้วยวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ความมั่งคั่งสมบูรณ์ และปัญหาเศรษฐกิจ โกวิทย์ พวงงาม (๒๕๔๙)^{๑๗} ได้อธิบายถึงมาตรการ และกลไกส่งเสริมการป้องกันทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีทั้งหมด ๗ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ (๑) การส่งเสริมกลไกหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรอิสระให้มีประสิทธิภาพ (๒) กลไกส่งเสริมสภาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง (๓) ส่งเสริมกลไกภาคประชาสังคม (ประชาคม) ให้มีส่วนร่วมกับ อปท. อย่าง แข็งขัน (๔) ส่งเสริมกลไกสถาบันการศึกษา สถาบันพัฒนาข้าราชการ บุคลากรท้องถิ่น และศูนย์เรียนรู้ของอปท. เพื่อให้เป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรของ อปท. และภาคประชาสังคม (๕) การส่งเสริมให้มีกลไก สื่อและประชาสัมพันธ์ ใน อปท. (๖) เสริมสร้างกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง อปท. และภาคีส่วนอื่นๆ (๗) อปท. ต้นแบบ จากข้อเสนอแนะข้างต้น พบว่า การป้องกันทุจริตนั้นจะต้องให้เกิดขึ้นจากพลังของประชาชน พลังสังคม หรือเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งที่จะส่งเสริมการป้องกันทุจริตต่อไป

โดยสรุป ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีคอร์รัปชัน เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ ประเภทของการทุจริตคอร์รัปชันได้ ๓ ประเภท คือ (๑) นัอราชฎร์บังหลวงสีขาว (๒) นัอราชฎร์บังหลวงสีเทา (๓) นัอราชฎร์บังหลวงสีดำ และอธิบายสาเหตุของการทุจริตได้แก่ (๑) ด้าน

^{๑๕} กมล สกลเดชา. การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ: บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕) หน้า ๘๗.

^{๑๖} อุทัย หิรัญโต. ข้าราชการทำไมคอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๙. หน้า ๔๗.

^{๑๗} โกวิทย์ พวงงาม. แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการป้องกันทุจริตในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น. (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙). หน้า ๑๒๔.

เศรษฐกิจและการครองชีพ (๒) ด้านการเมือง (๓) สภาพแวดล้อมทางสังคมธรรมเนียมของสังคม (๔) การบริหารงานของรัฐที่ขาดประสิทธิภาพ (๕) กฎหมายหรือระเบียบมีข้อบกพร่อง (๖) การมีตำแหน่งหน้าที่ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำผิด (7) การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ และ (๘) มูลเหตุอื่น ๆ

๒.๒.๔ สภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สาเหตุที่ ๑ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อปท.เกิดจากปัญหาด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง เพราะมีช่องว่างการบริหารด้านการคลัง โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้าง สาเหตุมาจากการที่ อปท. ละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ และอ้างว่าไม่ทราบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการจัดทำและไม่จัดทำโดยในส่วนของ อปท. ไม่จัดทำซึ่งก่อให้เกิดการทุจริต ดังเช่น (๑) ไม่ทำทะเบียนยืมเงิน(๒) ไม่ทำบัญชีคุมรายรับ (๓) ไม่มีการทำหลักฐานในการเบิกจ่ายพัสดุ (๔) ไม่มีการทำการลงบัญชีรายรับรายจ่าย (๕) ไม่มีการทำรายงานแสดงรายรับรายจ่ายและงบทดลองเป็นรายเดือน (๖) การจัดทำงบแสดงสถานะทางการเงินและรายงานทางการเงินต่างๆ (๗) จัดทำการบันทึกข้อตกลงการจ้างเพื่อกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบความชำรุดบกพร่องของงานที่จ้าง (๘) ไม่จัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายใน (๙) ไม่มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจรับพัสดุ (๑๐) ไม่จัดให้มีการแต่งตั้งผู้แทนชุมชน หรือผู้แทนประชาคม

สาเหตุที่ ๒ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อปท.ที่เกิดจากตัวบุคคล โดยผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่นบางส่วนได้ใช้ตำแหน่งของตนแสวงหาประโยชน์ เช่น การเก็บรายได้แล้วไม่ส่งคลัง หรือมีการแก้ไขหลักฐานการเงิน การจ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานการเรียกเงินตอบแทนแลกกับตำแหน่งที่สอบบรรจุ การโยกย้าย การแต่งตั้งการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนี้บุคลากรในท้องถิ่นทั้งผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น มีญาติหรือพวกพ้องเป็นผู้รับเหมา เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและกลุ่มเครือญาติ

สาเหตุที่ ๓ สภาพปัญหาการทุจริตใน อปท. เกิดจากขาดการประชาสัมพันธ์ซึ่งหมายถึงการขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือการใช้ช่องทางชี้แจงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการในการบริหารงานของอปท. โดย อปท. ต้องมีวิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ ทั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ พบว่าศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ อปท.ไม่ค่อยเป็นระบบ ระเบียบและไม่เป็นปัจจุบัน โดยบางส่วนยังขาดการตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการให้บริการ

สาเหตุที่ ๔ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อปท.ที่เกิดการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม โดยมีบาง อปท. ที่มีขนาดเล็ก มีพนักงานท้องถิ่นที่บรรจุเข้ารับราชการโดยมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปวช.ขึ้นไปและผ่านการนิเทศงานมาน้อยหรือไม่มีความรู้

เฉพาะด้านดีพอ ตลอดจน ส่วนหนึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงาน ท้องถิ่นมีพฤติกรรมแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายแสดงให้เห็นถึงการไม่มีคุณธรรม จริยธรรม

สาเหตุที่ ๕ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อบต.ที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมายซึ่งเกิดจากช่องว่างกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่างๆที่ยังไม่มีความชัดเจนและมีความรัดกุมเพียงพอ อีกทั้งโครงสร้างของ อบต.ที่ผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้มแข็งโดยไม่กำหนดวาระ (สมัย) การดำรงตำแหน่ง รวมทั้งกรณีที่มาชิกสภาท้องถิ่นเป็นทีมเดียวกับผู้บริหาร อบต. ทั้งหมดก็จะป็นช่องทางให้ทุจริตได้ เพราะขาดระบบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ

สาเหตุที่ ๖ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อบต.ที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบ อบต. ที่เป็นตง. เพียงหน่วยงานเดียวมีกำลังคนไม่เพียงพอไม่สามารถลงไปตรวจได้ทุกพื้นที่ ในส่วนของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็มีลักษณะ เช่นเดียวกัน ส่วนฝ่ายสภาท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่กลายเป็นกลุ่มเดียวกับผู้บริหารท้องถิ่นจึงทำให้สมาชิกสภาท้องถิ่นทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้บริหารท้องถิ่นได้น้อย

สาเหตุที่ ๗ สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อบต.ที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่นจากการศึกษา พบว่า ใน อบต. บางแห่ง ยังมีอิทธิพลหรืออำนาจที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตได้ โดยเฉพาะอิทธิพลและอำนาจของฝ่ายการเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการท้องถิ่นตลอดจนการใช้อิทธิพลข่มขู่หรือกีดกันผู้เสนอราคารายอื่นๆ การบีบบังคับให้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อตรวจรับงานโครงการต่างๆ ตลอดจนบางครั้งประชาชนในท้องถิ่นไม่กล้าที่จะให้การเป็นพยานเพื่อเอาผิดกับผู้ทุจริตและส่วนหนึ่งกับวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกจิตใจคนในสังคมไทยมานาน เช่น ความเกรงกลัวอิทธิพล การนับถือผู้มีบารมี การสำนึกบุญคุณของผู้มีพระคุณสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้อำนาจหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์

นอกจากนี้ปัญหาส่วนหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นกลุ่มผลประโยชน์และนักการเมืองระดับท้องถิ่นกับข้าราชการ กลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังมีความเข้มแข็งมากกว่าพลังในการตรวจสอบของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม ดังนั้นสิ่งที่ต้องส่งเสริมก็คือการทำให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งเพื่อคานอำนาจอิทธิพลเพื่อเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันได้^{๑๘}

ตามข้อสรุปข้างต้นทำให้ทราบว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุกส่วนขององค์กรที่สำคัญของรัฐ เอกชน และการเมือง ที่มีสถานะและแนวโน้มอย่างรุนแรงใน

^{๑๘} โกวิทย์ พวงงาม. (๒๕๖๗). สภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/9T8dD>. วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

สังคมไทย การทุจริตประพฤติมิชอบหรือการคอร์รัปชัน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของตน มาเรียกรับผลประโยชน์ในไส้ตน หรือพวกพ้อง ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้อง บังคับข่มขู่ หรือการสมยอม รู้เห็นเป็นใจ เพิกเฉย ฯลฯ ซึ่งการกระทำการคอร์รัปชันเหล่านี้เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ชอบด้วยศีลธรรม และไม่ชอบด้วยจรรยาบรรณ ดังนั้นกลไกอันหนึ่งที่รัฐบาล และสังคมสามารถใช้ป้องกันแก้ไขปัญหาคือ การส่งเสริมให้เกิดพลังสังคม เพื่อก้าวข้ามไปสู่เครือข่ายพลังสังคมในการป้องกันทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารราชการให้ปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การบริหารราชการที่ปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นเส้นทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กรราชการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการพัฒนาและการเจริญเติบโตของสังคมและประเทศชาติ การบริหารราชการที่ปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบเกี่ยวข้องกับหลายแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

๑) สภาพการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยปัจจุบัน

ปัญหาคอร์รัปชันถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งปัญหานี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะหมดไป อีกทั้งยังทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ความทันสมัย มีระบบการบริหารราชการสมัยใหม่ มีการรณรงค์จากองค์กรของรัฐ หรือองค์กรอิสระต่างๆ ที่เห็นพ้องกันว่า การคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่น่าไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า ปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญลำดับต้นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาช้านานจนฝังรากลึก และพบเกือบทุกกลุ่มอาชีพในสังคมไทย เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน หรือกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปแล้ว

สาเหตุของปัญหาที่พบ คือ การทุจริตคอร์รัปชันเป็นประเพณีนิยมปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิมยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในปัจจุบันอยู่ค่อนข้างมาก ฉะนั้น พฤติกรรมการปฏิบัติของข้าราชการจึงไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของการเป็นข้าราชการสมัยใหม่ การฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการด้วยความไม่รู้ หรือด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงยังคงปรากฏอยู่ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ การคอร์รัปชันของข้าราชการอยู่ที่ตัวข้าราชการ ปัญหาที่เกิดจากความคิด ความไม่มีประสิทธิภาพของตัวระบบ และปัญหาของตัวข้าราชการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรายได้ สวัสดิการ จริยธรรมในการทำงานความคาดหวังและโอกาสในชีวิตของตัวข้าราชการ การบริหารราชการแผ่นดินเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการเกิดคอร์รัปชันในวงราชการ

อันนำไปสู่การสูญเสียเงินรายได้ของรัฐบาล ความไม่เสมอภาคในการให้บริการของข้าราชการแก่ผู้ติดต่อ ประชาชนผู้เสียภาษีไม่ได้รับบริการที่มีคุณภาพ

จากการวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) ปี ๒๕๕๗ และปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยได้คะแนนการประเมิน ๓๘ คะแนน ในปี ๒๕๕๙ ประเทศไทยได้คะแนนการประเมิน ๓๕ คะแนน และในปี ๒๕๖๐ ประเทศไทยได้คะแนนการประเมิน ๓๗ คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูงซึ่งสมควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า "ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต" Zero Tolerance & Clean Thailand) และกำหนดพันธกิจ "สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ยกกระดับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ และปฏิรูปกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งระบบ ให้มีมาตรฐานสากล" พร้อมทั้งกำหนดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ว่า ระดับคะแนนของดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) สูงกว่าร้อยละ ๕๐" โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ "การทุจริตถูกยับยั้งอย่างเท่าทันด้วยนวัตกรรมกลไกป้องกันการทุจริต และระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล" และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ ๔ : พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกพร้อมทั้งกำหนดมาตรการ ดังนี้ : สร้างกลไกการป้องกันเพื่อยับยั้งการทุจริตและพัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดปัญหาการทุจริต^{๑๙}

๒) ความผิดของผู้ที่กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริต นั้น อาจทุจริตเป็นตัวเงิน หรือเป็นประโยชน์อย่างอื่นก็ได้ผู้ที่ทำความผิดจะต้องได้รับ โทษทางอาญา เช่น มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗ และมาตรา ๑๕๗ ดังนี้

มาตรา ๑๔๗ บัญญัติว่า "ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำจัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด เบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือโดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท"

^{๑๙} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การป้องกันการทุจริต. (นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด สาขา ๔, ๒๕๖๒) หน้า ๒-๓.

มาตรา ๑๕๗ บัญญัติว่า " ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ"

สำหรับความผิดทางวินัยของผู้ทุจริต พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๕(๑) บัญญัติไว้ว่า " การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต" เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง" ความผิดวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ ควรให้ลงโทษไล่ออกจากราชการ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จบำนาญ สำหรับความผิดวินัยอย่างร้ายแรงเกี่ยวกับการทุจริตดังกล่าว มีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ

๑) มีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการ นั้น อาจเกิดจากกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือตามที่ได้รับมอบหมายก็ได้

๒) ได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต การปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการจะต้องเป็นกรณีที่จงใจ หรือเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน ไม่ใช่เป็นเรื่องพลั้งเผลอ หลงลืม หรือเข้าใจผิด คำว่า "โดยทุจริต" หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งการ แสวงหาประโยชน์ดังกล่าว นั้น อาจเป็นเงินทอง สิ่งของ หรือจะเป็นการได้รับบริการ ก็ได้ทั้งนี้โดยจะต้อง เป็นประโยชน์ที่ไม่ควรได้ หรือไม่มีสิทธิที่จะได้รับโดยชอบธรรม หรือชอบด้วยระเบียบ หรือกฎหมาย ไม่ว่าจะ ตนเองหรือผู้อื่นจะได้ประโยชน์ดังกล่าวก็ตาม

๓) ผลเสียหายที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตในคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ซับซ้อน และมีผลกระทบใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจและสังคม การต่อสู้กับการทุจริตคอร์รัปชันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ ระดับขององค์กร และสังคม ผลเสียหายที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน อธิบายได้ดังนี้

๑) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม การทุจริตคอร์รัปชันทำให้สังคมไม่เจริญเติบโตและพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดสรรการใช้งบประมาณ และทรัพยากรในโครงการต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้ หากพิจารณาในเรื่องของความช่วยเหลือจากต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันทำให้ต่างประเทศหรือองค์กรจากต่างประเทศไม่กล้า หรือลังเลใจที่จะให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากเกรงว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศนั้นจะนำเงินช่วยเหลือไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือนั้นสูญเปล่าและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ให้

๒) ความเสียหายที่เกิดขึ้นในแง่ของการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม การทุจริตคอร์รัปชันทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาไม่เคารพกฎหมาย และถืออำนาจและเงินเป็นใหญ่

๓) ความเสียหายในทางเศรษฐกิจ ปกติการทุจริตคอร์รัปชัน มักจะกระทำในรูปแบบการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้รับการผูกขาดในการผลิตสินค้า และบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรมอย่างมาก ทำให้นักลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศไม่ยอมมาลงทุนทำธุรกิจในประเทศที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อให้สังคมได้รับสินค้า และบริการที่มีคุณภาพ ราคาสูงเกินความเป็นจริง เนื่องจากได้มีการจ่ายเงินสินบน และเงินค่าเจรจาในการดำเนินธุรกิจให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะถูกนำไปรวมเป็นต้นทุนในการผลิตสินค้า และบริการเสมอ ในสภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเงินและความสามารถในการแข่งขันของประเทศรัฐสภา

๔) ความเสียหายทางการเมือง ทุจริตคอร์รัปชันทำให้ประเทศไม่เจริญก้าวหน้า และไม่มีเสถียรภาพ การทุจริตเลือกตั้งทำให้ได้้นักการเมืองที่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้ามาบริหารประเทศ และมีโอกาสที่จะเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อถอนทุนคืนจากการซื้อเสียง และในบางกรณีนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันอาจสนับสนุนให้มีการประกาศใช้กฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของตน หรือของพวกพ้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อร้ายแรงต่อการบริหารและการปกครองประเทศโดยรวม จะเห็นได้ว่า การทุจริตส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศอย่างมาก^{๒๐}

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (๒๕๕๑)^{๒๑} สรุปไว้ว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นรากเหง้าแห่งปัญหาทั้งปวง ดังนั้นการเข้าใจปัจจัย หรือสาเหตุการเกิดคอร์รัปชันที่ถูกต้อง และครบถ้วนจะนำไปสู่การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน จากการศึกษาวิจัยและบทความต่าง ๆ พบว่า มีปัจจัยจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคอร์รัปชันกล่าวคือ การเกิดคอร์รัปชันสัมพันธ์กับปัจจัยของสังคมหลายประการ ระบอบการปกครอง ศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้น ขนาดเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมทางการเมือง และเพศ

ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลเสียหายหลายประการต่อหน่วยงาน องค์กร สังคมและการพัฒนาของพื้นที่นั้น ๆ ได้

^{๒๐} สัมฤทธิ์ น่วมศิริ และคณะ. การทุจริตคอร์รัปชันกับสังคมไทย, วารสาร บัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑, หน้า ๒๗๓-๒๘๒.

^{๒๑} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง. รายงานการวิจัยเสนอคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.). (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๑). หน้า ๕๒.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อการพัฒนา ซึ่งเป็นการทุจริตอาจทำให้เงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม หรือถูกนำไปใช้ในการก่อสร้างโครงการที่ไม่จำเป็น ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาของพื้นที่นั้นชะลอลง ในส่วนของความเสียหายทางสังคมนั้น เป็นการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งผลให้ความไม่เชื่อมั่นของประชาชนในระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่พอใจและความไม่สมานฉันท์ในสังคม ความเสียหายต่อการเสรีภาพ และความยุติธรรม การทุจริตอาจทำให้มีการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน เช่น การทุจริตในการเลือกตั้งอาจทำให้ผลการเลือกตั้งไม่สมเหตุสมผลและไม่ยุติธรรม และความเสียหายทางเศรษฐกิจ เป็นการทุจริตอาจทำให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้มีความเสียหายต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและการเจริญเติบโตของภูมิภาค ดังนั้น การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ต้องระวังและต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเสรีภาพสูงขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ และส่งผลดีต่อการพัฒนาและเจริญเติบโตของท้องถิ่นดังกล่าว

๔) กระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

กระบวนการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตในแต่ละส่วนราชการสามารถแยกการดำเนินการได้เป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้^{๒๒}

ขั้นตอนที่ ๑ สร้างจิตสำนึกโดยมุ่งพัฒนาให้ข้าราชการทุกระดับมีคุณธรรมจริยธรรม

๑) รณรงค์เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักและรับรู้ถึงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐ

๒) ส่งเสริมการฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และกฎระเบียบวิธีปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ให้สามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ และการควบคุมภายใน เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้

๓) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างค่านิยมสุจริต โปร่งใส เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายในหลวง หรือดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน หรือหน่วยงานต่างๆ

๔) ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐจัดทำโครงการทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล และคัดเลือกหน่วยงานเหล่านั้นเพื่อเป็นตัวอย่าง และเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นๆ นำไปศึกษาและประยุกต์ใช้ต่อไป

๕) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐให้มีพฤติกรรมและการปฏิบัติงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

^{๒๒} ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). ป้องกันการทุจริต และผลประโยชน์ทับซ้อน. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒). หน้า ๘-๙.

ขั้นตอนที่ ๒ ผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน สื่อมวลชน และประชาชนทุกหมู่เหล่า เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

- ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการป้องกันการทุจริตในส่วนราชการ
- ๒) สร้างให้มีการสอดส่อง และระบบเฝ้าระวังและรับข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบในหน่วยงาน
- ๓) มีช่องทางรับข้อร้องเรียน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่า

ขั้นตอนที่ ๓ ขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ยอมรับและพร้อมใจในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อขับเคลื่อนคุณธรรม ให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานด้วยความภาคภูมิใจกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

- ๑) ให้ทุกส่วนราชการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในการอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน
- ๒) ส่งเสริมและผลักดันให้ส่วนราชการสร้างความโปร่งใส โดยการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าดู พ.ศ. ๒๕๔๒
- ๓) กำชับให้มีการเผยแพร่เอกสารจัดซื้อจัดจ้างให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยเคร่งครัด

ขั้นตอนที่ ๔ ตรวจสอบและประเมินผล เป็นเครื่องมือเพื่อให้หัวหน้าส่วนราชการและคณะกรรมการขับเคลื่อนการป้องกันการทุจริตในส่วนราชการ

- ๑) จัดให้มีคณะทำงานประเมินผลความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการภาครัฐที่เบิกจ่ายจากเงินงบประมาณ เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงและความคุ้มค่าของโครงการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนสูงสุด
- ๒) ให้ผู้ตรวจสอบภายในของหน่วยงาน ดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานของส่วนราชการอย่างทั่วถึง และรายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบ
- ๓) มีมาตรการเอาผิดกับผู้กระทำการทุจริตอย่างเอาจริงเอาจัง

ขั้นตอนที่ ๕ กระบวนการพัฒนากระบวนการภายใน และพัฒนาระบบการบริหารงานของหน่วยงานที่เน้นความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน เพื่อจำกัดช่องทางสู่การทุจริตอาจปฏิรูปกระบวนการงานให้เจ้าหน้าที่พบกับประชาชนให้น้อย เพื่อลดการเจรจาต่อรองหรือการรับสินบน โดยอาจจะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยทำให้ทุกกระบวนการงานมีหลักฐานขั้นตอนที่ชัดเจน ประกอบกับหน่วยงานที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริตช่วยปรับปรุงข้อกำหนดที่ง่ายต่อการใช้และการเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนสามารถสอบถามได้

๒.๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงาน

เรื่องของสินบนในประเทศไทยปรากฏข้อความในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ ว่า “ไพร่ฟ้า ลูกเจ้าลูกขุนผิแลผิตแผกแสกกว้างกัน สนวนดูแท้แล้วจึงแล่งความแก่ ข้าด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน เห็นข่าวท่านบิใคร่พิน เห็นสินท่านบิใคร่เดือด”^{๒๓} แปลได้ว่า ถ้าประชาชน หรือลูกเจ้าขุนมูลนาย ผู้มียศศักดิ์คนใดมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือเป็นความกันก็ให้ทำหน้าที่สอบสวนให้แน่นอน และให้ตัดสินความให้แก่เขาทั้งหลายด้วยความยุติธรรม ไม่เข้าข้างโจร หรือผู้เบียดบังทรัพย์สินผู้อื่น เห็นทรัพย์สินของคนอื่นก็ไม่อยากได้ เห็นสินผู้อื่นก็ไม่ริษยา กล่าวคือตุลาการทำหน้าที่สอบสวน และตัดสินความด้วยความยุติธรรม ไม่เข้าข้างคนใด และไม่เห็นแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือสินบน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีพระราชประสงค์ให้สร้างป้อมปราการตามหัวเมืองซึ่งต้องมีการเกณฑ์คนไปก่อสร้าง แต่บางคนไม่อยากทำงานจึงรวบรวมเงินมาให้เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) ซึ่งเป็นข้าหลวงที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงไว้วางพระราชหฤทัย เพื่อให้เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) ถวายความเห็นในการยับยั้งการสร้างป้อมปราการ ต่อมาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงทราบถึงเหตุที่เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) ถวายความเห็นในการยับยั้งสร้างป้อมปราการเพราะได้รับเงินจากคนไม่อยากทำงาน จึงสั่งลงทัณฑ์เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) โดยการโยยอย่างหนักจนล้มป่วย และถึงแก่อนิจกรรมในเวลาต่อมา

ปัจจุบัน การบริหารภาครัฐของไทยมีวิวัฒนาการ และการพัฒนาระบบบริหารภาครัฐจึงเกิดรูปแบบ “สินบน” รูปแบบใหม่ขึ้น อาทิ สินบนข้ามชาติ สินบนในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐสินบนในการอนุมัติ อนุญาต เป็นต้น สินบนเกิดจากเจ้าพนักงานของรัฐได้ปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจรัฐ โดยอีกฝ่ายได้ให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะการให้เงินจะเกิดจากความสมัครใจ หรือไม่ก็ตาม และการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจรัฐ จะชอบ หรือมิชอบด้วยกฎหมายก็ตามซึ่งล้วนก็เป็นสินบนทั้งสิ้น และสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐจนเป็นเหตุของความเลื่อมล้ำการได้รับจัดสรรทรัพยากร หรือความไม่เท่าเทียมในการรับบริการ หรือการดำเนินการจากรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าวิชาชีพของประชาชนโดยตรง ส่วนในด้านธุรกิจ การ

^{๒๓} ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง. สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. <http://164.115.27.97/digital/items/show/5487?>

จ่ายสินบนเป็นการเพิ่มต้นทุน หรือเพิ่มภาระให้ผู้ประกอบการเมื่อธุรกิจ หรือกิจการได้มีการจ่ายสินบนซึ่งถือเป็นต้นทุนประเภทหนึ่งก็จะถูกผลักรากให้กับผู้ซื้อ ไม่ว่าในรูปแบบการขึ้นราคาสินค้า การลดคุณภาพ หรือปริมาณของสินค้า ซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อกำลังการซื้อที่ลดลง และส่งผลต่อธุรกิจของผู้ประกอบการ เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคง รวมถึงการพัฒนาประเทศ^{๒๔}

๑) ความหมายของสินบน

คำว่า สินบน หมายถึง ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ให้แก่บุคคลเพื่อให้ผู้นั้นกระทำการ หรือละเว้น ไม่กระทำการตามที่ต้องการ คำว่า สินบน ประกอบด้วยคำว่า สิน กับคำว่า บน “สิน” เป็นคำไทย แปลว่า ทรัพย์สิน ส่วนคำว่า “บน” เป็นคำภาษาเขมรว่า บน (อ่านว่า บ็อน) หมายถึง การขอร้อง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วย โดยสัญญาว่าหากช่วยให้สำเร็จ แล้วจะให้สิ่งของตอบแทน สินบน จึงหมายถึง เงินที่ให้ในลักษณะการบน แต่เป็นการบนเพื่อช่วยให้ช่วยในการทุจริต การให้สินบนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อให้อนุมัติโครงการต่าง ๆ ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินมากกว่าที่ควรจ่ายจริงหลายเท่า จัดเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม การจ่ายเงินที่เรียกว่าเงินสินบนอีกประเภทหนึ่ง คือ เงินที่จ่ายให้แก่ผู้นำจับผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย ภาษาไทยเรียกว่า สินบนนำจับ เช่น ผู้ที่ช่วยชี้เบาะแสให้ตำรวจจับผู้ร้าย หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดจะได้รับสินบนนำจับ^{๒๕}

สินบน ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔^{๒๖} ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กินสินบน หมายถึง รับเงินหรือสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้นเพื่อให้ทำประโยชน์แก่ผู้ให้ในทางมิชอบ.

ติดสินบน หมายถึง ให้ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นใดแก่บุคคลเพื่อให้ช่วยทำการอย่างไม่สุจริตให้สำเร็จตามประสงค์.

สินบน หมายถึง ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่จะให้เป็นเครื่องบูชาคุณหรือตอบแทนผู้ที่จะช่วยให้สำเร็จตามประสงค์

สินบน หมายถึง ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่บุคคลเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นกระทำการ หรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่

สินบน หมายถึง เงินที่จ่ายให้แก่ผู้นำจับ

^{๒๔} สำนักงานชดกันแห่งผลประโยชน์, คดีสินบนกับการรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงาน, (นันทบุรี: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๕). หน้า ๑-๒.

^{๒๕} บทวิทยุรายการ, “รู้ รัก ภาษาไทย”. โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๗.๐๐-๐๗.๓๐ น.

^{๒๖} ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖). หน้า ๑๖๗.

คอร์รัปชัน หมายถึง โกง, เปียดบัง, ทุจริต, ฉ้อราษฎร์บังหลวง, รับสินบน. (อ. corruption)

ค่าน้ำร้อนน้ำชา หมายถึง เงินสินบนที่จ่ายให้เจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่องานหรือขอรับบริการ.

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สินบน หมายถึง ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ให้แก่บุคคลเพื่อให้ผู้นั้นกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการตามที่ผู้จ่ายเงินสินบนต้องการ และเป็นการขอร้องให้ช่วยโดยสัญญาว่าหากช่วยให้สำเร็จแล้วจะให้สิ่งของตอบแทน รวมถึงเงินที่ให้ในลักษณะการบน แต่เป็นการบนเพื่อให้ช่วยในการทุจริต การให้สินบนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อให้อนุมัติโครงการต่าง ๆ ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินมากกว่าที่ควรจ่ายจริงหลายเท่า จัดเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยตรง

๒) คำศัพท์ที่สื่อถึงสินบน

คำว่า "สินบน" ในทางศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเงินและธุรกิจมักมีความหมายเช่นเป็นสิ่งของหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง หรือเป็นทรัพย์สินที่มีการประเมินค่าเพิ่มขึ้นตามเวลา เช่น ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ เงินสด หรือหลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจและการเงินของบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ สินบนมักมีค่าเป็นเงินสูงและมักมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้รับผลกำไรหรือผลตอบแทนที่ดีที่สุดในระยะยาว

การทุจริตจากการรับสินบน หรือการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และผิดจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๒๘ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อมิให้เกิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อนและเป็นกฎหมายที่ป้องปรามการกระทำความผิดในเรื่องของ “สินบน” และลักษณะที่เข้าข่ายการรับสินบนเป็นอย่างไรบ้าง สรุปได้ดังนี้^{๒๗}

๑) “เงินแป๊ะเจี๊ยะ” เป็นภาษาจีน มาจากคำว่า “แป๊ะ” แปลว่า ขาว ว่างเปล่า กับ “เจี๊ยะ” ที่แปลว่า กิน ซึ่งรวมกันแล้ว หมายถึง กินเปล่า หรือเงินกินเปล่า โดยมีที่มาจากคนจีนมีวัฒนธรรมในการไปหาใครจะมีการเอาของไปให้ผู้นั้นเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เวลาคนจีนไปค้าขาย

^{๒๗} สำนักการขัดกันแห่งผลประโยชน์, คติสินบนกับการรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงาน, (นนทบุรี: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๕). หน้า ๓-๖.

ที่ได้มักจะมิของไปให้คนในพื้นที่ หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่นั้นโดยไม่จำกัดเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐเพียงอย่างเดียว^{๒๘}

๒) “เงินใต้โต๊ะ” หมายถึง เรียกเงินที่แอบให้กันโดยมิชอบ เพื่อจูงใจหรือตอบแทนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการอนุมัติ อนุญาต หรือการเร่งรัดในการดำเนินงาน เช่น จ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อได้รับการอนุญาตก่อสร้างอาคาร จ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อรับการอนุมัติงานจ้าง

๓) “ส่วย” เดิม หมายถึง รายได้แผ่นดินประเภทหนึ่ง เรียกเก็บเป็นสิ่งของหรือเงินตรา แทนการเข้าเดือนหรือการรับราชการ แต่ปัจจุบัน “ส่วย” เกิดจากการสมัครใจตกลงกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจผิดกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อปล่อยให้ผู้ประกอบการธุรกิจผิดกฎหมายสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้หรือได้รับความคุ้มครองหรือได้รับการอำนวยความสะดวก เช่น การเปิดบ่อนการพนันผิดกฎหมาย การค้าประเวณี หรือการลักลอบนำแรงงานต่างด้าวเข้าประเทศ เป็นต้น และมีการกำหนดระยะเวลาอย่างแน่นอน เช่น เป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน เป็นต้น

๔) “สินน้ำใจ” มีความหมายว่า “เงินหรือทรัพย์สินที่ให้เป็นรางวัล” คำว่า “สินน้ำใจ” นิยมใช้สำหรับการให้สิ่งของเพื่อเป็นตอบแทนที่บุคคลได้กระทำการให้ แต่ในบางกรณีการให้สินน้ำใจก็อาจเป็นสินบนได้ เช่น ปลัดอำเภอประจำตำบลรับผ้าไว้เป็นสินน้ำใจ ไม่จับกุมผู้กระทำความผิด ฐานมีผ้าผิดบัญชีที่แจ้งปริมาณไว้มีผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๑๓๗ เพราะเป็นการละเว้นหน้าที่ เพื่อให้คุณแก่ผู้กระทำความผิด แม้จำเลยจะมีได้มีหน้าที่ตรวจจำนวนผ้าที่แจ้งปริมาณก็ดี แต่จำเลยมีอำนาจและหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น

๕) “ค่าดำเนินการ” หมายถึง การเรียก “สินบน” ในกรณีที่เป็นการทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐดำเนินการในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นการเร่งรัดเจ้าพนักงานของรัฐดำเนินการในหน้าที่ ส่วนใหญ่มักปรากฏในกรณีเป็นการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานรัฐในการขออนุมัติ อนุญาต เพื่อเร่งรัดกระบวนการพิจารณาของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้ดุลพินิจเป็นกรณีพิเศษ รวมถึงการขอรับการบริการหรือการอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานของรัฐด้วย

๖) “ค่าอำนวยความสะดวก” หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนเล็กน้อยที่จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นการให้เพียงเพื่อให้มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการตามกระบวนการ หรือให้ดำเนินการรวดเร็วขึ้น โดยกระบวนการนั้นไม่ต้องอาศัยดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นการกระทำอันชอบด้วยหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น รวมทั้งเป็นสิทธิที่นิติบุคคลพึงจะได้

^{๒๘} รายการศิลปะโมสร ออกอากาศเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ ช่อง THAI PBS

ตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น การขอใบอนุญาต การขอหนังสือรับรอง การได้รับการบริการสาธารณะ เป็นต้น

๗) “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่เรียกเงินจากประชาชนเกินค่าธรรมเนียมเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ หรือเป็นค่าตอบแทนจากการทำหน้าที่ เช่น คดี “...โจทก์เป็นลูกจ้างจำเลย ตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายวิศวกรรมซ่อมบำรุงและฝ่ายวิศวกรรมระบบทำความเย็น โจทก์เรียกร้องค่าน้ำร้อนน้ำชาเป็นการตอบแทนจากนายอาลี ผู้ประมุขงานก่อสร้างอาคารห้องเย็นของจำเลย แต่นายอาลีไม่จ่ายเงินให้โจทก์ ถือว่าโจทก์ประพฤติตนไม่ซื่อตรงเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ จำเลยเลิกจ้างโจทก์โดยมีเหตุอันสมควร ไม่เป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม...”

๘) “ค่าหัวคิว” หรือ “กินหัวคิว” หมายถึง การเรียกร้อยเอาเงินหรือผลประโยชน์จากผู้ดำเนินกิจกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลในเรื่องนั้น เพื่อแลกกับความสะดวกหรือสิทธิในการดำเนินกิจกรรมก่อนผู้อื่น เช่น คนที่กู้เงินจากกองทุนถูกหักค่าหัวคิวไปคนละ 15 เปอร์เซ็นต์

๙) “เงินทอน” มีความหมายว่า เงินส่วนที่เกินราคาสິงของที่จ่ายคืนให้แก่ผู้จ่ายเงิน ซึ่งมักใช้ในการซื้อขายสินค้า แต่ “เงินทอน” ในด้านของสินบนจะเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐเรียกเงินส่วนต่างจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นได้ดำเนินการในการจัดจัดสรรงบประมาณหรือสิทธิประโยชน์จากรัฐให้กับบุคคลใดหรือหน่วยงานใด เมื่อบุคคลใดหรือหน่วยงานใดได้รับงบประมาณจากรัฐไม่ว่าจะเป็นเงินอุดหนุนหรือเงินสนับสนุนก็ต้องแบ่งส่วนที่ได้รับให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐที่อนุมัติอนุญาตหรือดำเนินการให้ซึ่งถือเป็นเงินทอน หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ กรณีที่หน่วยงานของรัฐทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ขอรับเอาส่วนแบ่งจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง กรณีเช่นนี้ก็จะใช้เรียกเป็น “เงินทอน” หรือที่ปรากฏตามสื่อ เช่น กรณีเงินทอนวัด

๑๐) “กินตามน้ำ” มีความหมายว่า การรับของสมนาคุณที่เขาเอามาให้โดยไม่ได้เรียกร้อย (มักใช้แก่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ) “กินตามน้ำ” ในด้านของสินบน เปรียบเปรยการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจ ให้คุณและโทษกับบุคคลอันเป็นการกระทำในลักษณะฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือคอร์รัปชัน หรือที่เรียกว่า “กินสินบาท คาคดสินบน” เช่น เขาได้ทำตามอย่างของผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็น “เจ้านาย” หรือทำตามอย่างของคณะบุคคล ส่วนใหญ่ที่ร่วมงานกัน ก็เรียกว่า “กินตามน้ำ” ทั้งนี้ เชื่อว่าจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจาก “เจ้านาย” หรือเพื่อนร่วมงานที่กระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงด้วยกัน ในทางตรงข้ามถ้าเขาปฏิเสธไม่ร่วมมือด้วยเขาก็อาจได้รับผลร้ายติดตามมาได้

๑๑) “ค่ารับรองและของขวัญ” เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของนิติบุคคลเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือในบางโอกาสถือเป็นการแสดงออกของมารยาททางสังคม ซึ่งค่ารับรอง

อาจรวมถึงค่าที่พัก ค่าโดยสารสำหรับการเยี่ยมชมสถานที่ประกอบการ การศึกษา ดูงานหรือ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนของขวัญอาจมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเงิน สินค้า บริการ บัตรกำนัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ อาจถือเป็นสินบนหากเป็นการให้เพื่อจูงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ และบ่อยครั้งมักถูกปกปิดในทางบัญชี โดยการบันทึกรายการที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม ค่าที่ปรึกษา หรือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการส่งเสริมด้านการตลาด เป็นต้น

ข้อมูลดังกล่าว จะเป็นลักษณะการกระทำที่เข้าข่ายการรับสินบน หากเจ้าหน้าที่กระทำจะมีความผิดกฎหมายแล้วมีโทษทางอาญา มาตรา ๑๔๙ ก็ย่อมเป็นการกระทำอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ถือเป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้รับตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๒๘ ด้วยแล้วคุ้มครองใหม่กับโทษที่ตัวเองต้องได้รับ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในครอบครัว

๒.๒.๖ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๑) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)^{๒๙}

ส่วนที่ ๑ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๑) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

ภาครัฐที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี ๒๕๘๐

สถานการณ์ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของส่วนราชการ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ สืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการของการทุจริตที่มีรูปแบบที่สลับซับซ้อน ปัญหา

^{๒๙} สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๑) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐), สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑).

การขาดจิตสำนึกในการแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้รัฐและประเทศชาติได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง มีการสูญเสียงบประมาณแผ่นดินไปกับการทุจริตที่อาจมีความยากและซับซ้อนต่อการตรวจสอบของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณมากส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งนี้ถึงแม้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความตื่นตัว และเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามบทบาท และภาระหน้าที่ของตนเองเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การรับรู้การทุจริตของประเทศไทยยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา อันสะท้อนได้จากดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยที่ถูกจัดให้อยู่ในลำดับที่ ๙๖ จาก ๑๘๐ ประเทศทั่วโลกในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างบูรณาการ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยให้ความสำคัญกับการปรับและหล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย ๒ แผนย่อย ได้แก่

๑) การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ที่มุ่งการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบ ในส่วนการพัฒนาคน เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคม โดยกลุ่มเด็กและเยาวชน เน้นการปลูกฝังและหล่อหลอมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตผ่านหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับทั้งทฤษฎีและปฏิบัติตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา กลุ่มประชาชนทั่วไป เน้นการสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมสุจริต ควบคู่กับส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน พร้อมกับสร้างจิตสำนึกและค่านิยมของบุคลากรในการต่อต้านการทุจริต สนับสนุนการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง สอดส่อง และแจ้งเบาะแสการทุจริต พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส กลุ่มนักรบการเมือง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและยกระดับการมีจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งระดับประเทศ และท้องถิ่นให้มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการกำกับจริยธรรมภายในพรรคการเมืองอย่างเข้มข้น

ในส่วนของการพัฒนา “ระบบ” จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงานพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือและมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และปิดโอกาสในการกระทำการทุจริต ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันทำได้ยาก และมีโอกาสสูงที่จะถูกตรวจพบ และลงโทษ พร้อมทั้งการสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อภาครัฐ โดยการเพิ่มโทษให้หนัก และการตัดสินคดีที่มีความรวดเร็ว เด็ดขาด เพื่อให้การกระทำการทุจริตเป็นสิ่งที่ “ได้” ไม่คุ้ม “เสีย” ทั้งนี้ในการดำเนินการตามแนวทางของแผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมขอบมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ ประชาชนคนไทยมีวัฒนธรรม และพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต และคดีทุจริตลดลงทั้งในส่วนคดีของหน่วยงาน และคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง โดยมีโครงการสำคัญที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันขับเคลื่อน คือ โครงการปลูกฝังวิถีคิด สร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต และการแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม และโครงการสร้างนวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตอย่างมีส่วนร่วม

๒) การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในขั้นตอนการสืบสวน หรือตรวจสอบเบื้องต้น การดำเนินการทางคดี การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด ทั้งทางวินัยและอาญาให้มีความรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายและตรากฎหมายใหม่เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การปรับกระบวนการทำงานด้านการปราบปรามการทุจริตเข้าสู่ระบบดิจิทัลการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และฐานข้อมูลที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียนระหว่างหน่วยงาน การบูรณาการงานคดีการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินที่ทันสมัย การจัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต การพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการปราบปรามการทุจริต และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่อต้านการทุจริต และองค์กรเอกชนในระดับนานาชาติ การดำเนินการตามแผนย่อยการปราบปรามการทุจริตต้องการบรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ โครงการสำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อน คือ โครงการสร้างนวัตกรรมการปราบปรามการทุจริตเชิงรุก

ส่วนที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ จัดทำขึ้นภายใต้ความจำเป็นในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาการทุจริตของประเทศ ซึ่งที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้มีความพยายามในการแก้ไข ปัญหาการทุจริตของประเทศ โดยได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือ กลไก และกำหนดเป้าหมายสำหรับการ ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการ ดำเนินงานดังกล่าว ได้สร้างให้ทุกภาคส่วนในสังคมเกิดความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามบทบาทและภาระหน้าที่ของตนเองเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยยังคงประสบปัญหาความรุนแรงในการทุจริต สืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการ ของการทุจริตซึ่งมีรูปแบบที่สลับซับซ้อน ปัญหาการขาดจิตสำนึกในการแยกแยะผลประโยชน์ส่วน ตนและส่วนรวม โดยสถานการณ์ปัญหาการทุจริตที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ การ รวมตัวกันเพื่อร่วมกระทำทุจริต ร่วมกันฉ้อโกงรัฐโดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ งบประมาณมาก ทำให้รัฐ และประเทศชาติได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง จากการสูญเสีย งบประมาณแผ่นดินไปกับการทุจริตที่อาจมีความยาก และซับซ้อนต่อการตรวจสอบของหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต การแก้ไขปัญหาคือการทุจริตจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและ ประพฤติมิชอบได้ยึดแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีเป็นกรอบในการจัดทำ โดย แผนแม่บทฯ มี ๒ แนวทางการพัฒนาหลัก ดังนี้ (๑) การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดยการปลูกฝังวิถีคิดในกลุ่มเป้าหมายเด็ก และเยาวชนเพื่อ ปฏิรูป “คนรุ่นใหม่” ให้มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาคือ การ ทุจริตและประพฤติมิชอบต่อไปในอนาคต และการปรับ “ระบบ” โดยการสร้างนวัตกรรม การ ต่อต้านการทุจริต เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุก ขั้นตอนการดำเนินงาน เท่าทันพลวัตของการทุจริต ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการตรวจสอบ แจ้งข้อมูล และชี้เบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การลด จำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ (๒) การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการ เสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ทั้งในด้านของการดำเนินคดีทุจริตที่มีความรวดเร็ว เนียบขาด เป็นธรรม และการ พัฒนาปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปราบปรามการทุจริตให้ได้ผล และมีประสิทธิภาพ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระยะ ๒๐ ปี โดยใช้ดัชนีการรับรู้การทุจริต เป็น เป้าหมายในการดำเนินการของแผนแม่บทฯ ซึ่งได้กำหนดให้ประเทศไทยมีอันดับค่าคะแนนดัชนี การรับรู้การทุจริตในปีพ.ศ. ๒๕๘๐ อยู่ในอันดับ ๑ ใน ๒๐ ของโลก

ส่วนที่ ๓ แผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

เป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ มีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสอดส่องเฝ้าระวัง ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการทุจริต และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นนี้ได้กำหนดแผนย่อยไว้ ๒ แผน คือ

๓.๑ แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การประเมินความเป็นไปได้ของสถานการณ์ในอนาคตของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้เห็นภาพในมิติด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้าที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่า ประชาชนและสังคมจะตื่นตัวต่อการทุจริตให้ความสนใจข่าวสาร และตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อประเทศ มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านการทุจริตทั้งในชีวิตประจำวัน และการแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนในแต่ละช่วงวัยจะได้รับกระบวนการกล่อมเกลாதองศาว่าการทุจริตถือเป็นพฤติกรรมที่นอกจากจะผิดกฎหมาย และทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศแล้ว ยังเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม ประชาชนจะมีวิถีคิดที่ทำให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้วัฒนธรรมทางสังคมจะหล่อหลอมให้ประชาชนจะไม่กระทำการทุจริตเนื่องจากมีความละอายต่อตนเองและสังคม และไม่ยอมให้ผู้อื่นกระทำการทุจริตอันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมด้วย และจะเกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดสถานการณ์ลงโทษทางสังคมต่อการกระทำรวมทั้งประชาชนคนไทยทุกคนจะแสดงเจตจำนงต่อต้านการทุจริตอย่างเข้มข้น ผ่านกระบวนการเลือกตั้งและกระบวนการเข้าสู่อำนาจของตัวแทนของประชาชนทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ประชาชนจะให้ความสนใจในการตรวจสอบรัฐบาลและนักการเมืองในการดำเนินการตามเจตจำนงทางการเมืองมากขึ้น เป็นแรงกดดันให้รัฐบาลต้องบริหารประเทศอย่างสุจริตและโปร่งใสโดยกระบวนการนโยบายของรัฐบาลไม่สามารถเป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยจะมีกลไกการตรวจสอบการดำเนินนโยบายของรัฐที่เข้มข้นมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า การทุจริตน่าจะทวีความรุนแรง ซ้ำซ้อน และยากแก่การตรวจสอบมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของสังคมโลก และพลวัตของการทุจริตที่ผู้กระทำการทุจริตหาช่องทางการทุจริตที่ยากแก่การตรวจสอบมากยิ่งขึ้น แต่สภาวะทางสังคมที่ตื่นตัวต่อต้าน และตรวจสอบการทุจริตมากยิ่งขึ้น จึงอาจทำให้แนวโน้มการทุจริตลดลง ส่งผลให้กระบวนการป้องกันการทุจริตยิ่งทวีความสำคัญ โดยต้องพัฒนากระบวนการและรูปแบบของการป้องกันการทุจริตให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต เพื่อให้สามารถระงับยับยั้งการทุจริตได้อย่างเท่าทันไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาภาค และกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยของสังคมทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร โดยสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว และละอายต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ สอดส่องเฝ้าระวัง ให้ข้อมูล และร่วมตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐตามความเหมาะสม โดยมีการวางมาตรการคุ้มครองพยาน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาการทุจริต และสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐ และกำหนดมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนดำเนินงานอย่างโปร่งใส เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมความสุจริต และความซื่อสัตย์ความโปร่งใส และเป็นธรรม นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดกรณีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง และรวดเร็วเป็นการป้องกันการทุจริตเชิงรุกเพื่อให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต

๓.๑.๑ แนวทางการพัฒนา

๑) ปลุกและปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และการปลูกฝังและหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ทุกระดับ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดยการ “ปลุก” และ “ปลูก” จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีมีวัฒนธรรมสุจริต สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ส่วนตน สิ่งใดเป็นประโยชน์ส่วนรวม มีความละอายต่อการกระทำ ความผิด ไม่เพิกเฉยอดทนต่อการทุจริต และเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ รวมถึงการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตในระดับชุมชนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่านิยมที่ยึดประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตผ่านหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับที่เด็กไทยทุกคนต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อปฏิรูป “พลเมืองไทยในอนาคต” ให้มีความเป็นพลเมืองเต็มขั้น สามารถทำหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย

๒) ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความใสสะอาดปราศจากพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต โดยการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเปิดเผย โปร่งใส ถูกต้องเป็นธรรม ไม่คดโกง รู้จักแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน การสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึก และค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กร โดยการสนับสนุนให้ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง สอดส่องติดตามพฤติกรรมเสี่ยงและแจ้งเบาะแส เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพหุติมิชอบได้ โดยมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส

๓) พัฒนาค่านิยมของนักการเมืองให้มีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากผู้บริหารประเทศ ท้องถิ่น ชุมชน ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสูงกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมทั่วไปในสังคม เพื่อเป็นต้นแบบแก่ประชาชน เด็ก เยาวชน และสังคมโดยรวม โดยนอกเหนือจากคุณสมบัติตามที่กำหนดตามกฎหมายแล้ว ผู้บริหารประเทศต้องมีคุณสมบัติทางจริยธรรมด้วย มีการพัฒนาระดับการมีจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อสร้างนักการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งกำกับจริยธรรมภายในพรรคการเมือง

๔) ปรับ “ระบบ” เพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพหุติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมต่อต้านการทุจริตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน และมีความเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต โดยการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสร้างความโปร่งใส มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรม และมาตรการในการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต รวมถึงการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการ ระบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต และการบูรณาการติดตามประเมินผลการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐในโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐ และรัฐวิสาหกิจตั้งแต่ขั้นวางแผนก่อนดำเนินงาน ชั้นระหว่างการทำงาน และขั้นสรุปผลหลังการดำเนินโครงการ

๕) ปรับระบบงานและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการลดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนการใช้ดุลพินิจเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน การสร้างมาตรฐานที่โปร่งใสในกระบวนการบริการของภาครัฐ ลดขั้นตอนกระบวนการและระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้วยวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนตรวจสอบได้ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อลดการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติอนุญาต รวมถึงการสร้าง ความโปร่งใสในการบริการข้อมูลภาครัฐทั้งระบบโดยการพัฒนาระบบข้อมูลดิจิทัลที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน การเข้าถึงข้อมูล รวมถึงข้อมูลการ

จัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ สร้างความโปร่งใส และส่งเสริมให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐโดยสาธารณชน ซึ่งรวมถึงการมีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง และการดำเนินการภาครัฐ เพื่อบูรณาการการทำงานของรัฐและประชาชน รวมถึงส่งเสริม สนับสนุนการตื่นตัว และเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการร่วมเฝ้าระวัง และป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่มีอยู่ใกล้ตัว โดยมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจให้กับผู้ให้เบาะแส

๓.๒ แผนย่อยการปราบปรามการทุจริต

การจะบรรลุเป้าหมาย ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ กลไก และกระบวนการปราบปรามการทุจริตจะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น กฎหมายจะต้องมีความทันสมัย การบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีจะต้องมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว ทำให้คดีความมีปริมาณลดลง แนวทางในการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ จึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริม การปรับปรุงกระบวนการ และกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริตอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมาย และตรากฎหมายใหม่ เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมุ่งทำให้ผู้กระทำความผิด ได้รับการดำเนินคดีและลงโทษ ทั้งทางวินัย และอาญาอย่างรวดเร็ว และเป็นรูปธรรมเพื่อให้สังคม เกิดความเกรงกลัวต่อการทุจริต ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียนที่เชื่อมโยง ระหว่างหน่วยงานต่อต้านการทุจริตที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

แนวทางการพัฒนา

๑) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการ และกลไกการปราบปรามการทุจริต โดยการปรับกระบวนการทำงานด้านการปราบปรามการทุจริตเข้าสู่ระบบดิจิทัลมาใช้ใน กระบวนการทำงานด้านการปราบปรามการทุจริตให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และฐานข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สิน และหนี้สินที่ทันสมัย เท้าทันต่อการบิดเบือนทรัพย์สิน และหนี้สิน รวมทั้งบูรณาการข้อมูลกับ หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนต่าง ๆ ในการตรวจสอบความถูกต้องของทรัพย์สินและหนี้สิน

๒) ปรับปรุงกระบวนการปราบปรามการทุจริตที่มีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อาทิ ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการที่ล่าช้าของหน่วยงานในกระบวนการปราบปรามการทุจริตให้ มีความรวดเร็ว และกระชับมากขึ้นเพื่อให้การดำเนินการปราบปรามการทุจริตตลอดกระบวนการ จนถึงการลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อคดีถึงที่สุดเป็นไปอย่างรวดเร็วเห็นผล มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ประจักษ์ของประชาชน อาทิการบูรณาการประสานงานคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต และ ประพฤติมิชอบ การปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการที่ล่าช้า และซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานใน

กระบวนการปราบปรามการทุจริตทั้งระบบให้มีความรวดเร็ว การบูรณาการพัฒนาระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานปราบปรามการทุจริตให้เข้าถึงง่ายและมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงและพัฒนาระบบและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนปราบปรามเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินหรือผู้กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายฟอกเงินเพื่อให้การติดตามทรัพย์สินคืนยึดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ ไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้น รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน หรือองค์กรต่อต้านการทุจริตและองค์กรเอกชนในระดับนานาชาติ เพื่อสนับสนุนข้อมูล และองค์ความรู้ในการปราบปรามการทุจริต และอาชญากรรมข้ามชาติ

๓) พัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต โดยการจัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต โดยประมวลจากคดีการทุจริต และผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการปราบปรามการทุจริต เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามการทุจริตของแต่ละหน่วยงานได้ศึกษา และมีความสมรรถนะและความรู้ที่เป็นมาตรฐาน การพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการปราบปรามการทุจริตเพื่อมีความรู้ ทักษะ ชีตความสามารถ ที่เป็นมาตรฐานและเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น เป็นกระบวนการหรือการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร เมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร โดยภายในการปกครองท้องถิ่นนั้น มีผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ โดยในบางประเทศระดับการปกครองท้องถิ่นยังมีความสำคัญมากในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการที่เน้นไปที่ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย การปกครองท้องถิ่นมักจะมีการเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่นเข้าไปดำเนินงานและแก้ไขปัญหาในระดับนั้นๆ ด้วย และอาจมีการใช้เอกสาร เช่น กฎหมายท้องถิ่น ระเบียบข้อบังคับ หรือนโยบายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานและการพัฒนาในท้องถิ่นนั้น ๆ ต่อไป การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

๒.๓.๑ ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไทยนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคำนิยามเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะมีต่างกันบ้างซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบซึ่ง

ตนสามารถที่จะได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง หรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด^{๓๐}

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจ ไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครอง ร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลางมีอำนาจในการตัดสินใจ และบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน^{๓๑}

การปกครองท้องถิ่นโดยทั่วไป หมายถึง ระบบการจัดการท้องถิ่นในรัฐหนึ่ง เป็นท้องถิ่นที่อันมีขอบเขตชัดเจนมีฐานะเป็นนิติบุคคลมีโครงสร้างด้านอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายทั่วไปและกฎหมายพิเศษและมีความอิสระ และการคลังที่แน่นอน^{๓๒}

จากความหมายสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลในส่วนกลางยินยอมที่จะมอบ หรือการกระจายอำนาจบางส่วน หรือทั้งหมดของตนเองไปให้ประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการบริหารท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้การบริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นไปด้วยความรวดเร็วสะดวก และมีประสิทธิภาพ โดยใช้งบประมาณ และเจ้าหน้าที่ของตนเอง แต่รัฐบาลในส่วนกลางยังอาจสงวนอำนาจบางอย่างในการตัดสินใจไว้ ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นการปกครองตนเองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เฉพาะในขอบเขตที่ส่วนกลางมอบหมายอำนาจให้ทำนั้น

๒.๓.๒ สารสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น

สารสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น มีดังนี้

๑) อาจมีรูปแบบหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความแตกต่างของความเจริญ ประชากร หรือขนาดพื้นที่

๒) ต้องมีอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม

๓) หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองโดยสิทธินี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

^{๓๐} คณิศ กลิ่นสุคนธ์, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓) หน้า ๙.

^{๓๑} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทยหลักและมิติในอนาคต (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๘) หน้า ๒๘.

^{๓๒} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ๑๐๐ ปี การปกครองไทย พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๕๔๐, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร : คบไฟ, ๒๕๕๐) หน้า ๓๗.

๓.๑ สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓.๒ สิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่

๔) เมืองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง คือ เมืองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กร ฝ่ายนิติบัญญัติ

๕) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น^{๓๓}

จากการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น สามารถสรุปได้ ดังนี้^{๓๔}

๑). การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถานบันฝึกสอนการเมืองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนให้ดูลยพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจกรรมของท้องถิ่น นับได้ว่าการเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคย มีความชำนาญในการใช้สิทธิ และหน้าที่พลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

๒) การปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบียดเบียน การปกครองตนเอง คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นอาจได้รับการเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้วผู้บริหารจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วย วิธีทางประชาธิปไตยต่าง ๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุด คือ รากหญ้า (Grass Roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญก็คือ การขาดมาตรฐานในท้องถิ่น

^{๓๓} โกวินท์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทยหลักและมิติในอนาคต. หน้า ๓๐.

^{๓๔} ชูศักดิ์ เทียงตรง, การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘) หน้า ๖-๗.

๓) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้

๓.๑ ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่หลายอย่าง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

๓.๒ รัฐบาลมีอาจดำเนินการในการสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือการจัดบริการโครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุดท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหา และเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด

๔) กิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง

ดังนั้น หากมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้วรัฐบาลจะต้องรับภาระการดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นถูกจุดหรือไม่รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเพื่อดำเนินการเองแล้วภาระของรัฐบาลก็ผ่อนคลายไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแค่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญหรือกิจการใหญ่ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่รวมอยู่ที่ส่วนกลางจะลดน้อยลงรวมทั้งความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมากขึ้น การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาที่ย่อมแตกต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ก็ต้องเป็นผู้ซึ่งรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังหน่วยเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น การปกครองท้องถิ่น เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมต้องเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับการเลือกตั้งสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังเป็นการศึกษาฝึกฝนทักษะทางการเมืองการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

๒.๓.๓ องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ คือ^{๓๔}

^{๓๔} อุทัย ทิรัญโต, การปกครองท้องถิ่นไทย. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๒๒.

๑) สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒) พื้นที่ และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์เชื้อชาติและความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎหมายที่กำหนดพื้นที่และระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น ๒ ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษา และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

๓) การกระจายอำนาจ และหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง และการปกครองของรัฐเป็นสำคัญ

๔) องค์กัรนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบายออกกฎ ข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

๕) การเลือกตั้ง สมาชิกองค์กร หรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมด หรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

๖) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

๗) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บภาษี เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญหน้าก้าวหน้าต่อไป

๘) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงตกอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์ และความมั่นคงของรัฐ และประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่ามิอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการ เท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย

๒.๓.๔ ข้อเสนอแนะต่อการปกครองท้องถิ่น

ข้อเสนอที่มีประโยชน์ต่อการปกครองท้องถิ่น มีดังนี้^{๓๖}

๑) รัฐบาลกลางใช้เวลากับกิจการของท้องถิ่นมากเกินไป ซึ่งอาจจะสร้างปัญหาแทนที่จะแก้ปัญหาได้

๒) รัฐบาลกลาง รัฐสภา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทเพียงใด ควรมีการกำหนด และแบ่งชัดเจนแน่นอนรวมถึงเรื่องการดูแลกิจการท้องถิ่น และงบประมาณ อย่างไรก็ตาม งบประมาณไปใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ และสติปัญญาของประชาชน

๓) ประชาชนในท้องถิ่นควรมีบทบาทในการแต่งตั้ง ตรวจสอบและควบคุมการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดนโยบาย และควบคุมงบประมาณด้วย

๔) ความสำคัญของการดำรงอยู่อย่างเสรีของสถาบันต่าง ๆ โดยความเสรีเหล่านี้จะเป็นการให้การศึกษาเกี่ยวกับสาธารณะแก่พลเมือง และสถาบันการบริหารท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการศึกษาเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

๕) หลักการของการบริหารระดับท้องถิ่นกับระดับชาติไม่ต่างกัน เช่น หลักในการเลือกตั้ง การมีคณะกรรมการหลายชุดดูแลปัญหาคนละอย่าง ไม่ขึ้นตรงต่อกัน และขาดความเป็นเอกภาพ และไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

๖) การบริหารแต่ละท้องถิ่นควรมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ควรมีคณะกรรมการหลายชุดดูแลปัญหาคนละอย่าง ไม่ขึ้นตรงต่อกัน และขาดความเป็นเอกภาพ และไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

๗) การจัดแบ่งภารกิจระหว่างท้องถิ่น และของรัฐบาลกลางนั้นหลักการคือ แม้งานทุกอย่างจะเป็นเรื่องโดยตรงของคนในท้องถิ่น และดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็มีบางครั้งที่ถือเป็นงานระดับชาติด้วยเพราะเป็นงานที่มีความสำคัญต่อชาติ และผลประโยชน์ทุกฝ่ายรัฐบาลกลางควรรวมศูนย์ข้อมูล และองค์ความรู้ต่าง ๆ พร้อมให้คำชี้แนะ

๘) การศึกษาสังคม และการเมืองของพลเมืองนั้นต้องเปิดโอกาสให้พลเมืองได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองมากที่สุด และเพื่อให้รัฐบาลไม่เสียเวลากับงานท้องถิ่น

บทความเรื่องเหลียวหลังแลหน้าการปกครองท้องถิ่นไทย และวิสัยทัศน์ในอนาคต โดยได้ประเมินจากข้อดีข้อเสียของการปกครองท้องถิ่น และได้เสนอแนะไว้ว่า การที่ความเป็นชุมชนเดิมอาจไม่สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ถูกสร้างขึ้นมา ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ละลายเสียไม่ได้ ในการพิจารณาที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการทำให้ท้องถิ่นเข้าใจพื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่ความรู้สึกมีส่วนร่วม และตระหนักถึงความสำคัญของการ

^{๓๖} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ๑๐๐ ปี การปกครองไทย พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๕๔๐, หน้า ๔๘.

บทบาทของตนโดยเฉพาะการสร้างลักษณะเชิงรุกให้ประชาชนเป็นฝ่ายตื่นตัว อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระยะยาวได้^{๓๗}

จากเนื้อหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่รัฐบาลหรือองค์กรท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการและดำเนินงานภายในพื้นที่ที่กำหนด โดยมักจะมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการต่างๆ การปกครองท้องถิ่นมักมีระบบการบริหารจัดการที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่นั้น โดยมักจะมีนโยบายและกฎระเบียบที่เหมาะสมต่อความต้องการและสถานการณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสังคมที่มีความเป็นระบบและมั่นคง โดยในบางกรณีการปกครองท้องถิ่นอาจมีความเป็นอิสระมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับกรปกครองระดับกลางหรือรัฐบาลส่วนภูมิภาค ซึ่งทำให้มีการปรับเปลี่ยนและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับท้องถิ่นได้อย่างที่เหมาะสมมากขึ้น การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นให้เติบโตและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปกครองท้องถิ่นมักเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นกับประชาชนและภาคเอกชนเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างเห็นได้จากการจัดตั้งเครือข่ายหรือองค์กรท้องถิ่นที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นั้นๆ ด้วยการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

อย่างไรก็ตาม การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนในระดับท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีการเน้นการปฏิรูปและพัฒนาการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับท้องถิ่นนั้นๆ การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเป็นอิสระและความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญไม่น้อยนักต่อการสร้างสังคมที่มีความเป็นระบบและยั่งยืนในระดับท้องถิ่นนั้นๆ อย่างมาก เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นมักมีการจัดการและดำเนินงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในพื้นที่นั้นๆ การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น โดยการให้ความสำคัญกับการปรับตัวและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างที่เหมาะสม การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นระบบและมั่นคงในระดับท้องถิ่นนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปกครองท้องถิ่นมักมีการจัดการและดำเนินงานที่

^{๓๗} ดอน สุขศรีทอง, การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๔ กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘) หน้า ๗๘.

การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างที่เห็นได้จากการจัดตั้งเครือข่ายหรือองค์กรท้องถิ่นที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นั้นๆ ด้วยการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญไม่น้อยนักต่อการสร้างสังคมที่มีความเป็นระบบและยั่งยืนในระดับท้องถิ่นนั้นๆ อย่างมาก เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นมักมีการจัดการและดำเนินงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่นั้น

๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย

เครือข่ายเป็นกลุ่มขององค์กรในระบบที่ซับซ้อนตามธรรมชาติ และตามสภาพสังคม เครือข่ายจึงเป็นโครงสร้างซึ่งทำหน้าที่จัดการระบบ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมมาแนะนำเสนอ ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายและประเภทของเครือข่าย

ตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๓๐ เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง "เครือข่าย" ได้รับความนิยมน้อย่างแพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ด้วยเหตุนี้คำว่า "เครือข่าย" จึงถูกนำไปใช้ในทุวงการ ซึ่งมีผลทำให้การนิยาม ความหมายของเครือข่ายมีความหลากหลายตามไปด้วย แต่ไม่ว่าจะถูกนำไปประยุกต์ใช้ในวงการใดก็ตาม ก็มักจะมียุทธศาสตร์สำคัญเกี่ยวข้องกับความหมายตามรูปศัพท์เดิมอยู่เสมอ นั่นคือ "การเชื่อมต่อหรือเชื่อมโยง" "ความสัมพันธ์" และ "การติดต่อสื่อสาร" ภายใต้ "วัตถุประสงค์หรือข้อตกลง" อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมาย ซึ่งทำให้การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเท่ากับการเชื่อมโยงหลายๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยงานที่เข้ามารวมกัน

เครือข่าย คือ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกัน ทากิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถ านกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๑๘}

ในทัศนะของวิทยาศาสตร์กระบวนทัศน์ใหม่ กล่าวถึงระบบหรือสิ่งต่างๆ ว่า ทุกอย่างจะถูกมองในภาพกว้าง และมองเห็นเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยง และเป็นเครือข่ายในทุกระบบ

^{๑๘} สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๗.

โดยไม่มี การแยกส่วน หรือแบ่งสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ ไม่พยายามคาดเดาผล และหวังผล หรือเข้าไปวัดสิ่งต่างๆ อย่างเป็นขึ้นเป็นอัน โดยมองสรรพสิ่งในลักษณะของความไร้ระเบียบที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ^{๓๙}

เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบการปฏิบัติงาน หรือเชื่อมโยงบทบาทของบุคคล องค์กรต่างๆ ที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลัง และมีกลยุทธ์ในการพัฒนา ด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์^{๔๐}

มีการจำแนกประเภทของเครือข่ายออกเป็น ๖ ประเภท ได้แก่

๑. เครือข่ายทางกายภาพ (Physical networks) เป็นระบบทางธรรมชาติที่ซับซ้อน เช่น ระบบนิเวศ ถนน แม่น้ำ และเส้นทางต่างๆ

๒. เครือข่ายระบบเส้น (Organic networks) เป็นกลไกในร่างกายเช่นระบบประสาทของร่างกายมนุษย์สื่อสารกันเองผ่านสมองซึ่งเป็นตัวควบคุมการทำงาน การไหลเวียนของเลือด และ DNA ในเซลล์

๓. เครือข่ายประสาทเทียม (Neuronal networks) เป็นระบบความคิด การเชื่อมโยงของจิต และแผนผังความคิด

๔. เครือข่ายสังคม (Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์

๕. เครือข่ายทางเทคนิคหรือเครือข่ายเทคโนโลยี (Technical networks) ประกอบด้วย ถนน เครือข่ายการส่งของ การโทรคมนาคม และเครือข่ายคอมพิวเตอร์^{๔๑}

๖. เครือข่ายของสื่อ (Media networks) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีสัญลักษณ์และสารสนเทศ

^{๓๙} Margaret J. Wheatley, *Leadership and the New Science : Discovering Order in a Chaotic World*, 2nd Edition, (San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 1999), p. 11

^{๔๐} พระราชรัตนสุธี, *วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาครัฐ เครือข่ายทางสังคม และองค์กรชุมชนกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่สีเขียวอินโดจีน*. รายงานการวิจัย. (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) หน้า ๗.

^{๔๑} Dijk, J.V. *The network society*. (London: SAGE Publications, 2006). P.25.

กล่าวโดยสรุป เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมต่อระหว่างองค์กร หรือบุคคลที่ต่างกัน ผ่านทางสื่อสาร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นที่รู้จักในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นอย่างมาก เช่น เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกันผ่านอินเทอร์เน็ต เครือข่ายโทรศัพท์ที่เชื่อมต่อกันผ่านเสาอากาศ หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมโยงผู้คนในโลกออนไลน์กัน เป็นต้น การเชื่อมต่อในเครือข่ายสามารถช่วยให้ข้อมูล และทรัพยากรต่างๆ เป็นที่เข้าถึง ใช้งานได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมักนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยในการสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายอย่างเช่น เซิร์ฟเวอร์ ระบบสารสนเทศ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสารและจัดการข้อมูลในเครือข่ายที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

๒.๔.๒ ความหมายของเครือข่ายสังคม (social network)

เครือข่ายสังคม เป็นประเภทหนึ่งของเครือข่ายที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มของบุคคล หรือตัวแสดง (individual หรือ actor) ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี ๓ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ๑) กลุ่มของบุคคล หรือตัวแสดง ๒) แต่ละบุคคลมีกลุ่มแอตทริบิวต์ (ที่อธิบายคุณลักษณะ) ๓) กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล^{๔๒} เครือข่ายสังคม จึงเป็นโครงสร้างของสังคมที่สร้างขึ้นจากกลุ่มบุคคลของสังคม (เช่น บุคคลหรือองค์กร) และกลุ่มของ ๒ กลุ่มที่เชื่อมโยงกัน ภาพรวมของเครือข่ายสังคมทำให้มีวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างเอ็นทิตีของสังคมเช่นเดียวกับหลายๆ ทฤษฎีที่อธิบายรูปแบบของโครงสร้างสังคม การศึกษาโครงสร้างเหล่านี้ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายที่ระบุรูปแบบของแต่ละแห่งและของโลก ระบุหน่วยที่มีอิทธิพลต่อกันและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

ความหมายของเครือข่ายทางสังคม หมายถึง เครือข่ายเป็นเครื่องมือช่วยทางสังคมในรูปแบบของประชาสังคมที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤติการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลบซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือองค์กร (civic group or organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือการสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและระชาคมที่รวมกลุ่มขององค์กรอิสระ สาธารณประโยชน์ ปัจเจกชนและสาธารณชนเข้าด้วยกัน โดยในเครือข่ายประชาสังคมนั้น กระบวนการเชื่อมประสาน การถ่ายทอดความคิดเห็น ทศนคติ และประสบการณ์ทางการเมืองจะ ช่วยยกระดับจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลเป็นฝ่ายถูกกระทำมาเป็นฝ่ายกระทำต่อสังคม^{๔๓}

^{๔๒} Wasserman, S. and Faust, K. **Social Network Analysis : Methods and Applications.** (Cambridge: Cambridge University Press, 1994). P.125.

^{๔๓} ชูชัย ศุภวงศ์, **แนวคิด พัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย.** (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นไทย, ๒๕๔๐). หน้า ๑๑.

ความเป็นเครือข่ายภายใต้กระแสแนวคิดประชาสังคม หมายถึง ชุมชนแห่งสำนึก (conscious community) ที่สมาชิกต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่าง แนบแน่น อาจด้วยพื้นฐานของระบบคุณค่าเก่า หรือ เป้าประสงค์ใหม่ของการเข้ามาทำงาน ร่วมกันซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตรที่บุคคลและกลุ่มคนต่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์และการตัดสินใจร่วมกันโดยมีพันธะเชื่อมโยงระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความ เป็นอยู่ที่ตีร่วมกัน และมีการติดต่อสื่อสาร ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มหรือเครือข่ายมี ความยั่งยืน (communication and network)^{๔๔}

เครือข่ายทางสังคมที่มีการขยายตัวออกไป เครือข่ายทางสังคมจะคล้ายเครือข่ายใน สมอง โดยโครงสร้างของสมองนั้นจะท าให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่สูงเพื่อการมีชีวิตรอด และ โครงสร้างทางสังคมจะมีวิวัฒนาการไปเหมือนโครงสร้างทางสมองมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของสังคม จากสังคมใช้อานาจไปเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการที่ จะเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้นั้น โครงสร้างทางสังคมต้องปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างอานาจใน แนวตั้ง ไปเป็นเครือข่ายสังคม ที่มีการโยงใยความสัมพันธ์ในทุกทิศ และสรุปว่า เครือข่ายทาง สังคม คือ สังคมแห่งกัลยาณมิตรหรือเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning social network) โดยเครือข่ายสังคม จะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องหรือมีการขยายแนวคิด กระบวนการออกไปจึงจะสามารถปรับตัวให้อยู่ในดุลยภาพได้^{๔๕}

สรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคมเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์และการสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งอาจเป็น แพลตฟอร์มออนไลน์หรือออฟไลน์ก็ได้ เครือข่ายทางสังคมเป็นส่วนสำคัญของการสร้างและรักษา ความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและในสิ่งที่เรียกว่า "โลกของเรา" ด้วยการใช้อุปกรณ์ทางสังคม เรา สามารถเชื่อมต่อกับเพื่อน ครอบครัว คนรู้จัก หรือบุคคลที่มีความสนใจใกล้เคียง รวมทั้งแชร์ข้อมูล ภาพ วิดีโอ และสถานะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทาง กิจกรรมที่เข้าร่วม หรือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้เรามีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ นอกจากนี้ เครือข่ายทางสังคมยังมีบทบาทในการส่งเสริมธุรกิจ การตลาด และการสร้างความ ติดตาม หรือชุมชนที่ใหญ่ขึ้น เครือข่ายทางสังคมได้เปลี่ยนวัฒนธรรมการสื่อสารและการ ติดต่อสื่อสารของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ และมีผลกระทบที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันและสังคมทั่ว โลก

^{๔๔} อนุชาติ พวงสำลี, วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๑). หน้า ๙.

^{๔๕} ประเวศ วะสี. **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพวิถีชีวิตและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑). หน้า ๒๑.

๒.๔.๓ ความสำคัญของเครือข่าย

เครือข่ายคือ ธรรมชาติที่แท้ของสรรพสิ่งในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเราได้มองธรรมชาติของสรรพสิ่งว่า “เป็นสิ่ง” ซึ่งเป็นกระบวนการที่มาของการสื่อสารทางภาษา และความคิด เมื่อสรรพสิ่งมีความหมายว่า “เป็นสิ่ง” สิ่งต่างๆ นั้นก็สามารถมีชื่อเสียงเรียงนามได้ หรือในทางนามธรรมสรรพสิ่งก็ถูกตั้งขึ้นเป็นประเด็นให้ขบคิดตามสมมติบัญญัติที่เราเรียกขาน และในบางครั้ง เราก็ไปติดกับบัญญัติที่เราสมมติขึ้น แล้วมองเห็นสิ่งต่างๆ “เป็นสิ่ง” แม้แต่การเรียกสิ่งต่างๆ เราก็ต้องใช้คำว่าสิ่งต่างๆ หรือสรรพสิ่ง ซึ่งหนีไม่พ้นคำว่า “สิ่ง” เพราะภาษาทั้งหมดต้องอาศัยการบัญญัติ เพื่อจะได้ติดต่อสื่อสาร อ้างอิงถึงเรื่องราวที่พูดคุยกันได้ ความคุ้นชินอันนี้ ทำให้ยากที่จะมองเห็นความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ในสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม^{๔๖}

เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ ความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบดังกล่าว จัดเป็นความสัมพันธ์ในมิติของความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงและได้ถูกนำมาอธิบายในรูปแบบของแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่มองถึงกระบวนการของสรรพสิ่งว่า มีการประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับความเป็นไปของการทำหน้าที่ตามระบบนั้นๆ ให้มีความสัมพันธ์และมีความเป็นปกติยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นปกตินี้ มิได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง แต่เป็นองค์กรที่สามารถจัดการตัวเองได้ และมีความเลื่อนไหล เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นหรือเกิดสถานการณ์ในรูปแบบหนึ่งๆ เราไม่สามารถที่จะใช้กรอบคิดอันเดิม หรือมุมมองอันเดิมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมด เราจำเป็นต้องใช้สถานการณ์ที่แปรเปลี่ยน และระบบย่อยที่สลับซับซ้อน หรือใช้บริบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ในการแก้ไขปัญหา กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การเข้าไปจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและมองสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นเหมือนเรื่องของสมการทางคณิตศาสตร์ที่ยากๆ และทับซ้อนกันอยู่อย่างมากมาย โดยมีสมการย่อยแต่ละอันไม่เหมือนกัน แต่เมื่อสามารถแก้สมการย่อยนั้น สมการใดสมการหนึ่งได้ ก็สามารถนำไปสู่การแก้สมการใหญ่ที่ยากๆ นั้น ได้ในเวลาชั่วพริบตา^{๔๗}

เครือข่าย : โครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาติโครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาติที่โผล่ปรากฏขึ้นมาจากการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ นวัตกรรมใหม่จึงเป็นฐานคิดที่สำคัญของเครือข่าย ที่อธิบายถึงกระบวนการสร้างภาระหน้าที่ของตนเองและเครือข่าย และเพื่อให้กระบวนการนั้นให้มีความเลื่อนไหลและเป็นไปอย่างมีระบบ มีความสัมพันธ์

^{๔๖} วิศิษฐ์ วังวิญญู, ความหมายเครือข่าย, (เชียงใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “การสนทนาร่วมสร้างสรรค์” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

^{๔๗} Margaret J. Wheatley. *Leadership and the New Science : Discovering Order in a Chaotic World*. 2nd Edition. (San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 1999). P.106.

ที่ยั่งยืน โดยไม่เข้าจำกัดหรือทำลายโครงสร้าง กระบวนการ และแบบแผนแห่งความเป็นองค์กร
จัดการตัวเองที่ลื่นไหลไปอย่างอิสระเสรี^{๔๘}

สรุปได้ว่า เครือข่ายมีความสำคัญในหลายด้าน เครือข่ายมีความสำคัญหลายด้าน
ทางการสื่อสาร เครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือ ระหว่างองค์กร
เครือข่ายช่วยให้เราสามารถส่งข้อมูล ข่าวสาร หรือสื่อต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
ด้านการแบ่งปันข้อมูลเครือข่ายทำให้เราสามารถแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรต่างๆ ร่วมกันได้ เช่น
แชร์ไฟล์ พิมพ์งานผ่านเครือข่ายเครื่องพิมพ์ร่วม หรือแชร์โพลเดอร์ ด้านการทำงานร่วมกัน
เครือข่ายทำให้เราสามารถทำงานร่วมกันได้โดยไม่จำเป็นต้องพบกันโดยตรง ซึ่งเป็นประโยชน์
สำคัญในการทำงานทีมหรือโครงการร่วมกัน ด้านการเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ เครือข่ายช่วยให้
เราสามารถเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ได้ง่ายขึ้น ผ่านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลจากที่ต่างๆ
ทั่วโลก ด้านการเชื่อมต่อระบบ เครือข่ายช่วยเชื่อมต่อระบบต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น ระบบ
สารสนเทศ ระบบการผลิต หรือระบบการควบคุม เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และด้านการพัฒนาธุรกิจ เครือข่ายช่วยเสริมสร้างธุรกิจ โดยการเชื่อมโยงกับลูกค้า พันธมิตร หรือ
ซัพพลายเออร์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการขยายธุรกิจและเพิ่มรายได้ โดยรวมแล้ว เครือข่ายมีบทบาท
สำคัญในการเชื่อมโยงคน และระบบต่างๆ ให้เข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรต่างๆ อย่างมี
ประสิทธิภาพ และมีประโยชน์ในหลายด้านของชีวิตประจำวันและธุรกิจ

๒.๔.๔ การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (Social Network Analysis)

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ
ในปี ๑๙๕๐ เมื่อนักมานุษยวิทยาสังคมวิเคราะห์การเคลื่อนย้ายประชากรและข้อขัดแย้งภายใน
ชุมชนอาฟริกันและยุโรป ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีโครงสร้างนิยม (structuralism) ในการมอง
สังคม และต่อมาได้เรียกว่าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมได้
พัฒนาขึ้นโดยสถาบันทวิสโตก (Tavistock Institute) ของอังกฤษ ต่อมามีการศึกษาเครือข่าย
ความสัมพันธ์ของชุมชนและความเป็นญาติในลอนดอน โดยได้นำแนวทางของความสัมพันธ์และการ
ตั้งรกรากมาเป็นแนวทางในการศึกษาเครือข่ายสังคม ต่อมานักวิจัยชาวอเมริกันได้ศึกษา
โครงสร้างความเป็นญาติ และการเคลื่อนย้ายชุมชนผิวขาวจากชิคาโก ต่อมามีการศึกษาการจ้าง
งาน และการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของบุคคลในการเชื่อมโยงของสังคม ซึ่งเป็น
ความสัมพันธ์ของชุมชนที่เกิดจากเครือข่ายส่วนบุคคล ซึ่งเป็นส่วนผสมผสานการสนับสนุนของ
สังคม และแนวทางที่ทำให้เกิดทุนทางสังคม ต่อมามีการขยายการศึกษาเครือข่ายสังคม เป็น
การศึกษาเครือข่ายทางการเมืองและนโยบาย เป็นต้น^{๔๙}

^{๔๘} วิศิษฐ์ วังวิญญู, ความหมายเครือข่าย, หน้า ๑๔.

^{๔๙} น้าทิพย์ วิภาวิน. เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดฯ. ปีที่ ๘ ฉบับที่
๒ ก.ค.-ธ .ค. ๒๕๕๘. หน้า ๑๑๙-๑๒๗.

การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม หมายถึง กลุ่มของความสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง (actors) รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ actors และความสัมพันธระหว่าง actors การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ประกอบด้วย

๑) Actor ศูนย์กลางของการวิเคราะห์เครือข่ายคือความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของสังคมที่เรียกว่า social units หรือ actors และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเชื่อมโยง หรือความสัมพันธ์นั้น

๒) Ties เชื่อมโยง actors เข้าด้วยกัน เป็นการเชื่อมโยงแบบใด เช่น

a. การคุยกันหรือส่งข้อความถึงกัน (Behavioral interaction)

b. การพักอาศัยอยู่ในทำเลเดียวกัน การนั่งทานข้าวด้วยกัน (Physical connection)

c. การเรียนชั้นเดียวกัน การอยู่ในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน (Association of affiliation)

d. การเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นเพื่อนหรือศัตรู (Evaluation of one person by another)

e. การรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าหรือลูกน้อง หรือตำแหน่งหน้าที่ใด (Formal relations)

f. การมีทางเลือกที่สามารถเลือกได้ (Moving between places or status)

๓) Groups ระดับพื้นฐานของเครือข่ายสังคมคือการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหรือตัวแสดงที่สร้างจุดเชื่อมโยงระหว่าง บุคคล ๒ คน การเชื่อมโยงระหว่างบุคคล ๒ คนทำให้เกิด dyad ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ดังนั้น dyad จึงเป็นกลุ่มของ actors ในขณะที่ triads เป็น triads of actors. ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ dyads, triads หรือ subgroups

๔) Relation ข้อมูลจะถูกรวบรวมจากหลายๆ จุดเชื่อมโยง หรือ Ties เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง actors ดังนั้นจึงมีการวัดหลายๆ ความสัมพันธ์ว่าเป็นกลุ่มของ Ties ที่เชื่อมโยงกันระหว่าง actors ในกลุ่ม สำหรับกลุ่มของแต่ละบุคคลอาจวัดได้หลายๆ ความสัมพันธ์

คนทุกคนที่นำมาเรียงรายชื่อ (Lists) ในเครือข่ายสังคม ถือว่าเป็นตัวแสดงหรือ actors ของเครือข่าย ซึ่งตัวแสดงในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมเรียกว่า โหนด (nodes) และเวอทิซ (vertices) ในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมี ๒ ลักษณะคือ

๑. Eco network เป็นการศึกษาคือเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประกอบด้วย focal actors เรียกว่า ego และคนที่ ego ติดต่อกับเรียกว่า alters (ซึ่งหมายถึง คนที่มีความเชื่อมโยง(tie)กับ actor

๒. Complete network เป็นการศึกษากลุ่มคนและความสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านั้น เป็นความสัมพันธ์ของหลายๆ ego networks ที่เชื่อมโยงกัน เป็นกลุ่มขององค์กรหรือกลุ่มบุคคล ในขอบเขตของเครือข่ายเดียวกัน^{๕๐}

วิธีการอธิบายความสัมพันธ์ของเครือข่ายสังคม มี ๒ รูปแบบคือ การอธิบายด้วยกราฟ (graph, graph theory) ซึ่งเป็นการแสดงเครือข่ายสังคมด้วยภาพ และการอธิบายด้วยตาราง (matrix) ซึ่งสามารถอธิบายได้ใน ๒ ลักษณะ คือ

๑.วิธีการทางสังคมศาสตร์ (Social Science) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมเช่น นักเขียน พนักงาน อาจารย์ นักศึกษา เป็นการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างบุคคล และผลกระทบต่อการทำงานในรูปแบบเครือข่ายสังคม มักจะใช้อธิบายว่าใครเป็นผู้นำ ใครเป็นผู้ตามในเครือข่ายสังคมนั้น

๒. วิธีการทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Science) โดยใช้กราฟเป็นการเชื่อมโยงด้วยโหนด (nodes) และจุดเชื่อมโยง (links) ปัจจุบันทฤษฎีกราฟมักใช้ในการหา Communities in networks โดยใช้ formula และ geometric concept ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมนานาชาติ^{๕๑}

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาและการวิเคราะห์เกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมมีการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่ออธิบายพฤติกรรมและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมนี้อาจบางแนวคิดและทฤษฎีที่มีความสำคัญประกอบด้วย

๑) ทฤษฎีกราฟ: ทฤษฎีกราฟเป็นหนึ่งในทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาเครือข่ายทางสังคม โดยทฤษฎีนี้แนะนำเครือข่ายในรูปแบบของกราฟที่ประกอบด้วยโหนด (node) และเส้นเชื่อมระหว่างโหนด (edge) โดยโหนดแทนบุคคลหรือองค์กร และเส้นเชื่อมแทนความสัมพันธ์ระหว่างพวกเหล่านั้น

๒) ทฤษฎีสัมพันธ์และการระดมทรัพยากร: ทฤษฎีเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) เน้นการศึกษาเครือข่ายทางสังคมโดยการสำรวจถึง

^{๕๐} Carolan, B.V. **Social network analysis and education: Theory, methods & applications.** (London: SAGE Publications,2014). pp.4-5.

^{๕๑} Reis, P. and Andre, C. **Social Network Analysis in Telecommunications.** (N.J.: John Wiley & Sons. 2011). pp.18-19.

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในเครือข่าย ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการกระทำทางสังคม

๓) ทฤษฎีการกระจาย: ทฤษฎีนี้เน้นการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายของความสัมพันธ์ในเครือข่ายทางสังคม โดยทฤษฎีนี้เห็นว่ามีความสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่าย และมีบุคคลบางคนที่มีความสำคัญในการกระจายความสัมพันธ์

๔) ทฤษฎีแบบอภิสระ: แบบจำลองที่ทฤษฎีแบบอภิสระ (Actor-based models) เน้นการศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนภายในเครือข่าย โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำของบุคคลในเครือข่าย

๕) ทฤษฎีเซ็นทรัลิตี้: ทฤษฎีเซ็นทรัลิตี้ (Centrality Theory) เน้นการศึกษาความสำคัญและบทบาทของโหนดแต่ละตัวในเครือข่าย โดยการวัดค่าเซ็นทรัลิตี้ของโหนดเพื่อหาความสำคัญและความเชื่อมโยงในเครือข่าย

ทั้งนี้ เหล่าแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจหลักการและกฎเกณฑ์ในการทำงานของเครือข่ายทางสังคมและช่วยให้เรามีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับโครงสร้างและพฤติกรรมของเครือข่ายที่เราอยู่ในรอบๆ ตัวเองได้มากขึ้น

๒.๕ หลักพุทธธรรม

หลักพุทธนวัตกรรม หรือหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดหรือหลักการที่มีการพัฒนาขึ้นจากปรัชญาพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างคุณค่าและความสุขในชีวิตทั้งส่วนบุคคลและสังคม หลักพุทธนวัตกรรมได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลายด้านของชีวิต เช่น การปฏิบัติธรรม การใช้ชีวิตที่มีสติและเติบโตเป็นคนดี การพัฒนาสมอารมณ์ การเสริมสร้างคุณธรรม และการทำงานเพื่อสังคมที่ดีขึ้นทั้งในมิติส่วนตัวและสังคมโดยรวม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธนวัตกรรมมาใช้เพื่อส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยหลักพุทธนวัตกรรมดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ หลักหิริ-โอตตปปะ

หลักหิริ-โอตตปปะ เป็นธรรมะที่คอยควบคุมจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ปกป้องการทำความชั่ว หิริ คือ ความละอายต่อบาป ไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ ไม่ว่าจะไม่มีใครเห็นหรือไม่ก็ตาม ส่วนโอตตปปะ คือ ความกลัวต่อบาป กลัวผลของกรรมชั่ว กลัวว่าเมื่อทำชั่วลงไปจะทำของตนตกต่ำ แม้จะมีโอกาสโกงกินก็จะไม่ทำ ไม่ใช่เพราะกลัวถูกจับได้ แต่เสียมที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

๑) ความหมายของหิริ

จากการศึกษา พบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราณวงศ์ (๒๕๓๑)^{๕๒} อธิบายว่า หิริ ได้แก่ความละเอียดใจต่อความชั่วความชั่วแยก โดษทวารเป็น 3 ทวาร คือ กายทวาร ช่องกาย วจิทวาร ช่องปาก และมโนทวารช่องมโนหรือมโน คนทำชั่วก็ทำทางกายคือ กายทวารบ้าง ทำทางวาจาคือ วจิทวารบ้าง ทำทางใจคือนึกคิดชั่วทางมโนทวารบ้างโดย หิริคือ ความละเอียดใจต่อความประพฤติชั่วหรือทำชั่วทางกายทวารทางวจิทวาร ทางมโนทวารนั้นท่านแสดงอาการและเปรียบเทียบไว้ว่า ความละเอียดใจต่อความชั่วเหมือนตั้งคนสะอาด ไม่อาจแต่ต้องของสกปรกโสโครกขยะแขยง หิริก็เป็นเช่นนั้น ละเอียดใจไม่กล้าจะทำชั่วเพราะเห็นแก่ความชั่วเป็นของสกปรกน่าขยะแขยง

พระกวีวรรณ (๒๕๐๒)^{๕๓} อธิบายว่า หิริ แปลว่า ความละเอียดใจละเอียดต่อการที่จะกระทำชั่ว หมายความว่า การที่เราไม่ทำชั่วนั้นไม่ใช่เพราะอายุคนนั้นคนนี้ ถ้าหากไม่มีใครเห็น ไม่มีใครได้ยินก็อาจจะทำชั่วได้ แต่ถ้าหากเขาเกิดละเอียดใจตนเองขึ้นมา เขาย่อมไม่ทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้งแม้จะให้เงินทองมากมายให้ยศลาภบรรดาศักดิ์ เขาก็ไม่ยอมทำ ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนา มีเงิน มีอิทธิพลมีธรรมชื่อนี้อยู่ในใจแล้ว แม้เขามีโอกาสที่จะโกงเขาก็ไม่โกงเพราะละเอียดใจตนเอง เพราะถ้าความสบายใจของตนจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความทุกข์ของผู้อื่นแล้ว คนดี ๆ เขาก็จะไม่ยอมทำเป็นอันขาด ฉะนั้น ธรรมะคือ หิริ นี้จึงได้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนคุ้มครองโลกให้อยู่ร่วมกันโดยสันติสุขประการหนึ่ง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๕)^{๕๔} อธิบายว่า หิริ แปลว่า ความละเอียด หมายถึง ความละเอียดใจต่อการทำความชั่ว หิริมีลักษณะเกลียดความชั่ว ผู้มีหิริย่อมละเอียดใจตนเอง ในเมื่อจะกระทำการที่เป็นทุจริตทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง ไม่ว่าจะทางกาย วาจา หรือใจ แม้จะไม่มีบุคคลอื่นใดทราบตนก็ทราบ และรู้เห็นด้วยตนเองความละเอียดต่อการกระทำความชั่วนี้เกิดขึ้นในใจตนเอง

หิริ หรือความละเอียดใจในการทำบาป หากหิริเกิดขึ้น สามารถหยุดตัวเองไม่ให้ความชั่วชนะใจ เพราะมีความละเอียดที่จะคิด จะพูด หรือจะกระทำ ความชั่วเหล่านั้น หิริเกิดขึ้นได้จากการอบรมเลี้ยงดู ฝึกฝนตนเอง การคำนึงถึงชาติ วงศ์ตระกูล คนในสมัยโบราณอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้เกรงกลัวต่อบาป ด้วยการเล่าถึงนรก ยมบาล และการลงทัณฑ์ในอเวจีขุมต่างๆ ทำให้คนเกรงกลัว ซึ่งไม่ใช่เรื่องเสียหาย หรือมองาย หากเรื่องเล่าเหล่านี้ สามารถคุ้มครองสังคม ให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขได้ ผิดกับสังคมอุดมปัญญา ที่หาความละเอียดใจแก่บาปของคนในสังคมไม่ได้

ส่วนผู้ที่ขาดหิริ หมายถึง ผู้ที่ไม่มีความละเอียดใจต่อบาป คิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว ได้ทุกเวลา ไม่ว่าจะต่อหน้า หรือลับหลังผู้อื่นก็ตาม ไม่เคยคำนึงถึงความทุกข์กาย ทุกข์ใจที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น บางคนต่อหน้าผู้อื่น ไม่กล้าทำความชั่ว เพราะอายและกลัวคนจะตำหนิว่าเป็นคนชั่ว แต่พอลับ

^{๕๒} สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราณวงศ์. สารานุกรมพระพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑). หน้า ๒๑๓-๒๑๕.

^{๕๓} พระกวีวรรณ. วิชาศาสนา. (กรุงเทพมหานคร: สำนัก ส. ธรรมภักดี, ๒๕๐๒). หน้า ๑๕๖.

^{๕๔} กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. (กรุงเทพมหานคร: กรมกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๕). หน้า ๑๒๙-๑๓๑.

หลังผู้อื่น ก็สามารทำชั่วได้ทุกอย่าง เพราะขาดคุณธรรมประจำใจ คือขาดหิริ ไม่มีความละอายใจต่อบาป จึงมีแต่ความทุกข์กาย ทุกข์ใจตลอดเวลา

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาป หิริ หมายถึง ความละอายใจตัวเองต่อการทำความชั่วความผิด ต่อการประพฤติทุจริตทั้งหลาย และความละอายใจตัวเองที่จะละเว้นไม่ทำความดีซึ่งควรจะทำให้เกิดมีในตน เช่น บิดามารดามีความละอายใจที่จะไม่ดูแลบุตรของตน เช่นนี้เรียกว่ามี หิริ ซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยการคิดถึง การศึกษา ฐานะ ยศศักดิ์ ชาติตระกูลของตน คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น รวมกับความกลัวกลัวของจิตใจที่จะไม่ทำชั่วเช่นนั้น โดยหิริ เป็นธรรมรักษาคุ้มครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติ ทำให้คนเรายู่กันอย่างสงบสุข เพราะคนที่มีหิริจะเกลียดความชั่ว และละอายที่จะทำความชั่วทั้งต่อหน้า และลับหลังทำให้ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่โลกและสรรพสัตว์ทั้งปวง

๒) ความหมายของโอดตปปะ

จากการศึกษา พบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (๒๕๓๑) ^{๕๕}อธิบายว่า ความสะดุ้งความหวาดกลัวต่อความชั่ว ทางกาย ทางวาจา ทางใจ เรียกว่า โอดตปปะ ท่านเปรียบเสมือนคั้งคนขลาดกลัวตาย ไม่อาจจะเข้าใกล้สัตว์ร้ายได้ เช่นงู หรือ เสือ อันจะผลาญชีวิตหรือทำให้ร่างกายเจ็บช้ำลำบาก ต้องหลบหนีไปให้ไกล โอดตปปะ ความหวาดกลัวต่อความชั่วก็เป็นเช่นนั้น เห็นความชั่วเสมือนดังสัตว์ร้ายไม่อาจเข้าใกล้ไม่อาจแตะต้อง

ปุ้ย แสงฉาย (๒๕๕๑) ^{๕๖} อธิบายว่า โอดตปปะ ได้แก่ความกลัวบาป อกุศล ทุจริตหรือความกลัวผลแห่งบาป อกุศล ทุจริต คนเราเวลาจะทำการที่ไม่ดีไม่ชอบ ย่อมกลัวคนตีเตือนกลัวคนลงโทษ เช่น เรานึกจะลักขโมยเขาก็กลัวคนจะรู้ จะเห็น กลัวคนจะลงโทษ เรากล่าวคำหยาบต่อที่ประชุมชน เราก็กลัวคนเขาจะตีเตือนอีกอย่างหนึ่ง เมื่อโลกยังไม่เจริญ ยังไม่มีผู้รู้สั่งสอนในเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ยังไม่มีผู้ใดรู้ว่านี่ เป็นบาป เป็นอกุศล เป็นทุจริต จะต้องทำให้เกิด โทษ ทุกข์ ภัย ในอบายภูมิ ๔ มินรก เป็นต้น แต่ว่าคนก็ยังกลัวกัน ยังไม่กล้าฝ่าฝืนข้อห้าม หรือขนบธรรมเนียมที่มีอยู่ในหมู่ชนนั้น ๆ ด้วย กลัวมีผู้ตีเตือนหรือกลัวถูกลงโทษ ต่อเมื่อมีผู้รู้สั่งสอนให้รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ โลกนี้ โลกอื่น นรก สวรรค์ นิพพาน คนทั้งหลายจึงรู้จักว่าอะไรเป็นบาป บุญ คุณ โทษ เป็นอกุศล อกุศลเป็นทุจริต สุจริตแล้วเพิ่มความกลัวขึ้น เป็นอันว่าความกลัวที่เพิ่มขึ้นนี้เรียกว่า ความกลัวต่อการกระทำ บาป อกุศล ทุจริต

^{๕๕} สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. สารานุกรมพระพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑). หน้า ๒๑๓.

^{๕๖} ปุ้ย แสงฉาย. พระไตรปิฎกไตรมาส เล่มเดียวจบ. (กรุงเทพมหานคร: ส.ธรรมภักดี, ๒๕๕๑). หน้า ๖๔-๖๕.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๕)^{๕๗} อธิบายว่า โอดตັปปะ แปลว่า ความเกรงกลัว หมายถึง ความเกรงกลัวต่อความชั่ว คือ มองเห็น โทษในการทำชั่ว สะดุ้งด้วยการกระทำการอันเป็นทุจริต เพราะชยาดต่อผลแห่งการทุจริตนั้นชื่อว่า โอดตັปปะ

จะเห็นได้ว่า หิริโอดตັปปะ หิริ คือ ความละอายแก่ใจในการทำความชั่ว โอดตັปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป เกรงกลัวต่อการทำผิดกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ถ้าบุคคลมีธรรมะข้อ นี้ก็จะไม่กล้าทำความชั่ว

อย่างไรก็ตาม หิริโอดตັปปะ นั้น เรียกรวมกันว่า ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ถือว่าเป็นธรรมะสำคัญ ต่อการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันของคนในสังคมนี้มาก เพราะบุคคลที่ไม่ละอายแก่ใจต่อการกระทำผิด ไม่เกรงกลัวต่อผล ของการกระทำความผิดแล้วนั้น บุคคลนั้น สามารถทำอะไรก็ได้ทุกชนิด สามารถสร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้แก่ตนเอง และผู้คนที่ในสังคมได้ไม่หยุดหย่อน เพราะเหตุนี้ โลกนี้ สังคมนี้ ต้องการธรรมะสองข้อนี้ปกป้องคุ้มครอง เรียกได้ว่า เป็นธรรมโลกบาล หรือ ธรรมะที่คุ้มครองโลก เลยทีเดียว

๒. โอดตັปปะ หรือ ความเกรงกลัวต่อบาป หากคนกลัวแต่กฎหมาย ไม่กลัวกฎแห่งกรรม สังคมนี้อาจมีแต่คนหากรินกับการหาช่องโหว่ของกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม สังคมควรมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนี้ คือคนในสังคมควรยกย่องผู้กระทำดี มีศีลธรรม และตำหนิผู้ประพฤติชั่ว ไม่ช่วยยกย่องผู้มีเงิน มีอำนาจ โดยไม่สนใจที่มาของเงิน และอำนาจเหล่านั้น ซึ่งหากสังคมให้ยอมรับผู้มีศีลธรรม เป็นสำคัญ สังคมนั้นก็จะสงบร่มเย็น นี่คือโทษที่จะได้รับ เพราะขาดคุณธรรมในข้อนี้ คือขาดโอดตັปปะ ไม่มีความเกรงกลัวต่อบาป ต่อทุกข์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในชาตินี้และชาติต่อไป

สำหรับผู้ที่มิคุณธรรม มีโอดตັปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาป หมายถึง ผู้ที่เชื่อในพระธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า และเข้าใจในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่ว่าจะทำความดีทางกาย วาจา ใจก็ดี หรือจะทำความชั่วด้วยกาย วาจา ใจก็ตาม รู้ว่ากรรมดี หรือกรรมชั่วส่งผลให้ผู้ที่ประกอบกรรมนั้น ได้รับในชาตินี้ และชาติต่อไป ผู้ที่มีคุณธรรม โอดตັปปะจะไม่กล้าทำความชั่ว เพราะกลัวบาป กลัวโทษ กลัวทุกข์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง จึงพยายามทำความดีเสมอ เรียกว่า มีสติ มีปัญญารักษาดตนให้พ้นภัย

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า โอดตັปปะ แปลว่า ความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว ต่อผลของความทุจริตที่ทำไว้ ซึ่งเป็นอาการของจิตที่หวั่นไหว เมื่อจะทำความชั่ว เพราะกลัวความผิดที่จะตามให้ผลในภายหลัง เกิดขึ้นได้เพราะคิดถึงโทษหรือ ความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นจากการทำชั่ว จากการประพฤติทุจริตของตน

อย่างไรก็ดี ผู้ที่ขาดคุณธรรม หิริ โอดตັปปะ จะไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงไม่ละอายต่อบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาปสามารถทำความชั่วได้ทุกอย่าง เนื่องจากไม่มีหิริ โอดตັปปะ ตลอดชีวิตจึงมีแต่ความทุกข์ เพราะไม่มีคุณธรรมทั้ง ๒ ประการนี้ คุ้มครองจิตใจ ตัวอย่างเช่น พระภิกษุ สามเณรที่ขาดหิริ โอดตັปปะสามารถทำผิดพระธรรมพระวินัย ผิดศีลครองครองธรรม ผิดจารีตประเพณี ผิดกฎหมาย เพราะเป็นทาสของกิเลส คือความหลง ความโลภ ความ

^{๕๗} กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. หน้า ๑๒๙-๑๓๑.

โกรธ จะไม่มีความละเอียดอ่อนบอบ เกรงกลัวต่อบาป เช่นมีความหลงพอใจรักใคร่ ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ หลงในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็จะไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการ โดยไม่คำนึงว่าจะผิดศีล ผิดธรรม หรือผิดกฎหมาย เมื่อได้สิ่งที่ต้องการมาแล้วก็ไม่มีความพอเพียง กลับมีความโลภ ต้องการจะได้ทุกอย่างให้มากยิ่งขึ้น ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อไม่ได้ตามความต้องการก็เกิดความโกรธ ความอาฆาต พยาบาท เกิดความอิจฉา ริษยากันขึ้น ดังที่มีอยู่ในหมู่พระภิกษุ สามเณรทั่วไปในปัจจุบัน พระภิกษุ สามเณรดังกล่าวมานี้จะมีแต่ความทุกข์หาความสุขไม่ได้เลยในการบวช เพราะขาดคุณธรรมในข้อนี้ คือขาดหิริ โอตตปปะ คัมภรจจิตใจส่วนพระภิกษุ สามเณรใดที่มีคุณธรรม คือหิริ โอตตปปะประจำใจ ถึงแม้จะมีกิเลสทั้งสามอย่าง อันมีความหลง ความโลภ ความโกรธ อยู่ในจิตใจเหมือนกัน แต่มี คุณธรรมประจำใจ มีหิริ โอตตปปะ ความละเอียดอ่อนบอบ ความเกรงกลัวต่อบาป คัมภรจจิตใจอยู่ จึงสามารถยับยั้งกิเลสไว้ได้ ไม่พากาย วาจา ใจ ไปทำความชั่วต่างๆ เช่น ผิดครรลองคลองธรรม ผิดจารีต ประเพณี ผิดกฎหมาย จะมีความสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยเป็นที่น่าเคารพนับถือของ พุทธศาสนิกชนทั่วไป และเป็นตัวอย่างที่ดีของพระภิกษุ สามเณร ท่านเหล่านั้นจะอยู่อย่างมีความสุข เพราะมีหิริ โอตตปปะ ธรรมที่คัมภรจใจอยู่ในใจ จะตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของ พระผู้มีพระภาคเจ้า นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ตนเอง และพระพุทธานุสัสไป

กรณี ข้าราชการ แพทย์ พยาบาล ทหาร ตำรวจ ครู อาจารย์ นักการเมือง พ่อค้า ประชาชนทั่วไป ถ้าขาดหิริ โอตตปปะ ก็สามารถคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว ทูจริตคดโกง แสวงหา ผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ลุ่มหลงมัวเมา ในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข โดยไม่ละเอียดอ่อนบอบ ไม่เกรงกลัวต่อบาป ทำผิดคิดชั่วได้ตลอดเวลา ในที่สุดก็ต้องได้รับโทษทัณฑ์ ตามกรรมชั่วที่ได้กระทำไว้นั้น ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ถูกให้ออก ไล่ออกจากราชการ และ ยังต้องถูกดำเนินคดี ตัดคุกติดตะราง ตามกฎหมายบ้านเมือง ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้ง ตนเองและครอบครัว เพราะขาดหิริ โอตตปปะ เป็นธรรมที่คัมภรจใจ ดังข้าราชการหรือนักการเมือง บางคนที่ได้รับโทษ และปรากฏอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน

สำหรับนักเรียน นักศึกษาที่ขาดคุณธรรม คือขาดหิริ โอตตปปะประจำใจ ไม่มีความ ละเอียดอ่อนบอบ ไม่เกรงกลัวต่อบาป ประพฤติตนเป็นคนเกเร ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน คบเพื่อนชั่ว มั่ว อกายมุข เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ไม่เคารพนับถือพ่อแม่ ครู อาจารย์ ทำผิดคิดชั่ว ได้ทุกอย่าง โดยไม่คำนึงถึงบาป บุญ คุณ โทษที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และผู้อื่น ในที่สุดก็จะเป็นคนไม่มี อนาคต ตัดคุกติดตะราง นำความเสื่อมเสียมาให้พ่อแม่วงศ์ตระกูล นี่คือนักเรียน นักศึกษาที่ขาด คุณธรรมที่คัมภรจใจ คือขาดหิริ โอตตปปะ ไม่มีความละเอียดอ่อนบอบ ไม่เกรงกลัวต่อบาป

เพราะฉะนั้น พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ แพทย์ พยาบาล ทหาร ตำรวจ ครู อาจารย์ นักการเมือง นักเรียน นักศึกษา พ่อค้า ประชาชนทั่วไป และผู้ที่เรียกว่าตนเองว่านักปฏิบัติธรรม รวมทั้งพุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา ทุกชั้นวรรณะ ทุกเพศ ทุกวัย ถ้าทุกคนในบ้าน ในหมู่บ้าน ใน ตำบล อำเภอ จังหวัด ในประเทศ และในโลกนี้ มีธรรมที่คัมภรจใจ คือหิริ โอตตปปะ ความละเอียด

ต่อบาป เกรงกลัวต่อบาป ทุกคนในโลกนี้ก็จะต้องอยู่อย่างสงบสุขถ้วนหน้า เพราะมีธรรมทั้งสองประการนี้เป็นคุณธรรมที่คุ้มครองโลก^{๕๘}

สรุปได้ว่า หิริ คือ ความละอายต่อบาป ละอายต่อการทำความชั่ว โอตตัปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาปหรือการทำความชั่ว หลักธรรมข้อนี้เป็นหลักธรรมที่เตือนสติให้เรายังคิด ไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำการใดๆ และผลของการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นผลดีหรือไม่ดีต่อตนเองและคนอื่น เพื่อให้เกิดความละอายใจต่อการทำความชั่ว ต่อการประพฤติดุจจริตทั้งหลาย และเกรงกลัวต่อความชั่วต่อผลของความทุจริตที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

๓) คุณค่าของ หิริ-โอตตัปปะ

กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๕)^{๕๙} ได้อธิบายถึงวิธีการฝึกให้มี หิริ-โอตตัปปะ ไว้ดังนี้

๑. ให้รู้จักรังเกียจต่อการทำความชั่ว ทำความเดือดร้อนแก่สังคม เช่น ยกพวกตีกัน มั่วสุมเสพยาเสพติด ปาระเบิด เป็นต้น

๒. พิจารณาให้เห็นโทษของการทำความชั่ว

๓. เมื่อจะทำอะไรให้คำนึงถึงศักดิ์ศรี และเกียรติยศฐานะของตน

๔. สร้างความรู้สึกรังเกียจต่อผลที่ได้จากการทุจริต และให้ภูมิใจในผลที่ได้จากสุจริต

๕. ให้มีความรู้สึกว่าคุณค่าของบริสุทธิ์ทางจิตใจมีค่าสูงกว่าผลประโยชน์ทางวัตถุ

๖. ให้มีความเคารพในระเบียบวินัยและหลักศีลธรรม

ชม ภูมิภาค (๒๕๒๕)^{๖๐} กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรม เรื่องความละอายต่อบาปนั้น จะถือว่าทำได้สำเร็จ ก็ต่อเมื่อควรควรงเว้นการกระทำทุกอย่างที่ถือว่าเป็นบาป ซึ่งโดยปกติก็น่าจะเริ่มต้นด้วยความรู้จักว่าบาปมันคืออะไร มีเกณฑ์การพิจารณาเช่นใดได้บ้างที่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นบาปเมื่อรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นบาปแล้ว ก็ต้องมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้นเมื่อมีทัศนคติไม่ดีต่อบาปแล้ว ก็ย่อมจะไม่กระทำสิ่งนั้น โดยที่ทางจิตวิทยานั้นถือว่าทัศนคติเป็นแรงของการกระทำเป็นทางเลือกของการกระทำบาปนั้น พุดง่าย ๆ ก็คือความไม่ดีต่าง ๆ เช่น การให้ทุกข์แก่กัน การเอารัดเอาเปรียบกัน การเบียดเบียนกัน ผลของบาปคือ ความเดือดร้อนไม่มีความสุขก่อให้เกิดความชิงชังต่อกันบาป คือความชั่วเป็นการกระทำที่เรียกว่า ทุจริต

^{๕๘} พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์(นพพล เขมโน), การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติดมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. **ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต.** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓). หน้า ๓๒-๓๕.

^{๕๙} กรมการศาสนา. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง.** หน้า ๑๓๔.

^{๖๐} ชม ภูมิภาค. **บทความวิทยุกระจายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม.**(กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยุการพิมพ์, ๒๕๒๕). หน้า ๔๖.

ทุจริตนั้นแบ่งออกได้เป็น ๓ ประการคือ

๑. กายทุจริต คือ การประพฤติชั่วด้วยกาย ซึ่งทางศาสนาจำแนกไว้ ๓ ประการได้แก่

๑.๑ ฆ่าสัตว์หรือทำร้ายผู้อื่น การฆ่า หรือการทำลายชีวิตของกัน และกันให้ถึงแก่ความตายเป็นความผิดทั้งทางด้านกฎหมาย และศาสนา เพราะคนเราทุกคนย่อมรักชีวิตจากความสุขเหมือนกันเพียงแต่เวลาเจ็บไข้ไม่สบายเราก็อยากหายเร็ว ๆ ถ้าใครบอกเราว่าโรคนั้นร้ายแรงถึงตายเราจะไม่สบายใจและกลัวตาย เมื่อเราต่างคนต่างรักชีวิตเช่นนี้แล้ว การทำร้ายชีวิตของเขาหรือทำร้ายหรือเบียดเบียนเขาจึงเป็นบาป

๑.๒ การรักหรือชอบโกงเอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง นอกจากชีวิตแล้วทรัพย์สินก็นับว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนหวงแหนมาก ใครเป็นเจ้าของย่อมไม่ยอมให้คนอื่นมาเอาไป เจ้าของทรัพย์สินสมบัติทุกคนจะพยายามป้องกันรักษาทรัพย์ของตนไว้ไม่ยอมให้ใครมาล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์ของตนไว้ ดังนั้นการแย่งเอาทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่นจะโดยวิธีลักทรัพย์ หรือการใช้อำนาจขู่ข่มขู่ หรือฉ้อโกง ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตามนับว่าเป็นการกระทำชั่ว

๑.๓ ประพฤติผิดในกาม ในเรื่องนี้หมายถึง การล่วงเกินหญิงที่มีสามี และหญิงที่อยู่ในความปกครองดูแลของผู้อื่น การข่มขืนกระทำชำเรา ดังที่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ทุกวันนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดชั่วในข้อนี้ ถ้าทำให้ผู้หญิงถึงตายด้วยก็เป็นความผิดในประการแรกด้วย

๒. วจิตุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยวาจาในประเภทนี้ได้จำแนกเอาไว้ ๔ ประการคือ

๒.๑ การพูดเท็จ คือ การพูดไม่ตรงความจริง เช่นเห็นแล้วพูดว่า ไม่เห็น รู้อยู่แล้วพูดว่าไม่รู้

๒.๒ พูดส่อเสียด การพูดส่อเสียดนั้น เป็นคำพูดที่ตั้งใจจะให้ผู้อื่นเจ็บใจให้เกิดความแตกร้างระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ระหว่างผู้ฟังกับคนอื่น ผู้พูดมีความประสงค์จะยุแหย่ให้เกิดความบาดหมางในใจระหว่างกันและกัน คำพูดนั้นอาจจะเป็นเท็จ หรือตรงกับความจริงก็ได้ แต่อยู่ที่เจตนาต้องการจะให้เกิดผลร้าย

๒.๓ คำพูดหยาบ เป็นคำค่าว่าต่าง ๆ ตามแต่ผู้พูดจะนำมาใช้ซึ่งได้ยินแล้วระคายหู ไม่น่าฟัง ไม่น่าเป็นที่น่ายินดีแก่สุภาพชนทั่วไป

๒.๔ การพูดเพ้อเจ้อ เป็นการพูดที่ไม่มีประโยชน์แก่ผู้ฟังเลย เป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ ทำให้คนฟังรำคาญเสียเวลา

ทั้ง ๔ ประการที่กล่าวถึงนี้เป็นวจีทุจริต คือพูดเท็จพูดส่อเสียดพูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อถือว่าเป็นบาปทางวาจา

๓. มโนทุจริต หรือบาปทางใจ เป็นการประพฤติกว้างทางใจ ทางศาสนาจำแนกไว้ ๓ ประการ คือ

๓.๑ โลกอยากได้ของผู้อื่น ความจริงเราทุกคนย่อมมีความอยากได้ด้วยกันทั้งนั้น คือ อยากมีสิ่งนี้ไม่อยากมีสิ่งนี้ตามชอบใจ แต่การอยากได้นั้นควรจะเป็นการขวนขวายหาเอาเอง ด้วยความชอบธรรม ถ้าอยากได้ของคนอื่น แต่ตัวเองไม่คิดจะสร้างหรือทำให้มีขึ้นด้วยตนเอง ก็นับว่าเป็นความอยากที่ชั่ว เพราะเมื่อไม่คิดที่จะแสวงหาสิ่งนั้นที่ต้องการอย่างพูด อย่างที่ผู้อื่น ขวนขวายมาได้ก็ต้องคิดละเมียดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นด้วยการลักขโมยหลอกลวง หรือข่มขู่ด้วยอำนาจ บ้าง ความโลภอยากได้ของผู้อื่นนี้ ถือว่าเป็นเหตุทำให้ทำชั่ว นับได้ว่าเป็นความคิดชั่วอย่างหนึ่ง

๓.๒ ความพยาบาทปองร้ายผู้อื่น ความคิดผูกใจเจ็บ คอยหาโอกาสที่จะแก้แค้น ความพยาบาทนี้เป็นการจองเวร เอาเรื่องกันไม่รู้จักจบจักสิ้น คนเราอยู่ร่วมกัน หากคอยจองเวร คอยพยาบาทกันแล้วก็จะไม่มีความสุข เพราะต่างฝ่ายต่างคอยปองร้าย เป็นศัตรูกันตลอดเวลา หากมีเหตุอะไรเกิดขึ้นก็จะไม่มีใครคิดช่วยเหลือแก่กันและกัน จะมีแต่คอยซ้ำเติมกันให้หนักยิ่งขึ้น เท่านั้นด้วยเหตุนี้ ความคิดพยาบาทปองร้ายจึงเป็นบาปทางใจอีกประการหนึ่ง

๓.๓ การเห็นผิดจากคลองธรรม พุดง่าย ๆ ก็คือ เป็นผู้มีความเห็นว่าสิ่งที่สังคมเขา เห็นว่าดีเราเห็นว่าชั่ว สิ่งที่สังคมเห็นว่าชั่วเราเห็นว่าดี กล่าวโดยสรุป แบบนั้นคือ ความไม่ดีต่าง ๆ เป็นการสร้างถูกกัฏกันการเอาผิดเอาเปรียบ การทำให้เกิดปัญหาทำให้เกิดความเดือดร้อนซึ่งแบบ นั้น แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ ๑ คือ กายทุจริต ได้แก่ การฆ่าทำร้ายผู้อื่น การลักขโมย การฉ้อโกง การประพฤตินิโคตม

ประเภทที่ ๒ ได้แก่ วชิทุจริต คือ ประพฤติโทษด้วยวาจา ได้แก่ พุดเท็จ การพุด ส่อเสียด การพุดคำหยาบ การพุดเพ้อเจ้อ

ประเภทที่ ๓ ได้แก่ มโนทุจริต คือ การคิดในใจในสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย

เมื่อคนรู้ว่าบาปคืออะไร มีเกณฑ์ในการตัดสินแล้วว่าอะไรคือบาปอะไรคือบุญแล้วต่อไปจะต้องยอมรับว่า บาปนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีต้องมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบาป การที่จะให้คนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งที่เรียกว่าบาปนั้น คนต้องเห็นตัวอย่างของผลบาปที่เกิดขึ้นจากการกระทำบาปนั้น ๆ เมื่อคนเกิดกลัวเกิดความเกลียดต่อบาป แล้วคนก็ย่อมจะไม่ทำบาป แต่การที่คนจะไม่ทำแบบนี้ อาจจะมีสาเหตุอยู่ ๒ ระดับ ระดับแรกคือ ไม่ทำบาป เพราะเกรงกลัวที่ตนจะได้รับผลร้ายจากบาป เช่น กลัวถูกจับได้เช่นนี้เป็นระดับหนึ่ง ส่วนอีกระดับหนึ่ง เป็นระดับสูงคือ ความละเอียดใจ ว่าสิ่งที่ไม่ดี ละอายใจที่จะทำ ไม่ได้คิดไปถึงว่ากลัวคนจะจับได้ แต่เห็นในใจตนเองเกิดความละอายใจเอง ไม่ทำเองเช่นนี้ เป็นความรู้สึกอีกระดับสูงเป็นความรู้สึกหรือคุณธรรมที่เราต้องการจะปลูกฝังใน

เยาวชนของเรา การปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความละเอียดรอบคอบนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังธรรม ๒ ประการ คือ

ประการแรก คือ โอดตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวความเกรงผิดไม่กล้าทำในสิ่งที่เป็นบาปทุจริต รู้สึกหวาดหวั่นต่อความชั่วร้าย หรือผลที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง หรือเกรงกลัวโทษฐานที่จะได้รับ

ประการที่สอง เป็นธรรมระดับสูง เมื่อเกิดความเกรงกลัวแล้วยังไม่พอ เพราะความเกรงกลัวนั้นเป็นผลจากสิ่งบังคับภายนอก เช่น กลัวจะถูกจับลงโทษจำคุกจึงไม่ทำ แต่หากมั่นใจว่าไม่ถูกจับ เมื่อใดแล้วจะลงมือทำเช่นนี้ เป็นคุณธรรมในระดับต่ำ เราต้องการระดับสูงคือ ให้เกิดขึ้นในใจภายในส่วนลึกของหัวใจเองเห็นว่าบาปนั้นเป็นสิ่งชั่วร้าย ฟังหลีกเลี่ยงแรงบังคับคือ ใจตนเองมีใช้แรงภายนอกใด ๆ ใจตนเองเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของตนนั้นคือ ความละเอียดแกใจ หรือความละเอียดใจ หรือที่เรียกว่า หิริ เป็นความละเอียดแกใจตนเอง มีใช้เพราะอายคนอื่น หรือเกรงกลัวโทษทันใด ๆ แต่เป็นเพราะเห็นว่าสิ่งนั้นไม่ดี เป็นของชั่วเป็นบาปไม่ชอบการประพฤติกู้ มีความรู้สึกขะแยงต่อความชั่วร้ายเหมือนเราเกลียดสิ่งโสโครกไม่กล้าแตะต้อง ความละเอียดรอบคอบเป็นความรู้สึกขะแยงต่อบาปขึ้นชื่อว่ากระทำชั่ว หรือบาปแล้วไม่ยอมเข้าใกล้ หรือแตะต้อง ไม่ใช่เพราะกลัวถูกจับได้ แต่เป็นการละลายใจตนเองนับเป็นคุณธรรมที่ปลูกฝังยากพอสมควร จะต้องใช้เวลาในการกระทำสม่ำเสมอให้เกิดฝังลึกในความรู้สึกมีใช้เพียงแต่รู้ว่า บาปคืออะไรเท่านั้น ต้องมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบาป ต้องเป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งเพียงพอ ต้องได้ปฏิบัติมานาน ต้องปฏิบัติสุจริตธรรม ละเว้นห่างจากทุจริตกรรมนั้นคือ ต้องมี กายสุจริต วจสุจริต มโนสุจริต เราต้องกระทำในสิ่งที่ไม่เป็นบาป คือ จะทำแต่ความดีช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น ไม่รังแก แต่ช่วยเขาพูดแต่ความจริงที่มีประโยชน์ และเป็นสิ่งที่พึงใจของผู้ฟัง อย่าพูดมาก ไม่มีสาระ จะพูดอภิปรายอะไรก็ให้อยู่ในประเด็นของเรื่อง แม้แต่ก็ต้องคิดในทางที่ดี มีความเชื่อตามประเพณีพื้นฐานทางสังคม

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรมด้านหิริ- โอดตปปะ เป็นคุณธรรมระดับบุคคลนั้นจะช่วยเป็นเครื่องแต่งจิต อบรมจิตของบุคคลให้ดีให้งามขึ้นได้และจะต่อเนื่องไปถึงสังคมทำให้สังคมที่เสื่อมโทรม ยุ่งเหยิง เตือดร้อน รุนวายเป็นสงบลงได้ จะประสบความสำเร็จมากขึ้น โดยเฉพาะการคอร์รัปชัน หรือการทุจริต ถ้ามีหิริ โอดตปปะแล้ว ไม่มีอิจฉาริษยาเบียดเบียนซึ่งกันและกันมันก็เป็นสุขเท่านั้น หากคิดผิดประทุษร้ายเกิดความละเอียด และกลัวขึ้นมา นั้น ธรรมเตือนขึ้นมาแล้ว เลยไม่กล้าทำความชั่ว ครั้นทำลงไปก็เป็นที่เหตุให้เตือดร้อน รุนวาย ตนเองเตือดร้อน เพราะทำชั่ว คิดชั่ว แล้วก็เป็นที่เหตุให้คนอื่นเตือดร้อนอีกด้วย

๒.๕.๒ หลักฆราวาสธรรม ๔

หลักหลักฆราวาสธรรม เป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ คือ

สัจจะ แปลว่า จริง ตรงแท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน

ทมะ แปลว่า ฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ
ขันติ แปลว่า อุตทน ไม่ใช่เราเพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส

จาคะ แปลว่า เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือ สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนิสัยไม่ดีต่างๆ

๑) ความหมายของฆราวาสธรรม ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๖๑} ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคุณหัสส์

๑) สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทาจริง

๒) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การช่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

๓) ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่ การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของคนอื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัว

พุทธทาส ภิกขุ^{๖๒} ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรม ออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรกเป็นธรรม ธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ ๒ เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ

๑) เป็นธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการทำงาน ทมะ หมายถึง ช่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรักหรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อดทนต่อคำด่า จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย

๒) เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้ว ก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ก็ได้ตั้งสัจจาธิษฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิ

^{๖๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดรอย์ จากัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๔.

^{๖๒} พุทธทาสภิกขุ, *ฆราวาสธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๓), หน้า ๕๕.

ญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสัจจะ หรือสัจจาธิษฐาน คือ ทำให้มันจริงๆ ตั้งใจจริงๆ ก็ จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึง บังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้ หลงไปตามแรงของสิ่งที่มายั่ว ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบ และความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดแย้งกว่าข้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเองนั้นก็ มี ๒ วิธีด้วยกันคือ กรณีแรก คือ การลอบประโลมจิตใจค่อยๆ ลอบโยนกรณีที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง ๒ วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขั้นตอน เมื่อมีทมะแล้วยังต้องใช้ขั้นติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบ คั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรืออื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วหรือ กิเลส จาคะหมายถึง บริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไป ระบายความ สับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะเป็นการสวดมนต์ หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี ขรวาาธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขั้นตอน จาคะ นี้เป็นเครื่องมือกำจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ดีปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของขรวาาเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็ยัง ต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วยเช่นกัน

ทัตตชีโว ภิกขุ^{๖๓} ได้กล่าวไว้ว่าขรวาาธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นขรวาาสที่ ศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของขรวาาธรรมแต่ละ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๑ สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. มีความจริง (จริงคือ ไม่เล่น)
๒. มีความตรง (ตรงคือ ความประพฤติทางกาย วาจา ตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง)
๓. มีความแท้ (แท้คือ ไม่เหลวไหล)

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่ง ในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ ๕ ลักษณะ คือ

- ๑) จริงต่อหน้าที่ คือ ไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไรก็ทุ่มเท และทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด
- ๒) จริงต่อการทำงาน คือ ถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรก็ตาม ก็จะตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่ จะทำได้ แม้ว่าจะงานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญ หรืองานที่ใหญ่โตก็ตาม
- ๓) จริงใจกับเวลา หมายถึง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด
- ๔) จริงต่อบุคคล หมายถึง คบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์
- ๕) ตรงต่อความดี หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอ ไม่ ทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน

^{๖๓} ทัตตชีโว ภิกขุ, ขรวาาธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิวไวเต็ก, ๒๕๒๙), หน้า ๒๑๐.

ข้อที่ ๒ ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับจิตใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ ๓ ขันติ คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ขันติมี ๔ ลักษณะ คือ

๑) อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่ อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดาร สามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ

๒) อดทนต่อความทุกข์เวทนา คือ อดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย

๓) อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรย การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

๔) อดทนต่ออำนาจกิเลส คือ การไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ ๔ จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือ ความเสียสละ มี ๒ นัยคือ

๑) สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน

๒) สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยายาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีศรัทธาในตัวเอง

วิทย์ วิศทเวส^{๖๔} ให้ความหมาย ฆราวาส แปลว่า บุคคลผู้ครองเรือน หมายถึง บุคคลที่ไม่ใช่ภิกษุหรือพระสงฆ์ ดังนั้น ฆราวาส ก็คือ ชาวบ้านทั่วไปที่มีอาชีพแตกต่างกัน เช่น พ่อค้า ข้าราชการ ชาวนา ชาวไร่ แพทย์ หรือเป็นนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น และ ฆราวาสธรรม แปลว่า แนวทาง หรือข้อปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไปเพื่อสร้างความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิต รวมทั้งการมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นั่นคือ ฆราวาสธรรม ๔

สรุปความหมายของฆราวาสธรรม ๔ เป็นธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความสามัคคีอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน และชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคมกับคนอื่น ต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้องรู้จักขมจิตของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิต และในบางครั้งต้องบริจาคนิสัยของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อน ฆราวาสธรรม ข้อที่ ๑ สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ มีความจริง มีความตรง มีความแท้ ข้อที่ ๒ ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับจิตใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้ง ก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย ข้อที่ ๓ ขันติ คือ ความอดทน

^{๖๔} วิทย์ วิศทเวส, ธรรมะศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/moe/th/home/main.php>, [๙ ธันวาคม ๒๕๖๖].

ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ข้อที่ ๔ จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือ ความเสียสละ มี ๒ อย่าง คือ ๑. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกินแบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน ๒ สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท โดยเฉพาะผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาชนทั่วไป ควรได้รับการปลูกฝังด้วยหลักธรรม ขรวาสาธรรม ๔ ซึ่งเน้นความมีคุณธรรมทั้งด้านความมีสัจจะ ความมีทมะ ความมีขันติ และความมีจาคะ ให้เกิดขึ้นอย่างดีด้วย เพื่อให้มีจริยธรรมและมีคุณธรรม เพราะหลักขรวาสาธรรม ๔ หมายถึง ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ในการครองชีวิต

๒) ประโยชน์ของขรวาสาธรรม ๔

หลักขรวาสาธรรม ๔ นี้ จะเป็นเครื่องประดับประคอง และใช้เป็นหลักธรรมคำสอนที่จะช่วยให้คนเรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้มีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่ง ขรวาสาธรรม ประกอบด้วย ๒ คำ “ขรวาสา” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง ความดีงาม นิสสัยที่ดีงาม ขรวาสาธรรม ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ โดยหลักธรรม ๔ ประการนี้ มีประโยชน์ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๖๕} กล่าวว่า การบริหารงานตามหลักขรวาสาธรรม ในพระพุทธศาสนา ผู้ที่อยู่ครองเรือนต้องบริหารกิจการในครอบครัวให้เป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อยต้องประกอบด้วยธรรม ๔ ข้อนี้ คือผู้นำเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องมี

๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัว เช่น สามี มีความซื่อสัตย์ต่อ ภรรยา ต่อ บุตรธิดา ภรรยา มี ความซื่อสัตย์ต่อสามี ต่อบุตรธิดา ถ้าผู้นำ หรือหัวหน้าครอบครัวมีความซื่อสัตย์ต่อคนรอบข้าง จะทำให้คนรอบข้างไว้วางใจ ไม่เกิดความระแวงต่อกัน แต่ละคนก็จะตั้งใจทำงานตามหน้าที่ของตนได้เต็มความสามารถ การงานที่ทำก็จะออกมาดี ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเอาไว้ ไม่เฉพาะความซื่อสัตย์เท่านั้นที่นำความสำเร็จมาให้ แม้แต่วาจาสุจ หรือการพูดความจริงก็นำประโยชน์อันยิ่งใหญ่มาให้ คนที่มีสัจจะนอกจากจะบริหารงานประสบความสำเร็จแล้ว ยังสามารถกลับใจศัตรูให้เป็นมิตรได้ การรักษาสัจจะนอกจากจะมีผลทำให้ผู้รักษา เป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นแล้ว การทำสัจจะกิริยาหรือการตั้งสัจจะอธิษฐาน ยังทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายรอดพ้นจากอันตรายได้ด้วยสัจจะ เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้ ผู้ที่เป็นนักบริหารจึงควรปลูกฝังสัจจะให้เกิดขึ้นในจิตใจของตน เพื่อจะได้นำไปใช้ในการบริหารตน และบริหารคนให้ประสบความสำเร็จ ต่อไป

^{๖๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

๒) ทมะ การฝึกตน ผู้อยู่ครองเรือนต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะมีความรู้ใหม่ๆ มาบริหารในครอบครัวให้เจริญก้าวหน้าต่อไป การฝึกตนมีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และทักษะอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น เข้าฝึกอบรมหลักการวิชาการใหม่ๆ ตามโอกาสที่เหมาะสมการฝึกตนในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญไว้ว่า “ในบรรดามนุษย์ทั้งหลาย ผู้ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐ” “บัณฑิตย่อมฝึกตน” จากพระพุทธพจน์เหล่านี้ พระองค์จึงทรงสละเวลาและกำลังแห่งพระวรกายของพระองค์ ให้กับการฝึกหัดบุคคลที่ควรฝึกได้ตลอด พระชนมายุ ๔๕ พรรษา ที่ทรงเผยแผ่พระธรรมวินัยแก่ชาวโลกทั้งหลาย จะเห็นได้จากการที่พระองค์เสด็จไปตามนิคมน้อยใหญ่ เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ที่มีอุปนิสัยจะได้บรรลุผลโดยไม่ว่าคำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของพระองค์แม้ใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วยังแสดงพระเทศนาโปรดสุภทัชชปริพาชก ดังเรื่องที่ปรากฏในพระมหาปรินิพพานสูตรนั้น บุคคลที่ฝึกตนเองได้แล้วจึงจะสามารถแนะนำตักเตือนคนอื่นได้ ถ้าตนเองยังไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนให้ดีก่อน เมื่อไปแนะนำคนอื่นเขาก็จะไม่เชื่อฟังถ้อยคำของตน แถมยังจะถูกว่ากล่าวย้อนกลับมาหาตัวเองอีก ผู้บริหารที่ดีต้องฝึกตนเองให้ดีก่อน แล้วค่อยไปบริหารคนอื่นแนะนำคนอื่น การทำอย่างนี้จึงจะประสบความสำเร็จในการบริหาร

๓) ขันติ ความอดทน ผู้บริหารต้องมีความอดทนอดกลั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น หรือมีอุปสรรคเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมีความอดทนต่อความลำบากทางด้านร่างกายที่จะต้องทำงานหนักหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังต้องอดทนต่อความลำบากทางใจด้วย เช่น เมื่อมีเรื่องความขัดแย้งมากระทบจิตใจทำให้จิตใจเศร้าหมองขุ่นมัว อดทนต่อคำตำหนิว่ากล่าวตักเตือนจากคนในครอบครัว ถ้าผู้บริหารมีขันติความอดทนจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เพราะความอดทนเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมทั้งหลายอีกมากมาย ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ว่า “ชน ดี ประมัตไป ดีติกา ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง”

๔) จาคะ ความเสียสละ ในที่นี้มีความหมาย ๒ นัยคือ นัยแรกเสียสละแบ่งปันสิ่งของที่หามาได้ให้แก่คนในครอบครัวอย่างเป็นธรรมไม่ลำเอียง นัยที่สอง เสียสละ หรือสละอารมณ์ที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจที่ทำให้ใจเศร้าหมองขุ่นมัว อารมณ์โกรธ ความเคียดแค้นชิงชัง ความเกลียด ความอาฆาตจองเวร ความพยาบาทปองร้าย เป็นต้น เมื่ออารมณ์เหล่านี้เกิดขึ้นต้องเสียสละออกไปจากจิตใจไม่ปล่อยให้อารมณ์เหล่านี้อยู่ในจิตใจนานเพราะจะทำให้เสียสุขภาพกายและใจ เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงาน การสละสิ่งของของตนให้คนอื่น ที่ควรให้เป็นเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญและยกย่อง ดังที่พระองค์ได้วางหลักการปฏิบัติไว้สำหรับพวกภิกษุทั้งหลายว่า ให้แบ่งปันเอกลาภที่เกิดขึ้นในวัดแก่ภิกษุที่มาถึง เช่น ทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ทำการอุปโลกกรรมแบ่งปันสิ่งของให้ถึงแก่สงฆ์ทุกรูป ตามลำดับพรรษา ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ให้ภิกษุสละผ้าจีวรที่อยู่ปราศจาก คือ ปล่อยให้ผ้าอยู่ที่หนึ่งตัวเองอยู่ที่หนึ่งจนอรุณของวันใหม่ขึ้นไป ทำให้ผ้านั้นเป็นนิสัสคีย์ คือ เป็นผ้าที่ควรสละเสียก่อนส่วนตัวภิกษุเป็นอาบัติปาจิตตีย์ต้องนำผ้าผืนนั้นไปทำพิธีสละให้เป็นสมบัติ

ของภิกษุรูปอื่นเสียก่อนแล้วให้ภิกษุรูปนั้นคืนให้ในภายหลัง จึงแสดงอาบัติต่อหน้าภิกษุรูปนั้น หรือรูปอื่นก็ได้ การทำอย่างนั้นจึงจะพ้นจากอาบัติที่ต้องนั้น มีข้อความปรากฏในปราภวสูตรตอนหนึ่งว่าผู้ที่มีของเหลือกินเหลือใช้ไม่แบ่งปันให้คนอื่น หรือคนรอบข้างกลับใช้สอยสิ่งเหล่านั้นเพียงผู้เดียว พระพุทธองค์ตรัสว่าการทำอย่างนั้นเป็นทางแห่งความเสื่อมของคนนั้น ในทางพระพุทธศาสนาสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น หรือการถวายสิ่งของของตนให้เป็นทานแก่สงฆ์ หรือแก่บุคคล เป็นอุบายเครื่องละกิเลสอย่างหายาบคือ ความตระหนี่ออกจากจิตใจของตน ทำให้จิตใจของตนเป็นอิสระจากความตระหนี่ ซึ่งเป็นเครื่องผูกพันจิตใจอย่างหนึ่ง ในโอวาทปาฏิโมกข์ซึ่งเป็นคำสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนาที่พระองค์ทรงแสดงแก่พระอรหันต์สาวก จำนวน ๑,๒๕๐ รูป ที่มาประชุมกันที่พระเวฬุวันอุทยานป่าไผ่ที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า และพระสาวกนั้นพระองค์ได้แนะนำให้สละ อารมณ์ที่เป็นข้าศึกแก่จิตใจด้วยการให้ชำระจิตใจของตนให้สะอาด ให้ผ่องใสจากเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย เครื่องเศร้าหมองในที่นี้คือ กิเลสทั้งหลาย เช่น ความกายนัดยินดีใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่มากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น และร่างกาย ความโกรธ ความอาฆาต ความพยาบาทปองร้าย

สิ่งเหล่านี้ทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่ปลอดโปร่ง บดบังปัญญา ปิดกั้นไม่给人บรรลุถึงความดีที่ควรจะได้ เมื่อผู้บริหารเข้าใจหลักการเหล่านี้แล้วนำไปบริหารตนเอง บริหารงานในครอบครัว และ ในองค์กรที่ตนรับผิดชอบอยู่ จะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ มีหลักฐานตามที่ได้ศึกษามานี้ และตามหลักฐานที่พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่อาฬวกยักษ์ในอาฬวกสูตรตอนหนึ่งว่า ในโลกนี้ เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่า สัจจะ ก็ดี เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่า ทมะ ก็ดี เหตุให้ผูกมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่า จาคะ ก็ดี เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่า ชนดิ ก็ดี มีอยู่หรือไม่ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสถามจบ อาฬวกยักษ์กราบทูลว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะยิ่งไปกว่าหลักธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ คือ ไม่มีเหตุอื่นที่จะให้เกียรติยิ่งไปกว่า สัจจะ ความซื่อสัตย์ ไม่มีเหตุอื่นที่จะให้เกิดปัญญายิ่งไปกว่า ทมะ การฝึกฝนอบรมตน ไม่มีเหตุอื่นที่จะผูกมิตรไว้ได้ยิ่งไปกว่า จาคะ การเสียสละแบ่งปัน ไม่มีเหตุอื่นที่จะทำให้หาทรัพย์ได้ยิ่งไปกว่าชนดิ ความอดทน

การนำหลักฆราวาสธรรมไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑) บิดามารดา นายจ้างกับลูกจ้าง มีความซื่อสัตย์ต่อกัน สามิไม่ปิดบังภรรยา ไม่นอกใจภรรยา ภรรยาไม่นอกใจสามี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน พุดความจริงต่อกัน ไม่โกหกหลอกลวงกันบิดามารดามีความซื่อสัตย์ต่อบุตรธิดา เช่น รับปากว่าจะให้สิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ จะทำให้บุตรธิดาเกิดความเชื่อมั่นในบิดามารดา บุตรธิดามีความซื่อสัตย์ต่อบิดามารดา เช่น ไม่โกหกเพื่อให้บิดามารดาให้สิ่งของเกินความจำเป็น รับปากว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้ต้องทำตามที่ได้รับปากไว้ กรณี ของนายจ้างกับลูกจ้าง ก็ให้ปฏิบัติตามนัยที่กล่าวมานี้เหมือนกัน

๒) ผู้บริหาร หรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือ องค์กรต้องหมั่นฝึกฝนอบรมตนอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้เรียนรู้หลักการบริหารใหม่ๆ มาบริหารคนในครอบครัวและองค์กรให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น การฝึกฝนอบรมตนเองจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในตัวเอง และจะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเอง เมื่อได้รับความเชื่อถือแล้วการสั่งงาน หรือการดำเนินกิจการใดๆ ก็จะเป็นไปโดยสะดวก ไม่มีอุปสรรคขัดขวาง การฝึกตนเองมีอยู่หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ตามตำรา การสอบถามจากคนผู้มีประสบการณ์โดยตรง การลงมือทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นต้น วิธีเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองเป็นอย่างดี

๓) ผู้บริหาร หรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือองค์กรต้องมีความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว หรือองค์กร ธรรมดาการอยู่ด้วยกันหลายคนย่อมจะมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ทั้งทางกิริยาท่าทาง และทางวาจา ต้องอดทนต่อกิริยานั้นๆ ให้ได้ ไม่แสดงอาการอันไม่พึงประสงค์ออกมา ที่จะทำให้เกิดความขาดความเชื่อมั่นในผู้บริหาร หรือผู้นำ ปัญหาบางอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยเหตุผล หรือวิธีการ เช่น ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว หรือองค์กรต้องอาศัยกาลเวลาเป็นตัวแก้ปัญหาลักษณะอย่างนี้ผู้บริหารต้องอาศัย ขันติ ความอดทน

๔) ผู้บริหารต้องเสียสละแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว หรือในองค์กร ให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม ไม่ลำเอียง คือไม่เห็นแก่หน้า เช่น ไม่คำนึงถึงว่าสมาชิกคนนั้นจะเป็นใครทุกคนควรที่จะได้ส่วนแบ่งตามสิทธิ และหน้าที่ของตน สมาชิกในครอบครัว หรือในองค์กรทุกคนก็ต้องรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้แก่สมาชิกคนอื่นบ้างตามสมควรแก่ฐานะของตน และเสียสละแบ่งปันความมีน้ำใจต่อกัน ให้อภัยแก่กัน และกันในบางเรื่องที่เห็นว่าสมาชิกบางคนทำผิด หรือไม่เหมาะสม การบริหารสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรม ขรวาธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ครองเรือนมาประยุกต์ใช้ ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการนำองค์กรสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพได้ทั้งในเรื่องการบริหารงาน วิชาการ และการบริหารงานบุคคล

สรุปประโยชน์ของขรวาธรรม ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ มุ่งหมายให้ประชาชนทั่วไปใช้ในวิถีการครองเรือนทั้งหมด ยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเอง และแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคม ถ้าเยาวชนแต่ละคน พยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุภาพร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญมั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักธรรมาธรรม ๔ มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม หากคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติตามทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ มีความราบรื่นในการดำเนินชีวิต และยังทำให้องค์กรต่างๆ ตลอดจนสังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และยังพบว่าหลักพุทธธรรมในข้อนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทำงานได้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

๒.๖ บริบทเรื่องที่วิจัย

อำเภอแม่ใจ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพะเยา มีชื่อเสียงด้านการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ ลิ้นจี่พันธุ์ฮงฮวย ซึ่งมีคุณภาพดีที่สุดในประเทศ และเป็นที่ยู่งักอย่างแพร่หลาย โดนมี่ประวัติ ดังนี้

เมื่อร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ.๒๔๕๓) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยในสมัยนั้นได้มีพระบรมราชโองการประกาศให้จัดแบ่งท้องที่ปกครองเป็น “เมือง” และ “อำเภอ” เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ.๒๔๕๓) ในขณะนั้น “แม่ใจ” มีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน ๓ อำเภอ และ ๑๐ เมือง ที่ได้จัดการปกครองรวมกันเป็นจังหวัดพายัพเหนือ ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ.๒๔๕๓) ให้อำเภอแม่ใจขึ้นกับเมืองเชียงราย และอยู่ในมณฑลพายัพ โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ จำนวน ๖ คน คนแรกคือนายถิน ควรสมาคม ต่อมาในปี ร.ศ. ๑๓๓ (พ.ศ. ๒๔๕๗) อำเภอแม่ใจ ได้ถูกยุบให้เหลือฐานะเป็นตำบลหนึ่งขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ กรมการปกครองได้พิจารณาเห็นว่าท้องที่ ตำบลแม่ใจ ตำบลศรีถ้อยตำบลแม่สุก อำเภอพาน และตำบลแม่ปืม อำเภอพะเยา สมควรยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอจึงได้สั่งการให้จังหวัดเชียงราย และอำเภอพาน พิจารณาดำเนินการขอยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคมพ.ศ.๒๕๐๖ และกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๖ ให้รวมเขตการปกครองตำบลแม่ใจ ตำบลศรีถ้อยตำบลป่าแฝกและตำบลแม่สุก อำเภอพานยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเรียกชื่อว่า “กิ่งอำเภอแม่ใจ” ขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ รวม ๔ คน

ต่อมา กรมการปกครอง พิจารณาเห็นสมควรให้ยกฐานะกิ่งอำเภอแม่ใจขึ้นเป็นอำเภอ เช่นเดิมกระทรวงมหาดไทย จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอแม่ใจขึ้นเป็นอำเภอแม่ใจอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๘ ขึ้นอยู่ในความปกครองของจังหวัดเชียงราย และต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๐ เมื่อมีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดพะเยา อำเภอแม่ใจจึงกลายเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพะเยา และมีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอจำนวนทั้งสิ้น ๒๒ คน นายอำเภอคนปัจจุบันคือ นายพีรัช จันทร์ทิมา

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอแม่ใจ แบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น ๖ ตำบล ๖๖ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- ๑) ตำบลแม่ใจ
- ๒) ตำบลศรีถ้อย
- ๓) ตำบลแม่สุก
- ๔) ตำบลป่าแฝก
- ๕) ตำบลบ้านเหล่า
- ๖) ตำบลเจริญราษฎร์

ตารางที่ ๒.๑ แสดงเขตการปกครองย่อย ๖ ตำบล ๖๖ หมู่บ้าน ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ลำดับที่	ชื่อตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
๑	ตำบลแม่ใจ	๑๐	๑,๘๗๗	๔,๘๔๐
๒	ตำบลศรีถ้อย	๑๓	๒,๗๑๔	๗,๑๖๙
๓	ตำบลแม่สุก	๑๐	๒,๓๒๗	๕,๕๙๔
๔	ตำบลป่าแฝก	๑๑	๑,๙๒๔	๕,๓๒๓
๕	ตำบลบ้านเหล่า	๑๔	๒,๖๔๑	๗,๙๘๒
๖	ตำบลเจริญราษฎร์	๘	๑,๕๒๓	๔,๐๐๒

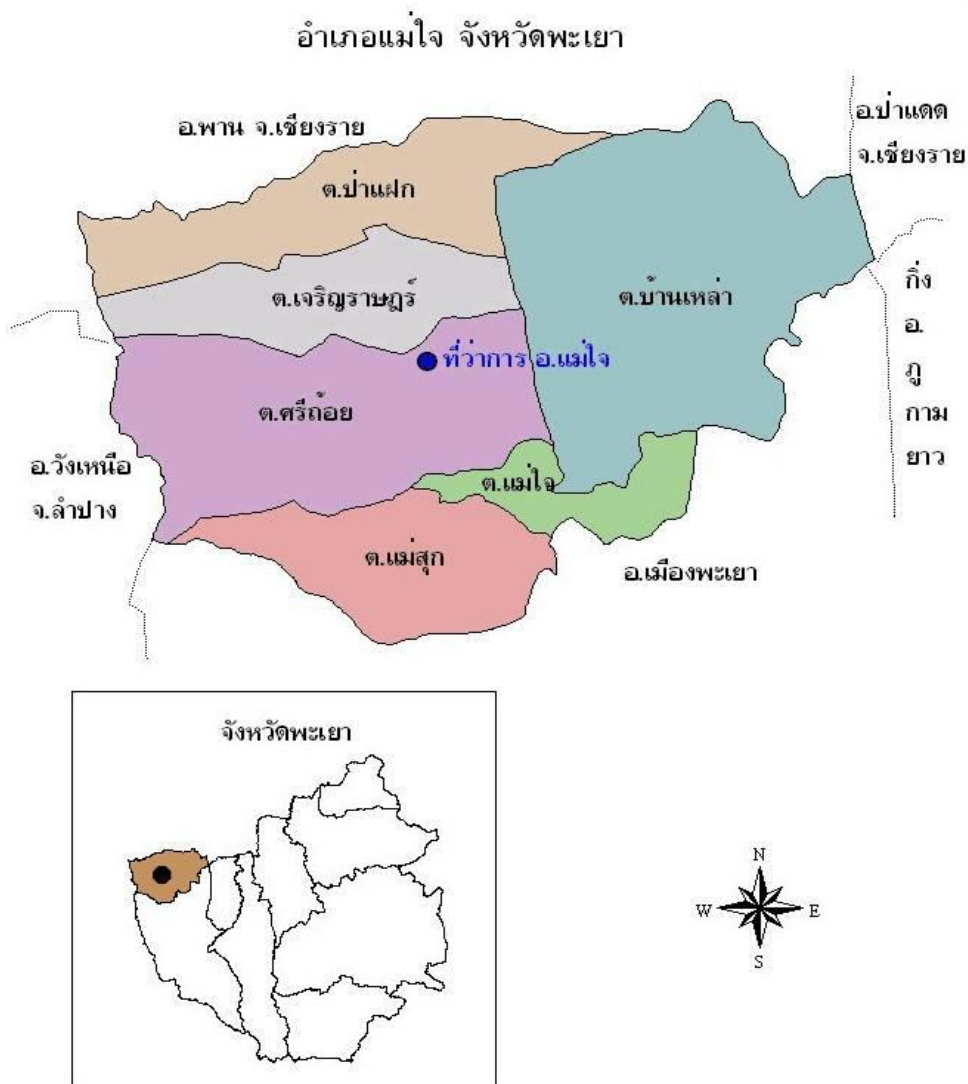
การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอแม่ใจประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ได้แก่

- ๑) เทศบาลตำบลแม่ใจ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลแม่ใจและบางส่วนของตำบลศรีถ้อย
- ๒) เทศบาลตำบลบ้านเหล่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านเหล่าทั้งตำบล
- ๓) เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ใจ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ)
- ๔) เทศบาลตำบลป่าแฝก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าแฝกทั้งตำบล
- ๕) เทศบาลตำบลเจริญราษฎร์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเจริญราษฎร์ทั้งตำบล
- ๖) เทศบาลตำบลศรีถ้อย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีถ้อย (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ)

๗) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สุกทั้งตำบล

แผนที่ อำเภอแม่ใจจังหวัดพะเยา

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงแผนที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม เป็นการศึกษาถึงการทุจริตและประพฤติมิชอบซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และนุชจรี ศิลมมงคล (๒๕๖๐) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นปกติของการคอร์รัปชันกับการเข้าสู่ตำแหน่งของพนักงานส่วนท้องถิ่น พบว่า การคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยที่ยากจะแก้ และปัญหายิ่งรุนแรงมากขึ้นเมื่อการคอร์รัปชันได้เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก โดยทั่วไปการบรรจุแต่งตั้งบุคคลซึ่งต้องอยู่บนฐานของระบบคุณธรรมได้ถูกบิดเบือนไปด้วยกระบวนการคอร์รัปชันทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ต้องการบรรจุ ต่างสมยอมและทำให้กระบวนการคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติธรรมดา ด้วยการเรียกเงินค่าตำแหน่งสำหรับการบรรจุว่าค่าธรรมเนียม และสร้างกระบวนการคอปชั่นที่ไม่เป็นทางการเพิ่มเข้าไปในกระบวนการที่เป็นทางการ กระบวนการในการสร้างความเป็นปกติให้กับการคอร์รัปชัน นอกจากการสร้างความเป็นสถาบัน การสร้างความเป็นเหตุเป็นผล และการกล่อมเกลாதางสังคมแล้ว พบว่า เกี่ยวข้องกับค่านิยมการเป็นข้าราชการของคนในสังคมไทยที่ต้องการความมั่นคงในการทำงานและอาชีพ อันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญสำหรับการยอมเข้าสู่กระบวนการนี้ด้วย^{๖๖}

วิยะธิดา อภัยภักดิ์ (๒๕๖๑) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐ” พบว่า แนวทาง หรือมาตรการแก้ไขปัญหาการป้องกันการทุจริตในสังคมไทย นอกจากการใช้มาตรการทางด้าน กฎหมายในการปราบปรามแล้ว ควรนำหลักการบริหารจัดการบ้านที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ควรจะต้องมีการสร้างเครื่องหมายแห่งความดีให้เกิดขึ้นกับตัวเองและสังคม เช่น หลักคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความดี มีจิตสำนึกที่ดี และที่สำคัญที่สุด คือ มีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับรวมถึงระดับรัฐบาล ในการพัฒนาและบริหารประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางแก้ไขและปราบปรามการทุจริตในองค์กรภาครัฐ เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในโลก

^{๖๖} รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และนุชจรี ศิลมมงคล. ความเป็นปกติของการคอร์รัปชันกับการเข้าสู่ตำแหน่งของพนักงานส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔๗ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐. หน้า ๑๙-๔๑.

ปัจจุบัน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นในอนาคต^{๖๗}

ดิฐภัทร บวรชัย (๒๕๖๒) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ” สรุปผลการวิจัย การวิจัยรูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษา ระดับสถานีตำรวจแสดงผลของการวิจัยผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการตำรวจระดับสถานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก สาเหตุของการทุจริตประพฤติมิชอบ สรุปได้ ๒ ประการ คือ ๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ตอบแทนผู้มีพระคุณ ยอมรับการทุจริตเป็นเรื่องปกติ คิดว่าไม่มีใครจับได้ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต คຸ້มค้ำที่จะเสี่ยง ความโลภ ไม่รู้จักพอ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ความเคยชิน คิดว่าใครๆ ก็ทำกัน จิตใจไม่เข้มแข็ง ต้องการความร่ำรวย ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ยกย่องคนมั่งมีผู้มีอำนาจ ๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง ตกอยู่ใต้อิทธิพลผู้มีอำนาจ มีโอกาสในการเรียกรับผลประโยชน์ เข้าไปมีส่วนได้เสียกับสถานประกอบการ ผูกขาดอำนาจการแต่งตั้ง อิทธิพลทางการเมือง ความเข้าใจผิดของประชาชน การแทรกแซงทางการเมือง ความล่าช้าของกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ผู้บังคับบัญชาบางคนเป็นตัวอย่างไม่ดี รายได้น้อย ค่านิยมว่าตำแหน่งเป็นสมบัติส่วนบุคคล กฎหมายมีช่องโหว่การมีอำนาจผูกขาด พฤติกรรมเลียนแบบ อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ และอำนาจ สภาพการทำงานเอื้อต่อการทุจริต สำหรับรูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ มี ๔ ระยะ ตั้งแต่ ระยะก่อนเข้าเป็นตำรวจ ระยะเข้าโรงเรียนตำรวจ ระยะรับราชการตำรวจ และระยะพ้นจากการเป็นตำรวจ โดยทั้ง ๕ สายงานในสถานีตำรวจ คือ ป้องกันปราบปราม สอบสวน สืบสวน จราจร และอำนวยความสะดวกมีลักษณะเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาแบบบูรณาการให้ภาครัฐและประชาชน เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมสนับสนุน ส่งเสริมองค์ความรู้ งบประมาณ สวัสดิการ กำลังพล และตรวจสอบการทำงาน มีระบบการตรวจสอบภายใน และตรวจสอบภายนอกที่เคร่งครัดจากองค์กรหรือหน่วยงานอิสระ เช่น คณะกรรมการร้องเรียนตำรวจ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานและตรวจสอบระบบการทำงาน มีระบบการส่งเสริมตำรวจดีที่เข้มแข็ง^{๖๘}

Shabbir and Anwar (2007) ทำการศึกษาเรื่อง Determinants of corruption in developing countries มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดคอร์รัปชัน ในประเทศกำลัง

^{๖๗} ปิยะธิดา อภัยภักดิ์, “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐ”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑). หน้า ๔๙-๖๒.

^{๖๘} ดิฐภัทร บวรชัย, “รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ”, วารสารบริหารการศึกษา มศว ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ (๒๕๖๒). หน้า ๑๔๑-๑๕๓

พัฒนา โดยศึกษาปัจจัยทางด้านเสรีภาพทางเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ระดับการศึกษา ระดับการพัฒนา การกระจายรายได้ เสรีภาพของสื่อมวลชน ประชาธิปไตย และศาสนา สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลภาคตัดขวางในปีค.ศ. 2006 จาก ๔๑ ประเทศกำลังพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มขึ้นของเสรีภาพทางเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ และระดับของการพัฒนา ส่งผลให้ระดับของคอร์รัปชันลดลง แต่การเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษา ส่งผลให้ระดับของคอร์รัปชัน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนการกระจายรายได้นั้นไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติต่อระดับของคอร์รัปชัน^{๖๙}

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักทิริ-โอดต๊ปปะ และหลักขรวาธรรม ๔

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวรรษธรรม เป็นการศึกษาถึงหลักทิริ-โอดต๊ปปะ และหลักขรวาธรรม ๔ ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รัชเดช มะลิทองดำรง, กันตภณ หนูทองแก้ว และสุปรียา ขำนาญพุดิพร (๒๕๖๖) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันการกระทำผิดวินัยตามหลักทิริ-โอดต๊ปปะของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่ม นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ๑) การป้องกันการกระทำผิดวินัยตามหลักทิริ-โอดต๊ปปะของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๔ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทิริ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๑๐ รองลงมา คือ โอดต๊ปปะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๕ และ ๒) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ทิริ ทำให้คนเราเกิดความละเอียดใจ ไม่คิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น เพราะมีความละเอียดต่อบาปที่จะเกิดขึ้น จนสามารถชนะใจตนเองหยุดความชั่ว สอดคล้องกับ โอดต๊ปปะ ถ้าเราทำอะไรลงไป หากไม่ถูกต้องแล้วจะทำให้รู้สึกเกรงกลัวกระดากในใจตนเอง เรียกว่า ผิดจากธรรม ความละเอียดเกรงกลัวนี้เป็นต้นเหตุให้ทำความดี^{๗๐}

ณัฐ จันทร์หนูหงส์ และพระมหาทวี มหาปัญญา (๒๕๖๒) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการปลูกฝังทิริโอดต๊ปปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสีกัน (วัดนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ทิริโอดต๊ปปะสร้างภูมิคุ้มกันพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชน เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ธรรมคุ้มครองโลก เพื่อให้เยาวชนละเอียดใจไม่กล้าทำความชั่ว และเกรงกลัวต่อบาป ทิริโอดต๊ปปะยังเป็นพื้นฐานแห่งหลักธรรมอื่นๆ ได้แก่ ศีล ๕ กัลยาณมิตร สารณียธรรมมงคลชีวิต และอริยทรัพย์ ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐของมนุษย์แนวทางการปลูกฝังทิริโอดต๊ปปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียน สีกัน (วัดนานันท์อุปถัมภ์) คือ ๑) ปลูกฝังให้นักเรียนรักษาศีล ๕ ด้วยกิจกรรมความดีต่างๆ ของศีล ๕ และเกียรติบัตรความดีให้นักเรียน ที่สามารถรักษาศีล ๕ ได้ ๒) ส่งเสริมความรักความ

^{๖๙} Shabbir, G., & Anwar, M. (2007). Determinants of corruption in developing countries. *The Pakistan Development Review*, 46(4), 751-764

^{๗๐} รัชเดช มะลิทองดำรง, กันตภณ หนูทองแก้ว และสุปรียา ขำนาญพุดิพร. การป้องกันการกระทำผิดวินัยตามหลักทิริ-โอดต๊ปปะของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน๒๕๖๖). หน้า ๑๔๗-๑๖๐.

สามัคคีในหมู่นักเรียน ด้วยหลักสารานียธรรม และกัลยาณมิตร และ ๓) ส่งเสริมกิจกรรมค่ายคุณธรรมในโรงเรียน เพื่อสนับสนุนแนวทางสองข้อแรกด้วยหลักมงคลชีวิต และอริยทรัพย์^{๗๑}

ดิลก บุญอ้อม และพระอธิการสุชาติ จันทสโร (สายโรจน์) (๒๕๖๑) ได้ศึกษาเรื่อง ฆราวาสธรรม ๔: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนาด้านหลักการครองเรือน ควรปฏิบัติตามแนวความซื่อสัตย์ การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และเข้าใจถึงความสำคัญของตนที่มีอิทธิพล หรือบทบาทและความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ด้านหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชน ควรปฏิบัติตามแนวความอดกลั้น การฝึกแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี และรู้จักขอบเขตและการแสดงออกของอารมณ์อย่างพอเหมาะ ด้านหลักการท างานให้สำเร็จ ควรปฏิบัติตามแนวความอดทน การไม่ทอดทิ้งต่อปัญหาที่ประสบ และแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในเรื่องต่างๆ พอเหมาะ ด้านหลักการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ควรปฏิบัติตามแนวความเสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคล เช่นนี้ จะทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาทางสังคม เกิดสันติสุขในบุคคล ชุมชน และสังคมแบบยั่งยืน^{๗๒}

พิชญ์ หอมสมบัติ, พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีลเตโช และสอาด ภูนาสรณ์ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาเรื่อง ฆราวาสธรรม ๔ ประเภท การป้องกันการทุจริตอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะ เป็นภาวะที่บุคคลสามารถแสดงออกได้เหมาะสมตามบทบาททางสังคมสามารถทำงานได้ตามบทบาทอย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้เป็นภาวะที่แต่ละบุคคลรับรู้ต่อสภาวะการณที่เป็นอยู่ รู้สึกมีความสุข ไม่ว่าจะความสุขนั้นจะเกิดจากความสุขภายนอกหรือ ความสุขภายใน ทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตมองโลกในแง่ดีมีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ปัญญา สังคม และสิ่งแวดล้อม วิธีแห่งสุขภาวะ ตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธ ศาสนาด้านหลักการครองเรือน^{๗๓}

รังสิยศ งามฤทธิ์, พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ และสุมานพ ศิวรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า มีพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันขาดการพัฒนาในหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชน ต้องใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อพัฒนาด้านการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่ และการปกป้อง พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักปัญญา ๓ ทิริโอดตปปะ สปัปฐิสธรรม ๗ อัถละ ๓ และ อริยสังจจ ๔ สามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ในแบบของ MAN MODEL ทั้งนี้ การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเป็นสิ่งที่สมควรเพราะทำให้เกิดการปรับทัศนคติพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน การได้ลงมือปฏิบัติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการสนับสนุน

^{๗๑} ญัฐ จันทรหนูหงส์ และพระมหาวิมหาปญโญ. แนวทางการปลูกฝังทิริโอดตปปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและ เยาวชนในโรงเรียนสีกัน (วัฒนานครที่อุปถัมภ์) เขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยสังคมาสาร (มสส.). ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม) ๒๕๖๒. หน้า ๒๑๕-๒๓๔.

^{๗๒} ดิลก บุญอ้อม และพระอธิการสุชาติ จันทสโร (สายโรจน์). ฆราวาสธรรม ๔: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ, วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑). หน้า ๓๓๘-๓๕๒

^{๗๓} พิชญ์ หอมสมบัติ, พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีลเตโช และสอาด ภูนาสรณ์, “ฆราวาสธรรม ๔ ประเภท การป้องกันการทุจริตอย่างยั่งยืน”, รายงานวิจัย, (คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๙)

ในรูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ว่าการใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการนับเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนได้อย่างสมบูรณ์ทั้ง ๔ ด้าน^{๗๔}

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๑) สภาพปัญหาที่เกิดจากด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง ๒) สภาพปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคล ๓) สภาพปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม ๔) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย ๕) สภาพปัญหาที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่น^{๗๕} และได้นำกระบวนการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตในแต่ละส่วนราชการมาเป็นกรอบกระบวนการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ ประกอบด้วย ๑) การสร้างจิตสำนึก ๒) ผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น ๓) ขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ และ ๔) ตรวจสอบและประเมินผล^{๗๖}

เมื่อผู้วิจัยได้พิจารณามูลเหตุในการทุจริตตามเบื้องต้นแล้ว จึงเชื่อได้ว่าหลักพุทธธรรมอันได้แก่ หลัก หิริ-โอตตัปปะ^{๗๗} และหลักขรวาสาธรรม^{๗๘} สามารถส่งเสริมในการแก้ปัญหาการทุจริตได้ และเมื่อส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรมได้ขับเคลื่อนไปยังกลุ่มเป้าหมายแล้ว จึงได้มีการเสริมสร้างเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรม เพื่อให้แพร่หลายต่อไป ตามแผนภาพที่ ๒.๒

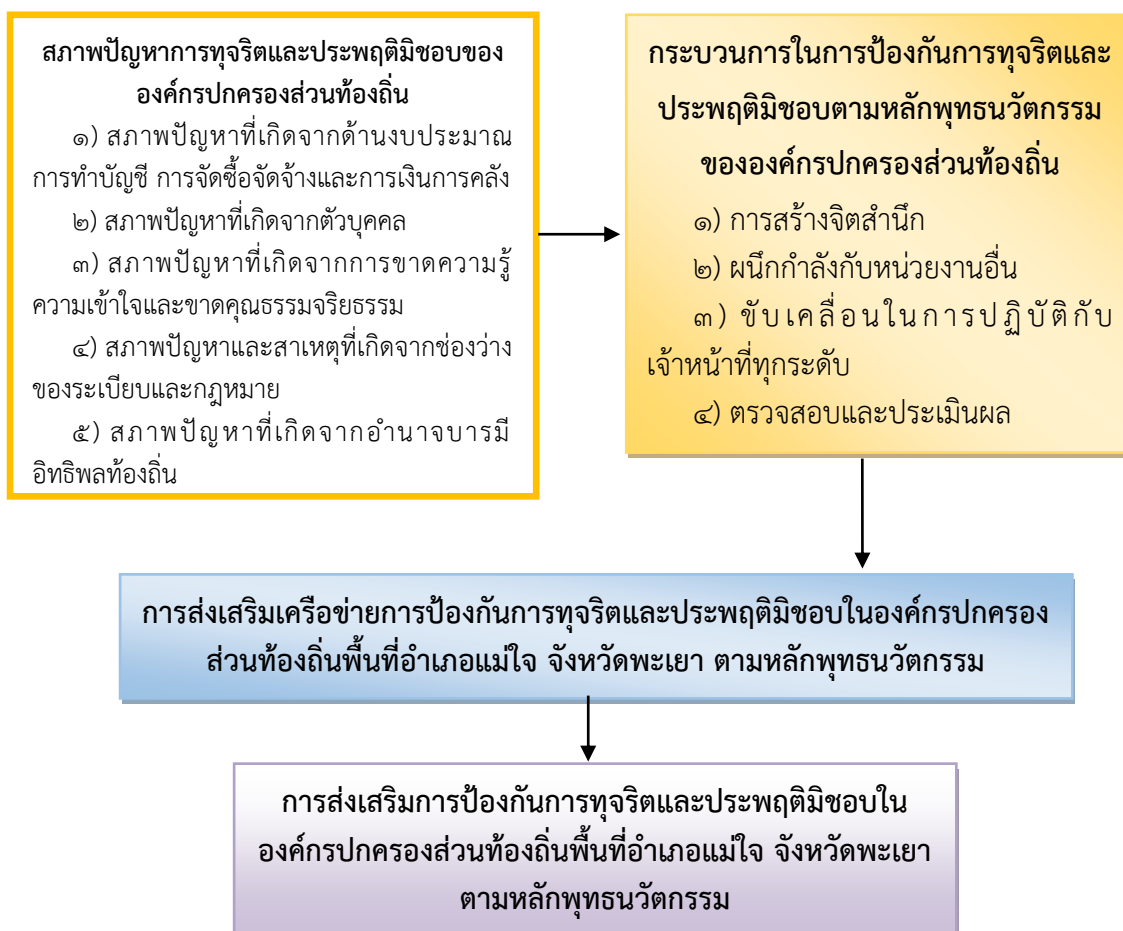
^{๗๔} รังสิยศ งามฤทธิ, พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒโฒ และสุมานพ ศิวารัตน์. การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖. หน้า ๑๕๒ - ๑๖๕.

^{๗๕} โกวิทย์ พวงงาม. (๒๕๖๗). สภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/9T8dD>. วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๖} ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). ป้องกันการทุจริต และผลประโยชน์ทับซ้อน. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒). หน้า ๘-๙.

^{๗๗} กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. หน้า ๑๓๔.

^{๗๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวรรษธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ๒) เพื่อศึกษากระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวรรษธรรม และ๓) เพื่อส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวรรษธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่เน้นการหารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่ถูกศึกษาเพื่อที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องการทุจริต และประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๑

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน ๕ กลุ่ม รวมทั้งสิ้น ๓๒ คน ประกอบด้วย

๑) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูปหรือคน ประกอบด้วย

^๑ แวดาว พรหมเสน, “การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ”, วารสาร มทร.อีสาน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๙๙-๑๑๐.

ลำดับที่ ๑ พระครูพิศาลสรกิจ, ผศ.ดร. อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ลำดับที่ ๒ พระครูธรรมธรรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, ดร. อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ลำดับที่ ๓ รศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี อาจารย์สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

๒) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางรัฐศาสตร์ จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

ลำดับที่ ๔ ว่าที่ ร้อยโท ดร.นิกรณ โปธาฤทธิ อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ลำดับที่ ๕ ดร.พงษ์สนธิ คุณนะลา อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ลำดับที่ ๖ ดร.พร้อมพล สัมพันธ์โน ประธานสมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

๓) ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๒ คน ประกอบด้วย

ลำดับที่ ๗ นาวาอากาศเอกสุรชิต ดวงจันทร์ นายกเทศมนตรีตำบลแม่ใจ

ลำดับที่ ๘ นายวิรัตน์ มุสิกะ เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลแม่ใจ

ลำดับที่ ๙ นายวีร์กวิน มังผลภูมิพัชร นายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า

ลำดับที่ ๑๐ นายสมศักดิ์ จำปาวงค์ เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า

ลำดับที่ ๑๑ ร้อยตำรวจตรี เดช คำป่า นายกเทศมนตรีตำบลรวมใจพัฒนา

ลำดับที่ ๑๒ นางเบญจวรรณ กงมน เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลรวมใจพัฒนา

ลำดับที่ ๑๓ นายอดุลย์ เสมอใจ นายกเทศมนตรีตำบลป่าแฝก

ลำดับที่ ๑๔ นายสมจิต คำสม รองนายกเทศมนตรีตำบลป่าแฝก

ลำดับที่ ๑๕ นายสมบูรณ์ บัวเขียว นายกเทศมนตรีตำบลเจริญราษฎร์

ลำดับที่ ๑๖ นายจตุรงค์ สุวรรณะ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่สุก

ลำดับที่ ๑๗ ดาบตำรวจเทพสงวน ปันสุวรรณ นายกเทศมนตรีตำบลศรีถ้อย

ลำดับที่ ๑๘ นายอินจันทร์ ต๊ะมาธง รองนายกเทศมนตรีตำบลศรีถ้อย

๔) ผู้นำท้องที่ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วย

ลำดับที่ ๑๙ นายวิเชียร ใจบุญทา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๕ ตำบลเจริญราษฎร์

ลำดับที่ ๒๐ นายวิชัย เครื่องสกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลแม่ใจ

- ลำดับที่ ๒๑ นายชนะศักดิ์ อินทรเชียว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลแม่ใจ
- ลำดับที่ ๒๒ นายคงเดช เมืองแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๗ ตำบลบ้านเหล่า
- ลำดับที่ ๒๓ นายสมหวัง วงวาจา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๙ ตำบลศรีถ้อย
- ลำดับที่ ๒๔ นายภาณุวัฒน์ มุลสถาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลบ้านเหล่า
- ลำดับที่ ๒๕ นางจันทร์แก้ว วงศ์พิใจ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๒ ตำบลศรีถ้อย
- ลำดับที่ ๒๖ นายสง่า มาชม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ ตำบลป่าแฝก
- ลำดับที่ ๒๗ นายเจตน์ ก้อนแปง กำนันตำบลแม่ใจ
- ลำดับที่ ๒๘ นายนพรัตน์ ท่อนคำ กำนันตำบลบ้านเหล่า
- ลำดับที่ ๒๙ นายศรีทน ติบเมืองมา กำนันตำบลศรีถ้อย
- ลำดับที่ ๓๐ นายสัมพันธ์ ใจติบ กำนันตำบลแม่สุก

๕) เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
จำนวน ๒ คน ประกอบด้วย

ลำดับที่ ๓๑ นายยอดไผ่ หล้าอินสม เจ้าหน้าที่งานป้องกันการทุจริตชำนาญการพิเศษ
จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่ ๓๒ นางสาวอารีรัตน์ สุนสุข เจ้าหน้าที่งานป้องกันการทุจริตชำนาญการ จังหวัด
พะเยา

โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

๑) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญใน
หลักพุทธนวัตกรรม และมีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๒) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญส่วนเกี่ยวกับการป้องกันการ
ทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๓) ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันยังคงเป็นผู้บริหาร
หรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔) ผู้นำท้องที่ ปัจจุบันยังคงเป็นผู้นำชุมชน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยตำแหน่งทางการ
ปกครองส่วนภูมิภาค

๕) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการกำหนดกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยการศึกษา และค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการตำราตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทาง อินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยเบื้องต้นก่อน อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น เป็นเทคนิค และกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้ และความชำนาญ หรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยกระบวนการวิธีการวิจัยในลักษณะเช่นนี้ จะ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ และความชำนาญ หรือมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม โดยผู้วิจัย หรือผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการ สัมภาษณ์ และสามารถที่จะสอบถาม ติดตาม และซักไซ้ไล่เรียงข้อมูลข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญ และมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบจากผู้ตอบคำถามในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ ที่มีทั้งมิติของความลึก และมิติของความกว้างในเรื่องที่ดำเนินกระบวนการวิธีการวิจัยนี้

การสัมภาษณ์ (interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่ผู้วิจัยมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้ ในการสัมภาษณ์ไม่เรียงคำถาม หรือในบางครั้งก็ถามนอกเหนือจากคำถามที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ แต่ก็จะไม่เกินขอบเขตความต้องการในการวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรม และการลงพื้นที่ที่กรณีศึกษาในครั้งแรกแล้วนำมาประมวลเพื่อตั้งเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจะมีความ

แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การบันทึกเสียง การบันทึกเสียงสัมภาษณ์ หรือเสียงสนทนา ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียง เพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ

การบันทึกภาพ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการถ่ายภาพ เพื่อนำมาสะท้อนเตือนความจำ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบทหรือบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการสังเกต และระหว่างสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่ม หากมีการนำภาพถ่ายต่างๆ ไปใช้ในการยืนยัน หรือใด ๆ ก็ตาม คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้ที่อยู่ในภาพก่อนเสมอ

การจดบันทึกภาคสนาม (field note) โดยคณะผู้วิจัยทำการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น คำให้สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ในช่วงแรกทำการจดบันทึกอย่างย่อก่อน แล้วจึงนำมาขยายความทันทีหลังการสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่ม ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรักษาสมุดบันทึกไว้เป็นอย่างดี

การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ๑) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพปัญหาการทุจริตและประพฤตินิชอบ รวมทั้งการเรียกร้อง และการสนับสนุนของผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้ปลอดจากการทุจริตและประพฤตินิชอบ ๒) กระบวนการ หลักการ และวิธีการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้ปลอดจากการทุจริตและประพฤตินิชอบ ๓) การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม ๔) การเสริมสร้างเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

๒) ร่างแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับ กำหนดประเด็น และสร้างข้อความคำถามในแต่ละประเด็นที่ ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

๓) นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบที่ปรึกษาโครงการ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ ประกอบด้วย

(๑) รองศาสตราจารย์อัครชัย ชัยแสวง ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

(๒) รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ ผู้เชี่ยวชาญทางรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัททยา วิเศษ, ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

๔) นำเครื่องมือการวิจัยทุกฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปพบที่ปรึกษาโครงการเพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

๕) นำเครื่องมือการวิจัยทุกฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๗ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ขอลงพื้นที่วิจัย และส่งถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

๒) จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจ และจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ และเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงาน

๓) การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการลงพื้นที่จริงซึ่งเป็นเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการทำจดหมาย และประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ศึกษาสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤตินิยมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้ปลอดจากการทุจริตและประพฤตินิยม ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร เพื่อสร้างองค์ความรู้บริบทพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔) ปฏิบัติการรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมด จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ศึกษากระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้ปลอดจากการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ

๕) การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนส่วนงานวิทยาเขตพะเยา เพื่อพัฒนา และปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัย

๖) ลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เพื่อต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ข้อที่ ๓ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

๗) ทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล จับประเด็นหลักของเรื่อง (Traits) และจำแนกเหตุการณ์หลัก ด้วยการแยกเป็นประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมอ้างอิงคำพูดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือนำเสนอรูปภาพประกอบเหตุการณ์ของเรื่องเพื่อยืนยันประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์ตามความเหมาะสม โดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

๘) การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดิโอ ผลงานวิจัย วีดิทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ การเผยแพร่สู่สื่อมวลชน สื่อสารสนเทศ สื่อวารสารวิชาการ (TCI) และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้วนำมาตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา และบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบ และรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้น และข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความ แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ๒) เพื่อศึกษากระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรม และ๓) เพื่อส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรม โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ กลุ่ม รวมทั้งสิ้น ๓๒ คน ประกอบด้วย ๑) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูปหรือคน ๒) นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญทางรัฐศาสตร์ จำนวน ๓ คน ๓) ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๒ คน ๔) ผู้นำท้องที่ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน ๑๒ คน และ๕) เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน ๒ คน คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔.๒ กระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔.๓ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตกรรม

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๑ สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

การทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เป็นปัญหาที่อาจมีลักษณะเฉพาะและสามารถแบ่งออกเป็นหลายแง่มุมตามที่ได้ศึกษาและรับฟังข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มีดังนี้

๔.๑.๑ สภาพปัญหาที่เกิดจากด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องการทุจริต และประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเกิดจากการ

ขาดความโปร่งใสและการสอดคล้องกับกฎหมาย ซึ่งในบางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจขาดการปฏิบัติตามกฎหมายในการจัดทำงบประมาณและการทำบัญชี ทำให้มีโอกาสในการทุจริตและประพฤติมิชอบเพิ่มขึ้น เป็นการปฏิบัติทางการเงินโดยการโอนเงิน หรือการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสม ในบางครั้งอาจใช้เงินหรือโอนเงินไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ได้รับอนุมัติตามกฎหมายอันเป็นการละเมิดความโปร่งใสและการสอดคล้องกับกฎหมาย ในบางครั้งปล่อยให้เกิดการซ้อนทับในงบประมาณ หรือการโอนเงินระหว่างบัญชีโดยไม่สอดคล้องกับกฎหมายอาจเป็นที่มาของการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ และการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณหรือการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่เปิดเผยข้อมูลหรือไม่ให้โอกาสในการสนทนาและการตรวจสอบอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบได้

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การเข้าไปรู้จักมักคุ้นกับผู้ประกอบการหรือผู้มีอำนาจในพื้นที่ โดยไม่สอดคล้องกับกฎหมายหรือไม่โปร่งใสอาจเป็นที่มาของการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ เป็นที่มาของการขาดการตรวจสอบและควบคุมภายในที่เพียงพอ การขาดการตรวจสอบและควบคุมภายในที่เพียงพออาจทำให้มีโอกาสในการกระทำทุจริตได้ง่ายขึ้น และการขาดความโปร่งใสในกระบวนการการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งในกระบวนการการจัดซื้อจัดจ้างที่ขาดความโปร่งใสและไม่สอดคล้องกับกฎหมายอาจสร้างโอกาสให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสมหรือไม่ได้รับอนุมัติตามระเบียบ ซึ่งเป็นการละเมิดความโปร่งใสและไม่ถูกต้องตามระเบียบ และบางครั้งปล่อยให้เกิดการซ้อนทับในงบประมาณหรือการโอนเงินระหว่างบัญชีโดยไม่สอดคล้องกับกฎหมายอาจเป็นที่มาของการทุจริตได้...”^๑

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง ขาดการตรวจสอบและควบคุมภายในที่เพียงพอ อาจทำให้มีโอกาสในการกระทำทุจริตได้ง่ายขึ้น และในบางครั้งเกิดการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือขาดความเชื่อมั่นในบุคลากรสามารถก็อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทุจริตได้...”^๒

“...งบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังมีความไม่ชัดเจนในกระบวนการ หรือมีกระบวนการที่ซับซ้อนเกินไป อาจสร้างโอกาสให้เกิดการละเมิดและประพฤติมิชอบได้...”^๓

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีเจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารเข้าไปรู้จักมักคุ้นกับผู้ประกอบการหรือผู้มีอำนาจ ซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดช่องว่างทำให้ขาดการตรวจสอบและควบคุมภายในที่เพียงพอมีโอกาสในการกระทำทุจริตได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะงบจัดซื้อจัดจ้าง...”^๔

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง และการเงินการคลัง เกิดจากการขาดความโปร่งใสและการสอดคล้องกับกฎหมาย การใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสม การตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณหรือการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่เปิดเผยข้อมูลหรือไม่ให้โอกาสในการสนทนาและการตรวจสอบอาจ การเข้าไปรู้จักมักคุ้นกับผู้ประกอบการหรือผู้มีอำนาจในพื้นที่ การขาดการตรวจสอบและควบคุมภายในที่เพียงพอ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ต้องใช้การสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใสและมีการตรวจสอบและควบคุมภายในอย่างเข้มงวด เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๑.๒ สภาพปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคล

สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากตัวบุคคล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้ตำแหน่งหน้าที่ หรืออำนาจของตนเพื่อเอื้อต่อการทำผิดกฎหมายหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อความโปร่งใสและความเชื่อถือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจใช้อำนาจหรือตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อเอื้อต่อตนเองหรือกลุ่มผู้สนับสนุน โดยไม่ให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อองค์กร หรือสังคม ส่วนการรับเงินที่มีขอบหรือการรับสิ่งของเพื่อการแบ่งส่วนแบ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจรับเงินที่มีขอบหรือสิ่งของเพื่อการแบ่งส่วนแบ่งในการจัดสรรงบประมาณอย่างผิดกฎหมาย หรือตามความสมควรที่ตนจะได้รับ และประเด็นสุดท้าย เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนนี้เจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารอาจใช้อำนาจหรือตำแหน่งของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยเน้นให้ประโยชน์แก่ตนเองหรือกลุ่มผู้มีผลประโยชน์

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลโดยเฉพาะผู้บริหาร และสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของการใช้ตำแหน่งในการแสวงหาผลประโยชน์ มีญาติหรือพวกพ้องมาเป็นผู้รับเหมาการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มของตน รวมไปถึงการทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีพนักงานท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถที่ไม่ตรงกับงาน หรือไม่มีความรู้เฉพาะด้านดีพอ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานแต่ละครั้งอาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้ง่าย และยิ่งยังส่อไปในทางทุจริตอีกด้วย และสภาพปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลอันเกิดจากอำนาจ บารมี อิทธิพล ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง มีการครอบงำของอำนาจ อิทธิพลทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นอยู่มาก จึงทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย และยากต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจโดยไม่ชอบนี้ และส่วนสำคัญอีกประการคือการวัฒนธรรมของสังคมไทยได้หยั่งรากลึกกลงไปในสังคม เช่น การสำนึกบุญคุณผู้มีพระคุณ ความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้มีบารมี ส่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นช่องทางให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีโอกาสใช้อำนาจหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...บางครั้งเจ้าหน้าที่อาจใช้ตำแหน่งหรืออำนาจของตนเพื่อเอื้อต่อการทำผิดกฎหมายหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อความโปร่งใสและความเชื่อถือได้ หรือในบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจใช้

อำนาจหรือตำแหน่งเพื่อเอื้อต่อตนเองหรือกลุ่มผู้สนับสนุน โดยไม่ให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆได้...”^๕

“...การทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีพนักงานท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถที่ไม่ตรงกับงาน หรือไม่มีความรู้เฉพาะด้านดีพอ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานแต่ละครั้งอาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้ง่าย...”^๖

“...บางแห่งมีการครอบงำของอำนาจ อิทธิพลทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย และยากต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจโดยไม่ชอบนี้ และส่วนสำคัญอีกประการคือการวัฒนธรรมของสังคมไทยได้หยั่งรากลึกลงไปเป็นสังคม เช่น การสำนึกบุญคุณผู้มีพระคุณ ความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้มีบารมี ส่งผลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นช่องทางให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีโอกาสใช้อำนาจหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์...”^๗

“...การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากการโครงการต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอนุมัติ ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจหรือตำแหน่งของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยเน้นให้ประโยชน์แก่ตนเองหรือกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่รู้จัก...”^๘

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากตัวบุคคลเกิดจาก การใช้ตำแหน่งหรืออำนาจของตนเพื่อเอื้อต่อการทำผิดกฎหมายหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อความโปร่งใสและความเชื่อถือในองค์กร ใช้อำนาจเอื้อต่อตนเองหรือกลุ่มผู้สนับสนุน และการแสวงหาผลประโยชน์โดยเน้นให้ประโยชน์แก่ตนเองหรือกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกิดจากตัวบุคคลอาจต้องการการสร้างมาตรการควบคุมและการตรวจสอบที่เข้มงวด เพื่อให้มีการระมัดระวังและการรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓) สภาพปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม

สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้มุ่งไปที่การไม่รู้จักฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อกฎหมาย ในบางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้เงิน หรือทรัพย์สินของส่วนราชการอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การใช้จ่ายที่เป็นเงินของส่วนราชการแต่กลับนำไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น หรือการละเมิดกฎหมายในการทำธุรกิจกับภาคเอกชน เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกปิดข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เอง หรือการละเมิดสิทธิของประชาชน ทำให้มีการทุจริต และประพฤติมิชอบเกิดขึ้น

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ประเด็นของการขาดคุณธรรมจริยธรรมของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ในบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจมีการเลือกปฏิบัติ หรือตัดสินใจโดยไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความยุติธรรมแก่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบ บางครั้งเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้อำนาจในการดำเนินการที่ไม่ถูกต้อง เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีการละเมิดสิทธิและการกีดกันในการเลื่อนขั้น หรือให้สิทธิแก่พนักงานที่มีคุณสมบัติและสมรรถนะที่เหมาะสม แต่ไม่ได้รับการตอบรับในทางวินัย หรือรางวัล และในส่วนของ การไม่เปิดเผยข้อมูลนั้น บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจไม่เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน หรือการดำเนินการของตน เช่น การไม่เปิดเผยสถานะการเงิน หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อสาธารณะ ทำให้ประชาชนสำคัญผิดได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งอาจใช้เงิน หรือทรัพย์สินของส่วนราชการอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การนำเงินของทางราชการไปใช้ส่วนตน หรือการละเมิดกฎหมายในการทำธุรกรรมกับภาคเอกชน...”^๙

“...เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งอาจปกปิดข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานของตน ทำให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนเข้าใจในการทำงานของหน่วยงานที่ผิดๆ และเจ้าหน้าที่อาจตัดสินใจโดยไม่เป็นธรรม ทำให้ประชาชน หรือผู้ประกอบการได้รับผลกระทบ...”^{๑๐}

“...เจ้าหน้าที่บางคนอาจกระทำผิดข้อระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ หรือทำผิดกฎหมายในการจัดการทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การโอนทรัพย์สินให้กับตนเองหรือบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต...”^{๑๑}

“...โดยรวมแล้วน่าจะอยู่ที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ความขาดความรู้ ความเข้าใจ และความรับผิดชอบ ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานที่ไม่เป็นธรรมและทำให้ประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ...”^{๑๒}

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรม จริยธรรม ส่วนใหญ่เกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบทางความเป็นธรรมจริยธรรมที่ไม่เพียงพอซึ่งทำให้องค์กรมีการดำเนินงานที่ไม่เป็นธรรมและทำให้ประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส ความชอบธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งสำคัญ

๔) สภาพปัญหาที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย

สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย พบว่า ช่องว่างของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องสร้างโอกาสให้เกิดการกระทำผิดและลดความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมี

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ประสิทธิภาพ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมีความคลุมเครือ หรือขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนในการตีความและการปฏิบัติตาม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจใช้ช่องว่างเหล่านี้ในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ในบางกรณีกฎหมาย และระเบียบที่มีอยู่แม้จะมีความชัดเจน แต่การบังคับใช้กฎหมายกลับไม่เข้มงวดหรือไม่เพียงพอ ทำให้เกิดช่องโหว่ในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ รวมไปถึงระบบตรวจสอบภายในที่อ่อนแอ ซึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีระบบตรวจสอบ ภายในที่ไม่เข้มแข็งเพียงพอ ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต ส่งผลให้เกิดการประพฤติมิชอบได้ง่าย การขาดความโปร่งใสในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือไม่ มีระบบรายงานผลที่โปร่งใส ทำให้ประชาชนและหน่วยงานตรวจสอบไม่สามารถติดตามการ ดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างเต็มที่ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจ ทำให้การบริหารงานไม่ตรงกับความต้องการของ ชุมชนและเปิดช่องให้เกิดการทุจริตได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ลักษณะการทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบ และกฎหมายนั้น ในกรณีที่กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้ ๔ ปี เป็นการเปิด ช่องว่างให้เกิดการทุจริตมากขึ้น เพราะหากสมาชิกสภาท้องถิ่นกับผู้บริหารท้องถิ่น เป็นพวกพ้องกัน ก็ เป็นช่องว่างในการทุจริตได้ เพราะขาดซึ่งการถ่วงดุลอำนาจที่เข้มแข็ง ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ช่องว่างของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องสร้างโอกาสให้เกิดการกระทำผิดและลด ความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ...”^{๑๓}

“...กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมีความคลุมเครือ หรือขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนในการตีความและการปฏิบัติตาม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจใช้ช่องว่างเหล่านี้ในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ในบางกรณีกฎหมาย และระเบียบที่มีอยู่แม้จะมีความชัดเจน แต่การบังคับใช้กฎหมายกลับไม่เข้มงวดหรือไม่เพียงพอ...”^{๑๔}

“...การขาดความโปร่งใสในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือไม่มีระบบรายงาน ผลที่โปร่งใส ทำให้ประชาชนและหน่วยงานตรวจสอบไม่สามารถติดตามการดำเนินงานและการใช้จ่าย งบประมาณได้อย่างเต็มที่ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจ...”^{๑๕}

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

“...กรณีที่กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถดำรงตำแหน่งได้ ๔ ปี เป็นการเปิดช่องว่างให้เกิดการทุจริตมากขึ้น เพราะหากสมาชิกสภาท้องถิ่นกับผู้บริหารท้องถิ่น เป็นพวกพ้องกัน ก็เป็นช่องว่างในการทุจริตได้ เพราะขาดซึ่งการถ่วงดุลอำนาจที่เข้มแข็ง...”^{๑๖}

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือช่องว่างของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างเหล่านี้สร้างโอกาสให้เกิดการกระทำผิดและลดความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยข้อกำหนดและระเบียบที่ไม่ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวด ระบบตรวจสอบภายในที่อ่อนแอ การขาดความโปร่งใส ความไม่สมดุลของอำนาจ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายและระเบียบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย และเสริมสร้างระบบตรวจสอบภายในและการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อป้องกันและลดโอกาสการเกิดการกระทำผิดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕) สภาพปัญหาที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่น

สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่น พบว่า ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกิดจากอำนาจบารมีและอิทธิพลท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลายแง่มุม ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้อำนาจในทางที่ผิด ทำให้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือผู้บริหารที่มีอำนาจบารมีมักจะใช้อำนาจในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง หรือพวกพ้อง การใช้อำนาจในทางที่ผิดนี้อาจรวมถึงการแต่งตั้งบุคคลที่ตนเองไว้วางใจในตำแหน่งสำคัญ หรือการกำหนดโครงการที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ในบางครั้งอาจมีการคุกคาม และการบังคับขู่เข็ญ ผู้ที่มีอำนาจบารมี มักใช้การคุกคามหรือบังคับขู่เข็ญเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับล่าง หรือประชาชนทั่วไป ปฏิบัติตามคำสั่งที่ผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้อง เช่น การข่มขู่ไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นปัญหา หรือการบังคับให้ยอมรับข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม และในบางครั้งมีการเลือกปฏิบัติ และมีการเอื้อประโยชน์หรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคล หรือกลุ่มที่ตนเองสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นการให้สัญญาจ้างงาน การจัดสรรทรัพยากร หรือการยกเว้นข้อบังคับบางอย่างให้แก่พวกพ้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมและการเสียโอกาสสำหรับบุคคลหรือกลุ่มอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการควบคุมการเลือกตั้ง ซึ่งผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอาจใช้วิธีการที่ไม่เป็นธรรมในการควบคุมผลการเลือกตั้ง เช่น การซื้อเสียง การข่มขู่ผู้สมัครคู่แข่ง หรือการใช้ทรัพยากรของรัฐในการรณรงค์หาเสียง ทำให้ผลการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง รวมไปถึงการขัดขวางการตรวจสอบ ผู้มีอิทธิพลมักจะขัดขวางการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก หรือการตรวจสอบภายใน อาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การปกปิดข้อมูล การข่มขู่ผู้ตรวจสอบ หรือการใช้เครือข่ายผู้สนับสนุนในการหลีกเลี่ยง

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

การตรวจสอบ และเกิดการสร้างเครือข่ายผลประโยชน์ระหว่างผู้มีอำนาจและผู้ที่มีส่วนร่วมในการทุจริต ซึ่งทำให้การตรวจสอบและการดำเนินการทางกฎหมายเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีการคุ้มครองและปกปิดการกระทำผิดซึ่งกันและกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกิดจากอำนาจบารมีและอิทธิพลท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลายแง่มุม ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้อำนาจในทางที่ผิด ทำให้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือผู้บริหารที่มีอำนาจบารมีมักจะใช้อำนาจในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง หรือพวกพ้อง...”^{๑๗}

“...ในบางครั้งผู้มีอำนาจบารมีมักใช้การคุกคามหรือบังคับขู่เข็ญเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บริหารระดับล่าง หรือประชาชนทั่วไปปฏิบัติตามคำสั่งที่ผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้อง เช่น การข่มขู่ไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นปัญหา หรือการบังคับให้ยอมรับข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม และในบางครั้งมีการเลือกปฏิบัติ และมีการเอื้อประโยชน์ หรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคล หรือกลุ่มที่ตนเองสนับสนุน...”^{๑๘}

“...ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอาจใช้วิธีการที่ไม่เป็นธรรมในการควบคุมผลการเลือกตั้ง เช่น การซื้อเสียง การข่มขู่ผู้สมัครคู่แข่ง หรือการใช้ทรัพยากรของรัฐในการรณรงค์หาเสียง ทำให้ผลการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง...”^{๑๙}

“...เกิดการสร้างเครือข่ายผลประโยชน์ระหว่างผู้มีอำนาจและผู้ที่มีส่วนร่วมในการทุจริต ซึ่งทำให้การตรวจสอบและการดำเนินการทางกฎหมายเป็นไปได้ยาก...”^{๒๐}

สรุปได้ว่า ปัญหาการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกิดจากอำนาจบารมี และอิทธิพลท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลายแง่มุม ประกอบด้วยการใช้อำนาจในทางที่ผิด การคุกคามและการบังคับขู่เข็ญ การเลือกปฏิบัติและการเอื้อประโยชน์ การขัดขวางการตรวจสอบและการสร้างเครือข่ายผลประโยชน์ ซึ่งการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤตินิชอบที่เกิดจากอำนาจบารมีและอิทธิพลท้องถิ่นจำเป็นต้องมีมาตรการที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจรวมถึงการเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและเป็นอิสระ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของ อปท. และการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น สภาพปัญหาการทุจริต และประพฤตินิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยมีสาเหตุและลักษณะเฉพาะตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาอาจเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง สภาพปัญหาที่

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

เกิดจากตัวบุคคล สภาพปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม สภาพปัญหาที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย และสภาพปัญหาที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาลำนี้ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารจัดการและการใช้จ่ายงบประมาณ การเสริมสร้างระบบตรวจสอบภายในและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด รวมถึงการป้องกันการแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นด้วย สามารถนำเสนอได้ตามแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงสภาพปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔.๒ กระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา สามารถใช้แนวคิดพุทธนวัตกรรมในการดำเนินงาน ซึ่งเน้นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในองค์กร กระบวนการนี้ประกอบด้วยขั้นตอน และมาตรการดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การสร้างจิตสำนึก

กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการสร้างจิตสำนึก พบว่า การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในองค์กร เป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการอบรมและเผยแพร่หลักธรรมคำสอน จัดการอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน และการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงาน นำหลักธรรม มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการปฏิบัติงานและป้องกันการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ในส่วนของการตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายนั้น ควรที่จะเสริมสร้างระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง โดยใช้หลักการสมดุล (สัมมาทิฐิ) คือ เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง และความถูกต้อง (สัมมาทิฏฐิ) คือ ความเห็นชอบ ไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักขโมย ในการดำเนินงาน รวมไปถึงการพัฒนาองค์กร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ โดยใช้หลักหลักหิริ-โอตตปปะ และหลักขรวาสาธรรม ๔ ดังต่อไปนี้

๑) หลักหิริ-โอตตปปะ

การนำหลักหิริ-โอตตปปะ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพราะเหตุที่ว่า หลักหิริ-โอตตปปะ เป็นธรรมะที่คอยควบคุมจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ปกป้องการทำความชั่ว หิริ คือ ความละอายต่อบาป ไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ ไม่ว่าจะมิผู้รู้เห็นหรือไม่ก็ตามส่วนโอตตปปะ คือ ความกลัวต่อบาป กลัวผลของกรรมชั่ว กลัวว่าเมื่อทำชั่วลงไปจะทำของตนตกต่ำ แม้จะมีโอกาสโกงกินก็จะไม่ทำ ไม่ใช่เพราะกลัวถูกจับได้ แต่เสื่อมนี่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ความละอายใจต่อการทำความชั่ว หิริมีลักษณะเกลียดความชั่ว ผู้มีหิริย่อมละอายแก่ใจตนเอง ในเมื่อจะกระทำความที่เป็นทุจริตทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง ไม่ว่าจะทางกาย วาจาหรือใจ แม้จะไม่มีบุคคลอื่นใดทราบตนก็ทราบ และรู้เห็นด้วยตนเองความละอายต่อการกระทำ ความชั่วนี้เกิดขึ้นในใจตนเอง ในส่วนของโอตตปปะนั้น เป็นความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ถือว่าเป็นธรรมะสำคัญ ต่อการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันของคนในสังคมนี้มาก เพราะบุคคลที่ไม่ละอายแก่ใจ

ต่อการกระทำผิด ไม่เกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิดแล้วนั้น บุคคลนั้น สามารถทำสิ่งเลวร้ายได้ทุกชนิด สามารถสร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้แก่ตนเอง และผู้คนในสังคมได้ไม่หยุดหย่อน เพราะเหตุนี้ โลกนี้ สังคมนี ต้องการธรรมะสองข้อนี้ปกป้องคุ้มครอง เรียกได้ว่า เป็นธรรมะโลกบาล หรือ ธรรมะที่คุ้มครองโลก เลยทีเดียว พร้อมกันนี้จะเป็นการช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนในการบริหารงานขององค์กร รวมถึงสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...จะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบ...”^{๒๑}

“...หลักหิริ-โอตตปปะ เป็นธรรมะที่คอยควบคุมจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ปกป้องการทำความชั่ว หิริ คือ ความละอายต่อบาป ไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ ไม่ว่าจะมิผู้รู้เห็นหรือไม่ก็ตาม ส่วนโอตตปปะ คือ ความกลัวต่อบาป กลัวผลของกรรมชั่ว...”^{๒๒}

“...ความกลัวผลของกรรมชั่ว กลัวว่าเมื่อทำชั่วลงไปจะทำของตนตกต่ำ แม้จะมีโอกาสโก่งกินก็จะไม่ทำ ไม่ใช่เพราะกลัวถูกจับได้ แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ความละอายใจต่อการทำความชั่ว หิริมีลักษณะเกลียดความชั่ว ผู้มีหิริย่อมละอายแก่ใจตนเอง ในเมื่อจะกระทำความที่เป็นทุจริตทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง ไม่ว่าจะทางกาย วาจาหรือใจ...”^{๒๓}

“...ในส่วนของโอตตปปะนั้น เป็นความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ถือว่าเป็นธรรมะสำคัญ ต่อการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันของคนในสังคมนี้นี้มาก เพราะบุคคลที่ไม่ละอายแก่ใจต่อการกระทำผิด ไม่เกรงกลัวต่อผล ของการกระทำผิดแล้วนั้น...”^{๒๔}

สรุปได้ว่า กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการสร้างจิตสำนึกตามหลักหิริ-โอตตปปะ จะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบ เพราะเหตุที่ว่า หลักหิริ-โอตตปปะเป็นธรรมะที่คอยควบคุมจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ปกป้องการทำความชั่วนั้นเอง

๒) หลักฆราวาสธรรม ๔

การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ คือ สัจจะ เกิดจากความจริง ความตรง ความแท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ซึ่งในการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และจริงใจ การทำงานอย่างซื่อตรงและการแสดงข้อมูลที่เป็นจริงจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นใน

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

องค์กร ทั้งยังช่วยลดโอกาสในการเกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบ และควรมีการเปิดเผยข้อมูลและรายงานต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้และตรวจสอบได้ ทมะ เกิดจากการฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ และในการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณธรรม และจริยธรรมที่ดี ฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีวินัยในตนเอง เคารพในกฎระเบียบขององค์กร ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ ชั้นดี เกิดจากความอดทน ไม่ใช่เราเพียงแต่อดทนกับคำพูด หรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส การมีความอดทนและความยับยั้งชั่งใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับความกดดัน หรือสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การกระทำที่เป็นการทุจริตและประพฤติมิชอบ และสุดท้ายจากจะ เกิดจากความเสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือ สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนียสัไม่ตีต่าง ๆ ดังนั้น การนำหลักขรรวาศธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวรรษวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอ แม่ใจ จังหวัดพะเยา จึงเหมาะแก่การนำไปประพฤติปฏิบัติ และยังเป็นส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการเสียสละเพื่อส่วนรวมมากกว่าการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน และการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจิตอาสา มีความร่วมมือในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับสังคมต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ซึ่งในการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และจริงใจ การทำงานอย่างซื่อตรงและการแสดงข้อมูลที่เป็นจริงจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร...”^{๒๕}

“...ต้องบังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ และในการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณธรรม และจริยธรรมที่ดี ฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีวินัยในตนเอง เคารพในกฎระเบียบขององค์กร...”^{๒๖}

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมการเรียนรู้ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ...”^{๒๗}

“...การมีความอดทนและความยับยั้งชั่งใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับความกดดัน หรือสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การกระทำที่เป็นการทุจริตและประพฤติมิชอบ...”^{๒๘}

สรุปได้ว่า การนำหลักขรรวาศธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวรรษวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงานเป็นการบริหารงานในองค์กรต้องมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และจริงใจ การทำงานอย่างซื่อตรงและการ

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

แสดงข้อมูลที่เป็นจริงจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร โดยส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีความอดทนและความยับยั้งชั่งใจในสถานการณ์ต่าง ๆ และมีการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตอาสาและความร่วมมือในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๒.๒ การผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น

กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่นพบว่า การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อความโปร่งใส นั้น เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเก็บข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการแจ้งเบาะแส และรับข้อร้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ที่สามารถติดตามและตรวจสอบได้ และเมื่อได้นำหลักพุทธทศวัตกรรมในการดำเนินการทำงานเพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ร่วมมือมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบและความเป็นธรรม การส่งเสริมการใช้หลักพุทธทศวัตกรรมในการบริหารงาน มีดังต่อไปนี้

๑) หลักhiri-โอดตูปปะ

การนำหลักhiri-โอดตูปปะ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่นโดยการสร้างจิตสำนึกและความละเอียด (hiri) เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในองค์กร ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดการฝึกอบรม และกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตและการประพฤติมิชอบ และการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำ ความดีและการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ในส่วนของการเปิดเผยและโปร่งใส นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ และการจัดทำรายงานการดำเนินงานและเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบได้

การมีความเกรงกลัวต่อผลกระทบ (โอดตูปปะ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดให้มีการสร้างระบบตรวจสอบและประเมินผล โดยการพัฒนาระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดกฎหมายและการทุจริต ตลอดจนจนถึงการมีคณะกรรมการตรวจสอบภายในและภายนอกที่เป็นอิสระและมีความเป็นธรรม และในการลงโทษและการเผยแพร่บทลงโทษนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจนและเข้มงวดสำหรับผู้ที่กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตลอดจนการเผยแพร่บทลงโทษและการกระทำผิดให้สาธารณชนรับรู้ เพื่อเป็นการเตือนและป้องปรามการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

การร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก อาจมีการร่วมมือกันในกิจกรรมเชิงป้องกัน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง เช่น การจัดสัมมนา การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ และการสนับสนุนจากชุมชนและประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานขององค์กร เป็นการสร้างกลไกการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและการเปิดช่องทางการแจ้งเบาะแสการทุจริต ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดการฝึกอบรม และกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตและการประพฤติมิชอบ...”^{๒๙}

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ และการจัดทำรายงานการดำเนินงานและเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบได้...”^{๓๐}

“...การพัฒนากระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดกฎหมายและการทุจริต ตลอดจนถึงการมีคณะกรรมการตรวจสอบภายในและภายนอกที่เป็นอิสระและมีความเป็นธรรม...”^{๓๑}

“...อาจมีการร่วมมือกันในกิจกรรมเชิงป้องกัน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง เช่น การจัดสัมมนา การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ...”^{๓๒}

สรุปได้ว่า การนำหลักทริโอดต็ปะมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น จะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) หลักฆราวาสธรรม ๔

การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านสัจจะนั้นจะช่วยในเรื่องของการสื่อสารและการประสานงานที่โปร่งใส เป็นการสร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การประชุมร่วม, การรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส และการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจริง

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

และทันเวลา ตลอดจนการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่ชัดเจนและโปร่งใสระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านทမ်း การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรร่วมกัน จะช่วยในเรื่องของการจัดการอบรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านจริยธรรมและคุณธรรม ร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการป้องกันการทุจริต เช่น การจัดสัมมนา การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ในด้านซันติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานภายนอกตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ขององค์กร และการสร้างกลไกการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ อย่างอดทนและเคารพความคิดเห็นต่าง ๆ และในด้านจาคะ การทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน เป็นการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การจัดโครงการอาสาสมัคร การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างความร่วมมือในการจัดการปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การต่อต้านการทุจริต, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...การสร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การประชุมร่วม, การรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส และการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจริง...”^{๓๓}

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่ชัดเจนและโปร่งใสระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ...”^{๓๔}

“...การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรร่วมกัน จะช่วยในเรื่องของการจัดการอบรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านจริยธรรมและคุณธรรมร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการป้องกันการทุจริต...”^{๓๕}

“...อาจมีการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การจัดโครงการอาสาสมัคร การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างความร่วมมือในการจัดการปัญหาสังคมต่าง ๆ...”^{๓๖}

สรุปได้ว่า การนำหลักธรรมาธรรม ๔ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน ซึ่งเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การผนึกกำลังกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วยการนำหลักพุทธนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมที่มี

^{๓๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๓) การขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับโดยการนำเอาหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานของพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ เป็นสร้างการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ ได้มีการจัดตั้งกลไกในการรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนของประชาชนอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ กังยังได้มีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบ สร้างระบบการประเมินผลและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเข้มงวด ตลอดจนได้มีการฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่โดยจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการป้องกันการทุจริตให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ส่งเสริมการพัฒนาจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสและซื่อสัตย์ ในส่วนของการตรวจสอบและประเมินผล ได้มีการจัดตั้งกลไกในการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และยังได้มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี โดยเน้นไปที่คุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนการป้องกันการทุจริต การส่งเสริมการใช้หลักพุทธนวัตกรรมในการขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับมีดังต่อไปนี้

๑) หลักหิริ-โอตตปปะ

การนำหลักหิริ-โอตตปปะ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยที่หลักหิริ โอตตปปะเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เน้นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยสร้างจิตสำนึกในความละอายและความเกรงกลัวต่อการทำผิด ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โดยการส่งเสริมจิตสำนึกในการละอายต่อการทุจริต ปลุกฝังจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับให้รู้สึกละอายต่อการกระทำผิด หรือการทุจริต โดยเน้นการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เน้นคุณธรรมและการทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยผู้บริหารและผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม

ในส่วนของโอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของการทำผิด) นั้น ต้องมีการกำหนดมาตรการและบทลงโทษที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต รวมถึงการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและชัดเจนสำหรับผู้กระทำผิด และมีการ

ตรวจสอบติดตามผล โดยจัดให้มีระบบการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อการทำผิดและผลที่จะตามมา เป็นการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบ

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี โอตตูปะปะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะมีการอบรมและเสริมสร้างจิตสำนึก โดยการจัดการอบรม และสร้างกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด เช่น การอบรมศีลธรรม การปฏิบัติธรรม และการฝึกสมาธิ ตลอดจนถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ และจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากประชาชนอย่างโปร่งใส และควรที่จะสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี และส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี โอตตูปะปะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ได้จัดการอบรมและกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด เช่น การอบรมศีลธรรม การปฏิบัติธรรม และการฝึกสมาธิ .สนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี และส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกระดับ..”^{๓๗}

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ และจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากประชาชนอย่างโปร่งใส...”^{๓๘}

“...เราได้มีการปลูกฝังจิตสำนึกในเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้รู้สึกละเอียดต่อการกระทำผิดหรือการทุจริต โดยเน้นการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในพระพุทธศาสนา ตลอดจนจนถึงสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เน้นคุณธรรมและการทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยผู้บริหารและผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม...”^{๓๙}

“...ทางเทศบาลได้มีการระบบการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อการทำผิดและผลที่จะตามมา เป็นการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบ...”^{๔๐}

^{๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การนำหลักทฤษฎี โอตตปปะมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยใช้วิธีการอบรมและเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นการจัดการอบรมและกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ และจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากประชาชนอย่างโปร่งใส และสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี และส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกระดับ การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี โอตตปปะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) หลักฆราวาสธรรม ๔

การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) เป็นการส่งเสริมความซื่อสัตย์ในองค์กร โดยเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับยึดมั่นในความจริงและเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอย่างโปร่งใส และจัดทำนโยบายและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และสร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ในด้านทมะ (การข่มใจ) เป็นการอบรมด้านจริยธรรมและการฝึกสมาธิ ซึ่งจัดให้มีการอบรม และสร้างกิจกรรมที่เน้นการฝึกสมาธิและการควบคุมอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการข่มใจไม่ให้หลงไปกับสิ่งยั่วยุที่อาจนำไปสู่การทุจริต ตลอดจนส่งเสริมการสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนับสนุนการข่มใจและการมีสติในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างที่ดี ในด้านขันติ (ความอดทน) จัดการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความอดทนในการทำงาน การเผชิญกับความยากลำบาก และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และสร้างระบบการทำงานที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความอดทนในการเผชิญกับปัญหาและด้านจาคะ (การสละ) สนับสนุน และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และสร้างจิตสำนึกในการสละเวลาและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชน และการสร้างระบบการให้รางวัลและการยกย่อง โดยจัดระบบการให้รางวัลและการยกย่องสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรมและเสียสละ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ทางเทศบาลได้มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับยึดมั่นในความจริงและเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอย่างโปร่งใส และจัดทำนโยบายและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และสร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ...”^{๕๑}

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

“...ได้จัดการอบรมและกิจกรรมที่เน้นการฝึกสมาธิและการควบคุมอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการข่มใจไม่ให้หลงไปกับสิ่งยั่วยู่ที่อาจนำไปสู่การทุจริต และได้มีการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนับสนุนการข่มใจและการมีสติในการปฏิบัติงานด้วย...”^{๔๒}

“...สิ่งหนึ่งที่เราได้ทำอยู่ก็คือการสร้างระบบการทำงานที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความอดทนในการเผชิญกับปัญหา...”^{๔๓}

“...ทางเทศบาลได้มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และสร้างจิตสำนึกในการใช้เวลาและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชน และยังจัดระบบการให้รางวัลและการยกย่องสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรมและเสียสละเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นอีกด้วย...”^{๔๔}

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การนำหลักทวารวาสธรรม ๔ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักทวารวาสธรรม ๔ มาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากร สร้างระบบตรวจสอบที่เข้มงวดและโปร่งใส และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชนในที่สุด

สรุปได้ว่า กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการป้องกันการทุจริตให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนการป้องกันการทุจริต การนำหลักพุทธทศวัตกรรมมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการช่วยเสริมสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นจากประชาชน

๔) การตรวจสอบและการประเมินผล

กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการตรวจสอบและการประเมินผลพบว่า มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถจะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การตรวจสอบและการประเมินผลด้านการทุจริต การออกแบบและการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กรถือเป็นการป้องกันการเกิดการทุจริตใน

^{๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มี การทุจริต หรือในกรณีที่พบกับการทุจริตที่ไม่คาดคิดโอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้อยกว่าองค์กรอื่น หรือหาก เกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มี การตรวจสอบและการประเมินผล มาใช้เพราะได้มีการเตรียมการป้องกันล่วงหน้าไว้โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำ ซึ่ง ไม่ใช่การเพิ่มภาระงานแต่อย่างใด การส่งเสริมการใช้หลักพุทธนวัตกรรมการตรวจสอบและการ ประเมินผล มีดังต่อไปนี้

๑) หลักหิริ-โอตตปปะ

การนำหลักหิริ-โอตตปปะ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและ ประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมการตรวจสอบและการประเมินผล เน้นการสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด รวมถึงการใช้มาตรการตรวจสอบและประเมินผลที่โปร่งใสและเข้มงวด เพื่อให้เกิด ความซื่อสัตย์และยุติธรรมในการทำงาน และสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในกระบวนการ ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อ การทำผิด ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบและการประเมินผลได้โดยการสร้างจิตสำนึกด้าน คุณธรรม เป็นการปลูกฝังความรู้สึกละอายต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบในใจของเจ้าหน้าที่ผ่าน การอบรมและการเสริมสร้างจริยธรรม ตลอดจนถึงจัดการอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ในความซื่อสัตย์และความละเอียดต่อการกระทำผิด โดยยึดมั่นในหลักศีลธรรมและจริยธรรมใน พระพุทธศาสนา และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม โดยการ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีจิตสำนึกในการทำงานอย่างซื่อสัตย์และยุติธรรม โดยการเป็นตัวอย่างที่ ดีจากผู้บริหารระดับสูง

ในส่วนของโอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของการทำผิด) มีการกำหนดนโยบายและ บทลงโทษที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการจัดทำนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต พร้อมกำหนด บทลงโทษที่เหมาะสมและเคร่งครัดสำหรับผู้ที่กระทำผิด ตลอดจนถึงการตรวจสอบและติดตามผลการ ทำงาน โดยสร้างระบบตรวจสอบภายในและภายนอกที่มีความโปร่งใสและเข้มงวด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ เกรงกลัวต่อการทำผิดและผลกระทบบที่จะตามมา และยังได้มีการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศใน การติดตามและตรวจสอบการทำงาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดโอกาสในการทุจริต ดังคำให้ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...มีการปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกละอายต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบในใจของ เจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมและการเสริมสร้างจริยธรรม และจัดการอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้าง จิตสำนึกในความซื่อสัตย์และความละเอียดต่อการกระทำผิด โดยยึดมั่นในหลักศีลธรรมและจริยธรรม ในพระพุทธศาสนา..”^{๔๕}

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

“...ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีจิตสำนึกในการทำงานอย่างซื่อสัตย์และยุติธรรม โดยการเป็นตัวอย่างที่ดีจากผู้บริหารระดับสูง ในส่วนนี้ต้องให้ผู้บริหารระดับสูงปฏิบัติให้เห็นก่อน...”^{๔๖}

“...จัดทำนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต พร้อมกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและเคร่งครัดสำหรับผู้ที่กระทำผิด...”^{๔๗}

“..ได้มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงาน โดยสร้างระบบตรวจสอบภายในและภายนอกที่มีความโปร่งใสและเข้มงวด เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกรงกลัวต่อการทำผิดและผลกระทบที่จะตามมา และยังใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการติดตามและตรวจสอบการทำงาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดโอกาสในการทุจริตด้วย...”^{๔๘}

สรุปได้ว่า การนำหลักทริ โอตตปปะมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการตรวจสอบและการประเมินผล เน้นการสร้างจิตสำนึกในความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด รวมถึงการใช้มาตรการตรวจสอบและประเมินผลที่โปร่งใสและเข้มงวด เพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์และยุติธรรมในการทำงาน และสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) หลักฆราวาสธรรม ๔

การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้เพื่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธทศนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในด้านการตรวจสอบและการประเมินผล เน้นการสร้างจิตสำนึกและการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์), ทมะ (การข่มใจ), ชันติ (ความอดทน), และ จาคะ (การสละ) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้านตรวจสอบและการประเมินผลในด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) เป็นการส่งเสริมความซื่อสัตย์ในองค์กร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน ให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับยึดมั่นในความจริงและความโปร่งใส ได้มีการจัดทำนโยบายและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และสร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และสามารถเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรต่อสาธารณชน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ในด้านทมะ (การข่มใจ) ได้มีการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการข่มใจ เป็นการจัดอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการข่มใจไม่ให้หลงไปกับสิ่งยั่วยู่ที่อาจนำไปสู่การทุจริต มีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นการควบคุมตนเอง และการมีสติในการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านชันติ (ความอดทน) ได้มีสร้างระบบการทำงานที่สนับสนุนความอดทนในการเผชิญกับปัญหาและความยากลำบาก โดยการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับสูงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงาน

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความอดทนในการเผชิญกับปัญหา และในด้านจาคะ (การสละ) ได้มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยการสร้างจิตสำนึกในการสละเวลาและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยจัดระบบการให้รางวัลและการยกย่องสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรมและเสียสละ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...การส่งเสริมความซื่อสัตย์ในองค์กร ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การทุจริตในองค์กรลดลง โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน โดยให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับยึดมั่นในความจริงและความโปร่งใส...”^{๔๙}

“...ได้มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน โดยการจัดทำนโยบายและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และสร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และเรายังสามารถเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรต่อสาธารณชน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา...”^{๕๐}

“...เราได้ดำเนินการจัดอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการข่มใจไม่ให้หลงไปกับสิ่งยั่วยู่ที่อาจนำไปสู่การทุจริต และยังสนับสนุนการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นการควบคุมตนเอง และการมีสติในการปฏิบัติงาน...”^{๕๑}

“...ในปัจจุบันนี้ เราได้ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความอดทนในการเผชิญกับปัญหา...”^{๕๒}

สรุปได้ว่า การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักธรรมาภิบาล ๔ ในด้านการตรวจสอบและการประเมินผล เน้นการสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมสี่ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ในการทำงาน การข่มใจไม่ให้ทำผิด การอดทนต่อความยากลำบาก และการสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบและประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น กระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธทศวัตรกรรม เน้นการสร้างจิตสำนึกในความสะอาดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด ซึ่งเป็นหลักทศริ โอตตูปะ ในส่วนของการใช้หลักธรรมาภิบาล ๔ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม การใช้เทคโนโลยีและการตรวจสอบที่โปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน การฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเสริมสร้างองค์กรที่มีคุณธรรม และโปร่งใสในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลที่พึงต้องการ สามารถสรุปได้ตามแผนภาพที่ ๔.๒

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงสรุปกระบวนการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักพุทธนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๔.๓ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม สามารถทำได้โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธนวัตกรรมและแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร ซึ่งจะช่วยในการป้องกันและลดการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย โดยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักทริ-โอตตัปปะ ในด้านการสร้างความตระหนักรู้การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสร้างความรู้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักทริ-โอตตัปปะ เป็นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า

ในด้านทริ (ความละเอียดรอบคอบ) ได้มีการส่งเสริมจิตสำนึกในความถูกต้องและความดีงาม โดยการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตสำนึกในความถูกต้องและความดีงาม โดยใช้การอบรม การเสวนา และการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความละเอียดต่อการกระทำผิดและการทุจริต ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดี เช่น การทำบุญ การทำทาน การปลูกฝังคุณธรรมในชีวิตประจำวัน และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กร ผู้บริหารและผู้นำองค์กรควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้บุคลากรในองค์กรยึดถือและปฏิบัติตาม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ในแต่ละหน่วยงานต้องส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตสำนึกในความถูกต้องและความดีงาม โดยใช้การอบรม การเสวนา และการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความละเอียดต่อการกระทำผิดและการทุจริต...”^{๕๓}

“...ได้มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดี เช่น การทำบุญ การทำทาน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในชีวิตประจำวัน...”^{๕๔}

“...ผู้บริหารและผู้นำองค์กรควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้บุคลากรในองค์กรยึดถือและปฏิบัติตาม...”^{๕๕}

“...เรื่องของการเสริมสร้างเครือข่ายการป้องกันการทุจริตนั้น เราควรที่จะสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการอื่น ๆ และชุมชน เพื่อส่งเสริมการป้องกันและการตรวจสอบการทุจริต...”^{๕๖}

ในด้านโอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของบาป) เป็นการสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบและกฎหมาย ซึ่งเป็นการให้ความรู้ และอบรมบุคลากรเกี่ยวกับกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ และเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำผิดกฎหมาย ตลอดจนถึงการมีระบบการตรวจสอบและการลงโทษที่ชัดเจน โดยจัดให้มีการจัดตั้งระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และมีระบบการลงโทษที่ชัดเจนและเป็นธรรมเพื่อสร้างความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด และดำเนินการจัด

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

อบรม เสวนาเรื่องจริยธรรมและคุณธรรม โดยการจัดอบรม และเสวนาเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมในที่ทำงาน เป็นการเน้นถึงผลกระทบที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อองค์กรและสังคม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ให้ความรู้และอบรมบุคลากรเกี่ยวกับกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำผิดกฎหมาย...”^{๕๗}

“...ตั้งระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และมีระบบการลงโทษที่ชัดเจนและเป็นธรรมเพื่อสร้างความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด...”^{๕๘}

“...ส่งเสริมการมีช่องทางการแจ้งเบาะแส และการตรวจสอบการทุจริตที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดความกลัวหรือความไม่มั่นคงในผู้ที่แจ้งเบาะแส...”^{๕๙}

“...จัดอบรมและเสวนาเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมในที่ทำงาน โดยเน้นถึงผลกระทบที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อองค์กรและสังคมให้แก่บุคลากรในแต่ละหน่วยงาน...”^{๖๐}

สรุปได้ว่า การนำหลักทริ-โอตตปะมาใช้ในการสร้างความตระหนักรู้และป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง ซึ่งจะช่วยลดการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับหลักทริ-โอตตปะให้แก่บุคลากรทุกระดับในองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ตลอดจนจนถึงการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการด้านจริยธรรมในองค์กร การส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญและการสร้างคุณธรรมในองค์กร โดยการใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์เป็นตัวขับเคลื่อน เป็นการใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหลักทริ-โอตตปะและการป้องกันการทุจริต เช่น การจัดทำวารสาร บทความ หรือสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการทุจริต โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันของแต่ละชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น

๔.๓.๒ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักธรรมาธรรม ๔ ในด้านการสร้างความตระหนักรู้การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักธรรมาธรรม ๔ สามารถทำได้โดยการนำหลักธรรม ๔ ประการ ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ (ความจริงใจ), ทมะ (การฝึกตน), ขันติ (ความอดทน), และจาคะ (การแบ่งปัน) มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒๙ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สัจจะ (ความจริงใจ) เป็นเรื่องของความโปร่งใสในการดำเนินงาน ในแต่ละหน่วยงานมีการส่งเสริมการทำงานด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการบริหารงานและการตัดสินใจให้สาธารณชนรับรู้และตรวจสอบได้ โดยใช้การสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาและเปิดเผย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนและผู้ร่วมงาน และได้มีการยึดถือหลักคุณธรรมในการปฏิบัติงาน เป็นการปลูกฝังให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน ไม่ทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในทุกรูปแบบ

ทมะ (การฝึกตน) จัดให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะในการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และความสามารถในการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนด ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีวินัยในการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กรอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดจริยธรรม และการมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจน โดยเป็นการจัดตั้งระบบการประเมินผลการทำงานที่ชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อสร้างความยุติธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

ขันติ (ความอดทน) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนในการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงานหรือประชาชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังได้มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนในการเผชิญกับความท้าทายและปัญหาต่างๆ ในการทำงาน โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก และส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ ด้วยความสงบและการใช้เหตุผล

จาคะ (การแบ่งปัน) เป็นการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันข้อมูลและความรู้ภายในองค์กร เพื่อให้ทุกคนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะโดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและการช่วยเหลือชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจจากประชาชน และได้มีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน เพื่อการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...ส่งเสริมการทำงานด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการบริหารงานและการตัดสินใจให้สาธารณชนรับรู้และตรวจสอบได้ และส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาและเปิดเผย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนและผู้ร่วมงาน...”^{๖๑}

“...จัดให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะในการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และความสามารถในการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนด ตลอดจนจนถึงส่งเสริมให้บุคลากรมีวินัยในการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กรอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดจริยธรรม...”^{๖๒}

^{๖๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

“...ส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนในการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็น เพื่อนร่วมงานหรือประชาชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น...”^{๖๓}

“...ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและการช่วยเหลือชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจจากประชาชน และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน เพื่อการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ...”^{๖๔}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักขรวาสาธรรม ๔ โดยการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักขรวาสาธรรม ๔ และการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเสริมสร้างทักษะการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักขรวาสาธรรม 4 โดยให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้เทคโนโลยีในการเปิดเผยข้อมูลและการติดตามการดำเนินงานเพื่อสร้างความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ง่าย และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์กร การนำหลักขรวาสาธรรม ๔ มาใช้ในการส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมในภาพรวม

๔.๓.๓ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักทิริ-โอดตูปะ ในด้านการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤตินิชอบที่มั่นคง

การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักทิริ-โอดตูปะ เป็นการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤตินิชอบ จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความมั่นคง โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยพบว่า

การปลูกฝังจิตสำนึกทิริ-โอดตูปะ ให้แก่บุคลากรนั้น ได้มีการฝึกอบรมและการให้ความรู้ ซึ่งในการจัดอบรมเกี่ยวกับหลักทิริ-โอดตูปะ เพื่อให้บุคลากรทุกคนเข้าใจถึงความสำคัญของการมีความละเอียดต่อการกระทำผิดและความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด โดยเน้นการอบรมที่เป็น การเสริมสร้างจิตสำนึกทางจริยธรรม เช่น การอบรมธรรมะ การสัมมนาเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร สำหรับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์นั้น เห็นว่าควรใช้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในองค์กร เช่น จดหมายข่าว บอร์ดประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่หลักทิริ-โอดตูปะและเรื่องราวของการปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีจริยธรรม ผู้บริหารและผู้นำองค์กรต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักทิริ-โอดตูปะ แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบในการทำงาน ตลอดจนจนถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วน

^{๖๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๗ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๘ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ร่วมในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน และการจัดเวทีให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการทำงานการแสดงความโปร่งใสในการตัดสินใจและการดำเนินงานทุกขั้นตอน

อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยการจัดประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงมาตรการการป้องกันการทุจริต ตลอดจนถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...เชิญหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดี เช่น การทำบุญ การฟังธรรม การปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่เน้นความร่วมมือและความโปร่งใส...”^{๖๕}

“...เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการจัดประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงมาตรการการป้องกันการทุจริต...”^{๖๖}

“...เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต...”^{๖๗}

“...การนำหลักธรรมมาใช้ จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความมั่นคง โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย...”^{๖๘}

สรุปได้ว่า การนำหลักทริ-โอดตปปะมาใช้ในการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความมั่นคง โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักทริ-โอดตปปะในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีจริยธรรม การวางระบบตรวจสอบและการประเมินผลที่ชัดเจน การกำหนดมาตรการป้องกันและการลงโทษที่เป็นธรรม การสร้างความร่วมมือและเครือข่าย และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างองค์กรที่มั่นคงและปลอดการทุจริตอย่างแท้จริง

^{๖๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

๔.๓.๔ การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักธรรมาภิบาล ๔ ในด้านการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มั่นคง

การนำหลักธรรมาภิบาล ๔ มาใช้ในการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมในภาพรวมนั้น ผลการวิจัยพบว่า

การนำหลักธรรมาภิบาล ๔ มาใช้ร่วมกันระหว่างองค์กร เป็นการสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (สัจจะ ความซื่อสัตย์และความจริงใจ) โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูล และการรายงานผล การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของแต่ละองค์กรในเครือข่ายเดียวกัน โดยการจัดการประชุมเสวนาและเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร (ทมะ การฝึกฝนและควบคุมตนเอง) ตลอดจนจนถึงการจัดการอบรมและพัฒนาทักษะ เป็นการจัดอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมในการทำงานร่วมกันของแต่ละองค์กรในเครือข่าย เป็นการพัฒนาทักษะการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต (ขันติ ความอดทน) และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ การนำหลักธรรมาภิบาล ๔ มาใช้ในการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม (จาคะ การแบ่งปันและเสียสละ) ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมในภาพรวม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า

“...จัดการประชุมประจำเดือนเพื่อรายงานความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ ให้บุคลากรทุกคนรับทราบ และเปิดเผยข้อมูลการตัดสินใจและการใช้งบประมาณขององค์กรบนเว็บไซต์ขององค์กร เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้...”^{๖๙}

“...สร้างวัฒนธรรมที่เน้นความซื่อสัตย์ในทุกระดับขององค์กร โดยเริ่มจากผู้บริหารเป็นตัวอย่าง โดยจัดอบรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการทำงานให้กับบุคลากรทุกคน...”^{๗๐}

“...จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอย่างต่อเนื่อง เพื่อฝึกฝนบุคลากรให้มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบ...”^{๗๑}

“...ส่งเสริมให้บุคลากรมีการวางแผนการทำงานและการประเมินผลการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เป็นการสร้างระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจนและยุติธรรม เพื่อให้บุคลากรมีเป้าหมายและมาตรฐานในการทำงาน...”^{๗๒}

^{๖๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^{๗๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สรุปได้ว่า การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักขรรวาทธรรม ๔ ในด้านการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มั่นคง เพื่อสร้างระบบบริหารที่โปร่งใสให้แก่เครือข่าย โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูลและการรายงานผล และเปิดเผยข้อมูลสำคัญต่อสาธารณะและจัดการประชุมเสวนาและเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งยังจัดอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมและการป้องกันการทุจริต เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน ทำให้องค์กรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมในภาพรวม

ดังนั้น การส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม ในด้านการสร้างความตระหนักรู้ การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลัก หิริ โอตตปปะ และขรรวาทธรรม ๔ จะช่วยลดการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับหลักหิริ-โอตตปปะให้แก่บุคลากรทุกระดับในองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ตลอดจนจนถึงการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักขรรวาทธรรม ๔ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเสริมสร้างทักษะการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี โดยให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้เทคโนโลยีในการเปิดเผยข้อมูลและการติดตามการดำเนินงานเพื่อสร้างความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ง่าย และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์กร

ด้านการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มั่นคง ตามหลัก หิริ โอตตปปะ และขรรวาทธรรม ๔ เป็นการใช้ในการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้องค์กรมีความมั่นคง โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการเสริมสร้างองค์กรปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบตามหลักหิริ-โอตตปปะในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีจริยธรรม การวางระบบตรวจสอบและการประเมินผลที่ชัดเจน การกำหนดมาตรการป้องกันและการลงโทษที่เป็นธรรม การสร้างความร่วมมือและเครือข่าย และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างองค์กรที่มั่นคงและปลอดการทุจริตอย่างแท้จริง สามารถสรุปได้ตามแผนภาพที่ ๔.๓

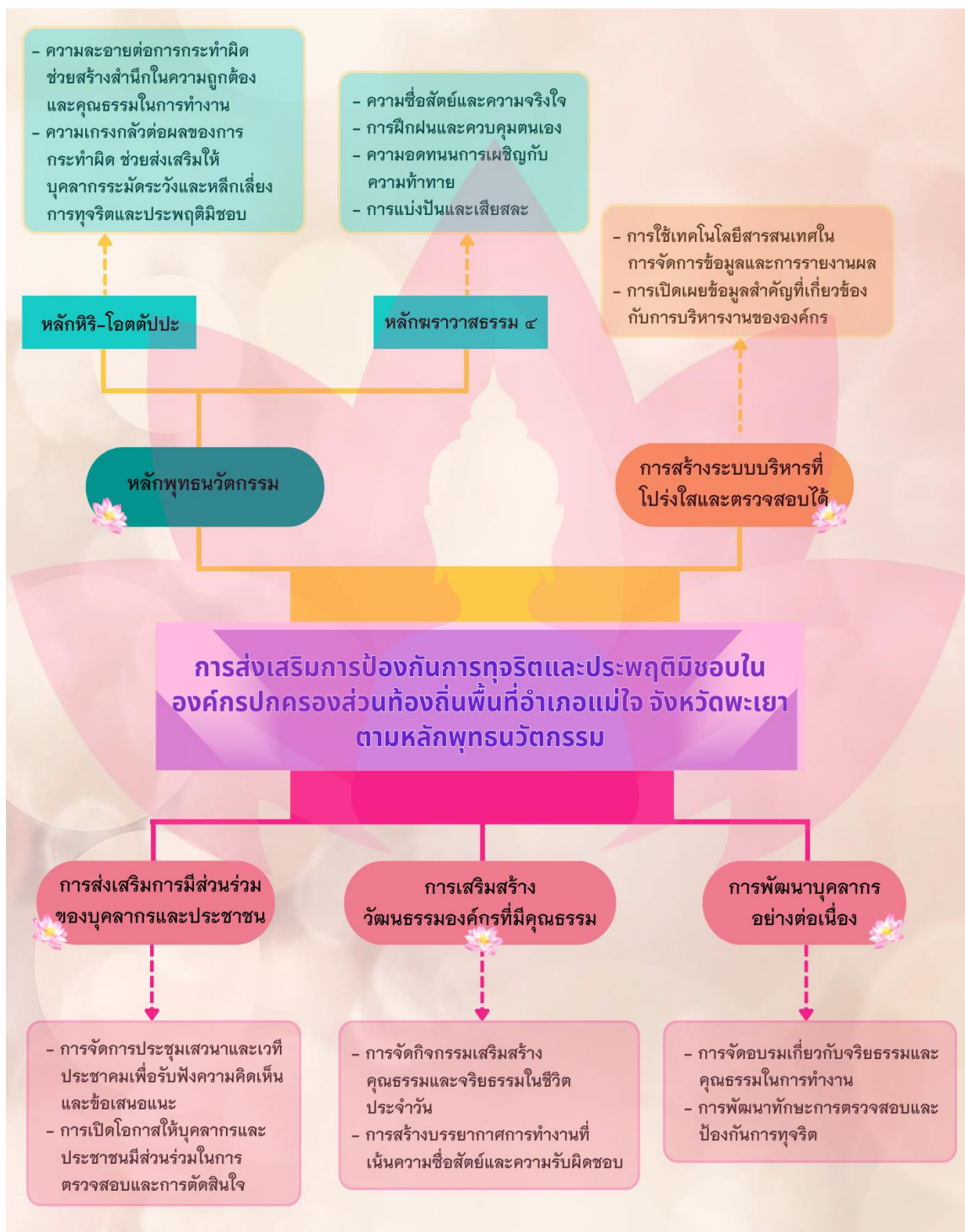
แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงการส่งเสริมเครือข่ายการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม

๔.๔ องค์ความรู้

การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักพุทธนวัตกรรม (เช่น หลักทริ-โอดตตปปะ และฆราวาสธรรม ๔) อันได้แก่ ๑. ความสำคัญของหลักทริ-โอดตตปปะ ทริ ความละเอียดต่อการกระทำผิด ช่วยสร้างสำนึกในความถูกต้องและคุณธรรมในการทำงาน โอดตตปปะ ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรระมัดระวังและหลีกเลี่ยงการทุจริตและประพฤติมิชอบ ๒. การประยุกต์ใช้หลัก

ฆราวาสธรรม ๔ สัจจะ (ความซื่อสัตย์และความจริงใจ) เป็นการสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ในองค์กร การเปิดเผยข้อมูลและการตัดสินใจอย่างโปร่งใส ทมะ (การฝึกฝนและควบคุมตนเอง) เป็นการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากร และการสร้างวินัยในการทำงานและการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ชันติ (ความอดทน) เป็นการรับฟังและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล และการส่งเสริมความอดทนในการเผชิญกับความท้าทาย และจาคะ (การแบ่งปันและเสียสละ) เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนและการช่วยเหลือผู้อื่น และการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ภายในองค์กร ๓. การสร้างระบบบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูลและการรายงานผล และเป็นการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์กร ๔. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชน การจัดการประชุมเสวนาและเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และการเปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการตัดสินใจ ๕. การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ๖. การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เป็นการจัดอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมในการทำงาน และการพัฒนาทักษะการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธนวัตกรรมเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะช่วยสร้างความโปร่งใสและความเชื่อถือได้ในองค์กร นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสังคมที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้หลักทิริ-โอดตูปปะ และฆราวาสธรรม ๔ ในการดำเนินงาน เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บรรณานุกรม

๑. บรรณานุกรมภาษาไทย

๑) หนังสือ

- กมล สกลเดชา. การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ: บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่
ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: กรมกระทรวงศึกษาธิการ,
๒๕๒๕.
โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทยหลักและมิติในอนาคต กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน,
๒๕๔๘.
_____. แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการป้องกันทุจริตในองค์กร ปกครอง ส่วน
ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.
ชม ภูมิภาค. บทความวิทยุกระจายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยชุดการศึกษาเพื่อ
คุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยุการพิมพ์, ๒๕๒๕.
ชูศักดิ์ เทียงตรง, การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
ชูชัย ศุภวงศ์, แนวคิด พัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันชุมชนท้องถิ่นไทย, ๒๕๔๐.
ดอน สุขศรีทอง, การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๔ กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี, พิมพ์ครั้งที่ ๑
กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘.
ทัตตชีโว ภิกขุ, ขราวาสธรรม, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิวไวดีก, ๒๕๒๙.
ธเนศวร์ เจริญเมือง, ๑๐๐ ปี การปกครองไทย พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๕๔๐, พิมพ์ครั้งที่ ๖
กรุงเทพมหานคร : คบไฟ, ๒๕๕๐.
ประเวศ วะสี. บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพวิถีชีวิตและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑.
ป๋วย แสงฉาย. พระไตรปิฎกไตรมาส เล่มเดียวจบ. กรุงเทพมหานคร: ส.ธรรมภักดี, ๒๕๕๑.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีบริหาร, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๙.
_____. , พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, กรุงเทพมหานคร: สำนัก
พิมพ์แพรวแอนดรอยด์ จากัด, ๒๕๕๖.
พระกวีวรรณ. วิชาศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนัก ส. ธรรมภักดี, ๒๕๐๒.
พุทธทาสภิกขุ, ขราวาสธรรม, กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๓.
ผาสุก พงษ์ไพจิตร, และคณะ. การคอร์รัปชันในระบบราชการไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๔), พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๖๖) กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟ พรินท์, ๒๕๖๖.

วราสิทธิ์ พรเลิศ. **การป้องกันการทุจริตและประพฤตินิชอบในวงราชการไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีสัมฤทธิ์ผลของโครงการประชาสัมพันธ์ป.ป.ป.สัจจร**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๔๐.

วิศิษฐ์ วังวิญญู, **ความหมายเครือข่าย**, เชียงราย : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “การสนทนาอย่างสร้างสรรค์” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ๒๕๔๖.

วรทัศน์ อินทร์คัมพร. **การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท**. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). **ป้องกันการทุจริต และผลประโยชน์ทับซ้อน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒.

สนธยา พลศรี, **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐.

สังคีต พิริยะรังสรรค์, **ทฤษฎีคอร์รัปชัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๙.

สังคีต พิริยะรังสรรค์, ผาสุก พงษ์ไพจิตร. **ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๖.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

สิทธิพันธ์ พุทธหนู. **ทฤษฎีคอร์รัปชัน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **การป้องกันการทุจริต**. นนทบุรี : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด สาขา ๔, ๒๕๖๒.

สำนักการชดกันแห่งผลประโยชน์, **คติสินบนกับการรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงาน**, นนทบุรี: สำนักงาน ป.ป.ช., ๒๕๖๕.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๑) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)**, สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑.

อนุชาติ พวงสำลี, วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๑.

อุทัย หิรัญโต. **ข้าราชการทำไมคอร์รัปชัน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๙.

_____. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

คณะศ กลิ่นสุคนธ์, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ จังหวัดชลบุรี, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง. **รายงานการวิจัยเสนอคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๑.

พระครูสังฆรักษ์ภักษิชาติ สุนติกโร (เดชชัย), “การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.**

พระใบฎีกาสุภัทร์ ปภัสสรโร (ภะคะวา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ๔ ในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.**

พิษณุ หอมสมบัติ, พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีลเตโช และสอาด ภูนาสรณ์, “**ธรรมาภิบาล 4 ประเภท การป้องกันการทุจริตอย่างยั่งยืน**”, รายงานวิจัย, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๙.

พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์ (นพพล เขมโนโว), การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. **ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.**

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. **ดัชนีคอร์รัปชันของไทย : การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้**. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช., ๒๕๔๔) หน้า 142.

พระราชรัตนสุธี, **วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาครัฐ เครือข่ายทางสังคม และองค์กรชุมชนกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่สีเขียวอินโดจีน**. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พจน์ บุญเรือง. เอกสารประกอบคำบรรยาย.อ้างโดย มนตรี เฉียบแหลม. ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้นำที่มีต่อการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบล. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)**. สาขาส่งเสริมการเกษตร.บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๒.

๓) บทความวารสาร

ณัฐ จันทร์หนูหงส์ และพระมหาทวีมหาปัญญา. แนวทางการปลูกฝังhiriโอตต์ปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและ ะเยาวชนในโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. **วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)**. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม) ๒๕๖๒. หน้า ๒๑๕-๒๓๔.

ดิฐภัทร บวรชัย, “รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ”, **วารสารบริหารการศึกษา มศว** ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ (๒๕๖๒). หน้า ๑๔๑-๑๕๓.

ดิลก บุญอิม และพระอธิการสุชาติ จนทสโร (สายโรจน์). ฆราวาสธรรม ๔: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ, **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑). หน้า ๓๓๘-๓๕๒

น้ำทิพย์ วิภาวิน. เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดฯ**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ ก.ค.-ธ .ค. ๒๕๕๘. หน้า ๑๑๙-๑๒๗.

ปิยะธิดา อภัยภักดิ์, “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐ”, **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑). หน้า ๔๙-๖๒.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข และนุชจรี ศิลมมงคล. ความเป็นปกติของการคอร์รัปชันกับการเข้าสู่ตำแหน่งของพนักงานส่วนท้องถิ่น. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔๗ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐. หน้า ๑๙-๔๑.

รัชเดช มะลิทองดำรง, กันตภณ หนูทองแก้ว และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร. การป้องกันการกระทำผิดวินัยตามหลักhiri-โอตต์ปะของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช. **วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน๒๕๖๖). หน้า ๑๔๗-๑๖๐.

รังสิยศ งามฤทธิ์, พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒ์ และสุมานพ ศิวารัตน์. การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖. หน้า ๑๕๒ - ๑๖๕.

แหวดาว พรหมเสน, “การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ”, **วารสาร มทร.อีสาน**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๙๙-๑๑๐.

สัมฤทธิ์ น่วมศิริ และคณะ. การทุจริตคอร์รัปชันกับสังคมไทย, **วารสาร บัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, ปีที่

๑๖ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑, หน้า ๒๗๓-๒๘๒.

สมพร แสงชัย. การฉ้อราษฎร์บังหลวง : ทฤษฎีและความเป็นจริง. **รัฐศาสตร์สาร**, ๒๕๒๘: ๑๑ (มิถุนายน-ธันวาคม). หน้า ๑๒๔-๑๓๖.

๔) เว็บไซต์ออนไลน์

โกวิทย์ พวงงาม. (๒๕๖๗). **สภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/9T8dD>. วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง. สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.<http://164.115.27.97/digital/items/show/5487?>

บทวิทยุรายการ, “รู้รัก ภาษาไทย”. โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๗.๐๐-๐๗.๓๐ น.

รายการศิลปะโมเดิร์น ออกอากาศเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ ช่อง THAI PBS

วิทย์ วิศท เวส, **ธรรมะศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/moe/th/home/main.php>, [๙ ธันวาคม ๒๕๖๖].

๒. บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

Adams, Harold P and Frank G. Dicky. **Basic Principle of Supervision**. New York: American Book, 2008.

Black law dictionary. **The most general term that can be employed to denote a right, claim, title, or legal share in something**. New York : West publishing company, 1979.

Carolan, B.V. **Social network analysis and education: Theory, methods & applications**. London: SAGE Publications,2014.

Clark, L. and Michael, S. **Corruption: Causes, Consequence and Control**. London: Frances Pinter, 1983.

Dijk, J.V. **The network society**. London: SAGE Publications, 2006.

Heidenheimer, A.J. (Political Corruption: **Readings in Comparative Analysis**. (New York: Holt. 1970.

McMullan, M. A Theory of Corruption. **Sociological Review**, (1961). 9(2), 181-201.

Margaret J. Wheatley, **Leadership and the New Science : Discovering Order in a Chaotic World**, 2nd Edition, San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 1999.

Reis, P. and Andre, C. **Social Network Analysis in Telecommunications**. N.J.: John Wiley & Sons. 2011.

Shabbir, G., & Anwar, M. (2007). Determinants of corruption in developing countries. **The Pakistan Development Review**, 46(4), 751-764

Wasserman, S. and Faust, K.. **Social Network Analysis : Methods and Applications**. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.